

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Lauros Rasiukevičiūtės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Vieningos galios patentas: privalumai ir problematika

Vadovas: prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras, LL.M.

Recenzentas: lekt. dr. Mantas Rimkevičius

Vilnius
2017

TURINYS

ĮVADAS	3
1. Istoriniai aspektai	9
1.1. 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo	9
1.2. XX–XXI a. patentų apsaugos harmonizavimo iniciatyvos Europoje	10
1.2.1. 1963 m. Strasbūro patentų konvencija	11
1.2.2. 1973 m. Europos patentų konvencija bei 1975 m. Bendrijos patento konvencija	14
1.2.2.1. 1973 m. Europos patentų konvencija	15
1.2.2.2. Bendrijos patento konvencija – 1975 m., 1985 m. ir 1989 m. Liuksemburgo konferencijos	16
1.2.3. 2000 m. pasiūlymas dėl Bendrijos patento reglamento	20
1.2.4. Kitos iniciatyvos	22
2. Vieningos galios patento „komplektas“	23
2.1. Vieningos galios patentas	26
3. Vieningos galios patento išdavimo procedūra	28
3.1. Privalumai ir problematika	31
4. Vieningos galios patento išlaidų analizė	36
4.1. Patento pratęsimo mokesčiai	39
4.2. Dokumentų vertimų išlaidos	43
4.3. Su bylos nagrinėjimu Bendrame patentų teisme susijusios išlaidos	46
4.3.1. Teismo mokesčiai	47
4.3.2. Kitos su bylos nagrinėjimu susijusios išlaidos	51
5. Bendras patentų teismas	54
5.1. Teisinis apibrėžtumas ir efektyvumas	57
5.2. Bendro patentų teismo jurisdikcijos atsisakymas	61
6. Patentų „troliai“ – nauja grėsmė patentų sistemai Europoje?	64
6.1. Patentų „trolių“ paplitimą vieningos galios patento sistemos valstybėse galintys paskatinti veiksniai	67
6.2. Patentų „trolių“ paplitimą vieningos galios patento sistemos valstybėse ribojantys veiksniai	68
6.3. Poveikio Lietuvos rinkai vertinimas	72
IŠVADOS	77
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	79

SANTRAUKA.....	86
SUMMARY.....	87

ĮVADAS

Vieni iš pramoninės nuosavybės teisės objektų – patentai – užima ypač svarbią vietą pramoninės nuosavybės teisių sistemoje bei daro didžiulį poveikį ekonomikai. Patentas yra valstybės išduodama išimtinė teisė į išradimą, kuri apibrėžtam laikui suteikia patento savininkui teisę kontroliuoti, kas gamina, naudoja, parduoda ar importuoja bet kokią patento apibrėžtyje nurodytą technologiją ar gaminį. Mainais už išimtinių teisių suteikimą išradėjas atskleidžia visuomenei su išradimu susijusią informaciją, kuria remiantis gali būti kuriamos naujos arba tobulinamos jau sukurtos technologijos. Egzistuojant veiksmingai patentų apsaugos sistemai išradėjas įgyja galimybę gauti pajamas licencijuodamas patentą kitiems subjektams arba gamindamas patentu saugomą produktą, taip gaudamas atlygį už atliktas investicijas ir įdėtas pastangas, o tai skatina išradėjus prisidėti prie tolimesnių mokslinių tyrimų bei technologinės plėtros. Pažymėtina, jog veiksmingas patentų apsaugos sistemos funkcionavimas yra būtina nuolatinio inovacijų plėtros užtikrinimo, galimybės patentuoto išradimo savininkui gauti investicinę grąžą, taip pat naujų produktų ar procesų atsiradimo skatinimo ir geresnės konkurencinės padėties rinkoje užtikrinimo sąlyga.

Deja, skirtingai nei vieningos Europos Sąjungoje egzistuojančios dizaino ir prekių ženklų apsaugos sistemos, patentų apsaugos sistema Europos valstybėse iki šiol yra susiskaldžiusi, komplikauta ir reikalaujanti didelių sąnaudų. Pagal Europos patentų konvenciją, Europos patentas yra išduodamas centralizuotai pateikiant vieną paraišką Europos patentų biurui arba nacionalinei Europos patentų konvencijos narės pramoninės nuosavybės apsaugos įstaigai, kuri turi pareigą persiųsti paraišką Europos patentų biurui. Europos patentų biuras, atlikęs centralizuotas paieškos, ekspertizės bei kitas procedūras, išduoda Europos patentą. Tačiau išduotas Europos patentas neturi vieningos galios efekto, kadangi patento apsaugos galiojimas valstybėse narėse, kuriose siekiama apsaugos, priklauso nuo to, kaip valstybė pasinaudos savo suverenią teisę išduoti patento apsaugą jos teritorijoje arba atsisakyti ją išduoti. Taigi Europos patentas gali būti laikomas daugybe nacionalinių patentų, kurių administravimas ir apsauga pereina nacionalinėms valstybių narių pramoninės nuosavybės įstaigoms, o išimtinės teisės turi būti ginamos pagal paskirų valstybių nacionalinius įstatymus.

Europos valstybių iniciatyvos bei pastangos dėl patentų apsaugos sistemos tobulinimo siekiant sukurti vieningos galios patentą, kuris kaip bendras patentas galiojotų visų Europos Sąjungos valstybių narių teritorijos atžvilgiu, truko apie penkis dešimtmečius. Tik 2012 ir 2013 metais po ilgai trukusių konsensuso paieškų pagaliau

buvo priimti sprendimai, kurie lems patentų apsaugos sistemos Europos Sąjungoje pasikeitimus. Įsigaliosiantis vieningos galios patentas yra autonomiškas patentas, turintis vienodą apsaugą ir tokią pačią galią visose dalyvaujančiose valstybėse narėse, kuris galės būti apribojamas, perduodamas ar panaikinamas arba nustoti galioti tik visų dalyvaujančių valstybių narių atžvilgiu.

Nagrinėjamos temos aktualumas. Netrukus pradėsianti veikti vieningos galios patento apsaugos sistema, palyginti su visomis kitomis šiuo metu pasaulyje egzistuojančiomis patentų apsaugos sistemomis, bus unikali, kadangi joje savanoriškai dalyvaus paskiros valstybės, Europos Sąjungos narės, ratifikavusios susitarimą dėl Bendro patentų teismo. Nuo minėtos tarptautinės sutarties taikymo pradžios vieningos galios patento schemoje dalyvaujančios valstybės perduos iki šiol joms priklausančias suverenias teises savo nuožiūra spręsti dėl patentų apsaugos išplėtimo į jų teritorijas, atiduodamos šią prerogatyvą nuo Europos Sąjungos nepriklausomai institucijai – Europos patentų organizacijai. Taip pat susitarimu dėl Bendro patentų teismo sukuriama viršnacionalinė ginčų, susijusių su patentais, teismų sistema, kuriai susitariančios valstybės narės perduos dalį šiuo metu valstybių narių teismams priklausančios jurisdikcijos, o tai fundamentaliai pakeis dabar egzistuojančią ginčų dėl patentų nagrinėjimo tvarką Europoje. Atkreiptinas dėmesys, jog kol kas pasaulyje nėra patentų apsaugos sistemos, kuri būtų analogiška įsigaliosiančiai vieningos galios patento sistemai.

Pažymėtina, kad nuo pat vieningos galios patento sistemos kūrimo proceso pradžios Europos Komisija akcentavo, jog vieningos galios patento sistema suteiks jos naudotojams galimybę įgyti patentinę apsaugą 25–iose Europos Sąjungos valstybėse narėse, naudojantis patogesne nei iki šiol bendra patento išdavimo procedūra, ir padarys patentinės apsaugos sistemą Europoje pigesnę, efektyvesnę bei mažiau komplikuoatą¹. Tačiau pastebėtina, kad literatūroje vyraujančios nuomonės dėl vieningos galios patento naudos yra nevienareikšmės. Kai kurie autoriai teigia, jog, pradėjus veikti vieningos galios patentui, patento apsaugos sistema taps dar labiau susiskaldžiusi ir komplikuoatesnė, kadangi vieningos galios patento sistema egzistuos paraleliai su kitomis patento apsaugos sistemomis², be to, apsaugos sistemos centralizavimas gali paskatinti vadinamųjų patentų „trolių“ veiklos (angl. *patent „trolls“*) paplitimą Europoje³ bei

¹ Unitary patent [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/growth/industry/intellectual-property/patents/unitary-patent/>>.

² HILTY, Reto M.; JAEGER, Thomas; LAMPING, Matthias; ULLRICH, Hanns. The Unitary Patent Protection Package: Twelve Reasons for Concern. *Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper, Nr. 12-12, 2012*, p. 1 – 2.

³ MALAGA, Miłosz. The European Patent with Unitary Effect: Incentive to Dominate? A Look From the EU Competition Law Viewpoint. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2014, t. 45 (6), p. 642; FENTEM, Andrew. *Patent trolls, innovation and Brexit: What the FT won't tell you*,

sudaryti galimybes ieškoti palankesnės jurisdikcijos (angl. *forum shopping*) tarp Bendro patentų teismo skyrių⁴. Kita autorių dalis palaiko poziciją, kad vieningos galios patentas būsiamiems sistemos naudotojams suteiks naudą dėl paprastesnės patento išdavimo procedūros⁵, supaprastintų reikalavimų dėl dokumentų vertimų, o Bendro patento teismo sistemos įkūrimas, atvirksčiai, nei teigiama kai kurių autorių, sumažins palankesnės jurisdikcijos pasirinkimo galimybes⁶ ir užtikrins teisinį apibrėžtumą⁷.

Iki šiol Lietuvos mokslinėje literatūroje neegzistuoja tyrimai, kuriuose būtų analizuojami su vieningos galios patentu, jo privalumais ar trūkumais bei prognozuojamu poveikiu verslo sąlygoms Lietuvoje susiję aspektai. Tačiau paminėtina, kad buvo tyrinėti kai kurie klausimai, susiję su Bendru patentų teismu. Advokatų profesinė bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“ atliko du tyrimus⁸, kurių tikslas buvo išanalizuoti Bendro patentų teismo steigimo teisinius veiksnius ir įvertinti Lietuvos dalyvavimo Bendrame patentų teisme poveikį Lietuvos subjektams, verslo sąlygoms ir Lietuvos Respublikos interesams. Tačiau minėti tyrimai buvo atlikti 2012 ir 2014 m., kai nebuvo sureguliuoti kai kurie teisiniai bei ekonominiai aspektai, susiję su Bendro patentų teismo sistema. Pažymėtina, kad užsienio literatūroje galima atrasti mokslinių darbų, kuriuose nagrinėjamos vieningos galios patento ypatybės, tačiau pasigendama vertinimų, kaip šios sistemos funkcionavimas galėtų paveikti tokias mažas rinkas kaip Lietuvos, todėl ši tema reikalauja išsamesnės analizės.

2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.] Prieiga per internetą: <https://www.theregister.co.uk/2016/06/15/patent_trolls_innovation_and_brexit/>; MCDONAGH, Luke. *Exploring Perspectives of the Unified Patent Court and Unitary Patent Within the Business and Legal Communities* [interaktyvus]. The Intellectual Property Office, 2014, p. 26 [žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/328035/UPC_Study.pdf>.

⁴ O'BEIRNE, Fiona; MURPHY, Aoife. *Patently obvious?*, 2013, p. 26 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.mccannfitzgerald.com/McfgFiles/knowledge/5056-Patently%20obvious.pdf>>

⁵ GLAZER, Klara. Advantages and Disadvantages of the Single European Patent. *Naše gospodarstvo/Our economy*, 2015, t. 61 (2), p. 27.

⁶ BAYLISS, Christopher. The Unitary Patent and Unified Patent Court: Potential Changes and Implications. *Cybaris®*, an *Intellectual Property Law Review*, 2014, t. 5(433), p. 465.

⁷ CREMERS, Katrin; ERNICKE, Max; GAESSLER, Fabian *et al.* Patent litigation in Europe. *European Journal of Law and Economics*, 2016, p. 38 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://link.springer.com/article/10.1007/s10657-016-9529-0>>.

⁸ Advokatų profesinė bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“. Tyrimas: Bendrojo patentų teismo jurisdikcijos įgyvendinimo Lietuvoje galimybių vertinimas: vietinio skyriaus, regioninio skyriaus ir centrinio skyriaus palyginimas, 2014 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.tm.lt/dok/Ataskaita%20tyrimas%20BPT%20skyriai%20galutine%202014%2001%2024.pdf>>; Advokatų profesinė bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“. Tyrimo „Vieningo patentų teismo steigimas – teisiniai aspektai“ ataskaita, 2012 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.] Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_vieningo_patentu_teismo_steigimas_teisiniai_aspektai.pdf>.

Su vieningos galios patentu susijusių aspektų analizė yra būtina ir dėl to, jog naujoji patentų apsaugos sistema egzistuos paraleliai su Europos patento sistema ir nacionalinėmis patentų apsaugos sistemomis, todėl verslo subjektams bus suteikiama galimybė pasirinkti jiems tinkamiausią patento apsaugos alternatyvą. O tam, kad būtų pasirenkamas labiausiai poreikius bei lūkesčius atitinkantis išradimo apsaugos variantas, patentinės apsaugos siekiantys subjektai privalo suprasti, kokie yra esminiai skirtumai tarp patento apsaugos sistemų, ir identifikuoti, kokiomis ypatybėmis, privalumais ar trūkumais pasižymės vieningos galios patentas. Be to, nesant atliktų tyrimų dėl įsigaliosiančios sistemos poveikio mažoms rinkoms išlieka neaišku, kaip vieningos galios patento bei Bendro patentų teismo sistema pakeis egzistuojančias verslo sąlygas Lietuvoje ir kokiems pokyčiams turėtų ruoštis Lietuvos subjektai. Taigi egzistuojant nevienodoms pozicijoms dėl vieningos galios patento naudos, esant tyrimų dėl patentų apsaugos sistemos poveikio Lietuvos subjektams trūkumui, taip pat dėl patentų apsaugos sistemos naujumo bei išskirtinumo yra reikšminga ištirti, kokiais privalumais ar problemomis pasižymės vieningos galios patento sistema, skiriant ypatingą dėmesį Lietuvos atvejui.

Tyrimo objektas. Šio tyrimo objektas yra vieningos galios patento sistemos analizė. Darbas suskirstytas į šešias pagrindines dalis: pirmoji dalis skirta patentų apsaugos sistemos istorinei analizei siekiant atskleisti vieningos galios patento susiformavimo raidą; antroje dalyje atskleidžiami konkretūs sprendimai, kurie nulėmė vieningos galios patento sistemos atsiradimą, taip pat analizuojami teisės aktai, reglamentuojantys vieningos galios patento ir Bendro patentų teismo sistemas, bei pateikiama vieningos galios patento samprata. Kitose darbo dalyse, pabrėžiant skirtumus su šiuo metu galiojančia Europos patentų sistema, analizuojami konkretūs su vieningos galios patentu susiję aspektai, išskiriant šių privalumus ar problemas. Išskirtinis dėmesys darbe teikiamas vieningos galios patento sistemos poveikio Lietuvos subjektams vertinimui. Pažymėtina, jog atskira darbo dalis skirta Bendro patentų teismo sistemos analizei, kadangi ginčai dėl vieningos galios patento ir Europos patentų bus priskiriami išimtinai Bendro patentų teismo jurisdikcijai, todėl svarbu įvertinti, kokią įtaką tai padarys šiuo metu egzistuojančiai ginčų dėl patentų sprendimo tvarkai Europoje.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Šio tyrimo tikslas yra išskirti vieningos galios patento privalumus ir problemas, siekiant įvertinti vieningos galios patento sistemos poveikį Lietuvoje veikiantiems subjektams. Tyrimo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. išanalizuoti, kaip vieningos galios patento išdavimo procedūra pakeis nusistovėjusią patento apsaugos įgijimo tvarką Europos Sąjungos valstybėse, ir nustatyti pokyčių naudą ar problemas;
2. išanalizuoti su patento apsaugos įgijimu bei ginčų nagrinėjimu Bendrame patentų teisme susijusias išlaidas ir įvertinti, kokią reikšmę išlaidų dydis turės vieningos galios įgijimo iniciatyvoms ar patentu suteikiamų teisių gynybai teisme;
3. nustatyti Bendro patentų teismo sistemos ypatybes bei išnagrinėti, kokią įtaką šios sistemos įkūrimas padarys dabartinei ginčų dėl patentų sprendimo tvarkai Europoje;
4. išanalizuoti patentų „trolių“ veiklos bruožus ir įvertinti jų paplitimo vieningos galios patento apsaugos sistemoje galimybes;
5. įvertinti vieningos galios patento apsaugos sistemos poveikį Lietuvos subjektams ir nustatyti jų pasinaudojimo vieningos galios patento sistema galimybes.

Tyrimo metodai. Darbo objektas ištirtas ir tyrimo tikslų buvo siekiama naudojant šiuos metodus: istorinį, loginį, lingvistinį bei lyginamąjį. Istorinis metodas buvo naudotas siekiant atskleisti vieningos galios patento sistemos sukūrimo idėjos ištakas ir istorinį kontekstą – patentų teisės harmonizavimo tarptautiniu mastu aspektus, Europos patentų apsaugos sistemos sukūrimą ir šios sistemos trūkumus, lėmusius vieningos galios patento poreikį, praeities siūlymus dėl vieningos galios patento ir bendros su patentais susijusių ginčų sprendimo sistemos sukūrimo bei šių iniciatyvų realizavimo problemas, taip pat galutinių sprendimų dėl vieningos galios patento sukūrimo aplinkybes. Loginis metodas buvo naudotas autoriui pateikiant samprotavimus, pagrindžiant asmeninę poziciją, taip pat siekiant įvertinti teisinio reguliavimo poveikį vieningos galios patento sistema besinaudojantiems subjektams ir formuojant išvadas. Lyginamasis metodas, visų pirma, buvo naudojamas analizuojant Europos patento bei vieningos galios patento sistemų ir ginčų dėl patentų pagal šias sistemas sprendimo skirtumus, taip pat sugretinant skirtingas mokslininkų pozicijas dėl vieningos galios patento sistemos privalumų ar trūkumų. Lyginamasis metodas taip pat buvo pasitelktas lyginant Jungtinių Amerikos Valstijų ir vieningos galios patento apsaugos sistemas, siekiant išsiaiškinti patentų „trolių“ paplitimo Europoje galimybes. Lingvistinis metodas buvo naudojamas nagrinėjant vieningos galios patento sistemą reguliuojančių teisės aktų turinį.

Šaltiniai. Atliekant tyrimą buvo sistemiškai analizuojami teisės aktai, reglamentuojantys vieningos galios patento sistemą, taip pat remiamasi teisės mokslo

doktrina. Pagrindiniai aktualūs tyrimui teisės aktai yra Susitarimas dėl Bendro patentų teismo steigimo; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą; Tarybos reglamentas Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą; Bendro patentų teismo Procedūros reglamentas; Patariamojo komiteto taisyklės dėl teismo mokesčių bei atlygintinų išlaidų ir Europos patentų konvencija. Darbo tikslui pasiekti buvo analizuojami teisės mokslo doktrinos šaltiniai, daugiausia užsienio valstybių autorių moksliniai straipsniai, kadangi temos naujumas nulėmė, jog būtent juose yra atskleidžiamos aktualiausios su vieningos galios patento sistema ir Bendro patentų teismo steigimu susijusios pozicijos, taip pat problemoms išryškinti buvo naudojami ir publicistiniai straipsniai. Siekiant nustatyti patentavimo tendencijas bei analizuojant su vieningos galios patentu susijusias išlaidas taip pat buvo remiamasi apibendrintais statistiniais duomenimis.

1. Istoriniai aspektai

1.1. 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo

Iki tarptautinių sutarčių pramoninės nuosavybės teisės srityje priėmimo efektyvi pramoninės nuosavybės teisių apsauga bei gynyba paskirose pasaulio valstybėse buvo gana komplikauta ir fragmentuota dėl egzistavusių kiekvienos valstybės nacionalinės teisės skirtumų. Vienas iš probleminių aspektų, pavyzdžiui, patentų teisės srityje buvo tai, jog, norint įgyti patentinę apsaugą keliose valstybėse, patento paraiška nacionalinėms institucijoms turėjo būti pateikta apytikriai tuo pačiu metu tam, kad būtų išvengta paskelbimo vienoje valstybėje, taip užkertant kelią apsaugos įgijimui kitoje valstybėje dėl naujumo kriterijaus neatitikimo. Be to, patentų išdavimo procedūros, patento teisių apsauga ir administravimas valstybėse taip pat buvo skirtingas, o tai darė patentų apsaugos sistemą dar sudėtingesnę. Vykstant sparčiai technologijų raidai bei prekybai įgaunant vis daugiau tarptautinių elementų, atsirado būtinybė derinti pramoninės nuosavybės teises.

Viena pirmųjų tarptautinių sutarčių, įtvirtinusių tarptautinę pramoninės nuosavybės teisių apsaugą, yra Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo⁹ (toliau – Konvencija), pasirašyta vienuolikos valstybių 1883 m. kovo 20 d. Paryžiuje (Prancūzijoje), tačiau šiuo metu jau galiojanti 177 pasaulio valstybėse ir esanti viena iš daugiausiai valstybių galiojančių tarptautinių sutarčių pramoninės nuosavybės teisių apsaugos srityje. Konvencija taikoma pramoninės nuosavybės objektams plačiąja prasme, įskaitant patentus, prekių ženklus, pramoninį dizainą, paslaugų ženklus, apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos bei kitus.

Viena iš pamatinių Konvencijoje įtvirtintų nuostatų, reikšminga taip pat ir patentų apsaugos srityje, yra nacionalinio režimo principas, įtvirtintas Konvencijos 2 straipsnyje, kuris reiškia, kad kiekvienos Konvencijos narės šalies piliečiai kitose šalyse naudojami pramoninės nuosavybės apsaugos atžvilgiu tokiomis pat privilegijomis, kurias šiuo metu arba ateityje suteikia atitinkami įstatymai saviems piliečiams. Be to, tas pats nacionalinio režimo principas yra taikomas ir Konvencijoje nedalyvaujančių valstybių šalių piliečiams, kurie nuolat gyvena vienoje iš Konvencijos valstybių arba jose turi „rimtas ir veikiančias“ pramonės arba prekybos įmones. Taigi nacionalinio režimo taisyklė reiškia ne tik garantiją, jog kitos valstybės subjekto pramoninės nuosavybės teisės bus vienodai apsaugomos Konvencijos šalyje, kurioje siekiama apsaugos, bei galimybę neapsiriboti

⁹ Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 75-1796.

išradimo apsauga vienoje valstybėje, tačiau ir draudimą diskriminuoti. Akivaizdu, kad neegzistuojant minėtam principui būtų sunku arba visiškai neįmanoma įgyti adekvačios teisių apsaugos užsienio valstybėse, taigi pramoninės nuosavybės teisių turėtojai prarastų galimybę efektyviai naudotis jiems priklausančiomis teisėmis.

Konvencijoje taip pat įtvirtinta paraiškos prioriteto teisė, kurios esmė yra ta, jog pareiškėjas, paduodamas patento paraišką, gali pateikti prašymą suteikti prioritetą pagal Konvenciją vienos ar kelių anksčiau paduotų patento paraiškų kitose Konvencijos valstybėse narėse pagrindu. Pateikus tokį prašymą paraiškos padavimo data bus laikoma prioriteto data, o tai svarbu, kadangi būtent nuo šios datos paraiškos davėjas įgis pirmumo teisę į patentą ir pagal šią datą bus nustatoma, ar išradimas atitinka vieną iš patentabilumo kriterijų – naujumą. Taigi prioriteto teisė suteikia svarbų praktinį privalumą pareiškėjui, siekiančiam išradimo apsaugos keliose užsienio valstybėse, tuo atžvilgiu, jog savo dispozicijoje jis turi 12 mėnesių terminą apsispręsti, kuriose valstybėse pateikti paraišką dėl išradimo apsaugos.

Taip pat Konvencijoje įtvirtinta patentų, išduotų įvairiose šalyse, nepriklausomumo taisyklė. Šis principas reiškia, kad patentinės apsaugos suteikimas vienoje Konvencijos valstybių neįpareigoja kitos Konvencijos valstybės narės institucijų suteikti patentinę apsaugą toje valstybėje tam pačiam išradimui. Kitaip tariant, tai reiškia, jog klausimai, susiję su patento apsaugos teisiniu statusu vienoje valstybėje narėje, nedaro įtakos jo teisiniam statusui kitoje valstybėje narėje. Pagrindinė šio reguliavimo priežastis yra valstybių narių nacionalinės teisės bei administracinių procedūrų skirtumai ir egzistavęs teisės harmonizacijos trūkumas.

Konvencijoje taip pat yra reglamentuojami kiti su patentų teise susiję klausimai, kaip išradėjo teisė būti nurodytam patente, taip pat nuostatos dėl priverstinės licencijos, rinkliavų už patentinę apsaugą. Tačiau apibendrinant galima pasakyti, kad nors Konvencija yra tolesnių bandymų suvienodinti pramoninės nuosavybės teises tiek Europoje, tiek visame pasaulyje pagrindas, joje nebuvo įtvirtintos nuostatos, iš esmės harmonizuojančios materialinę Konvencijos valstybių narių patentų teisę. Taigi patentų išdavimo, patento turėtojo teisių apimties, patentų galiojimo ar patentų pažeidimo reguliavimo klausimai buvo palikti valstybių narių prerogatyvai.

1.2. XX–XXI a. patentų apsaugos harmonizavimo iniciatyvos Europoje

Po Antrojo pasaulinio karo atsirado pirmosios konkrečios paskatos sukurti bendrą patentų apsaugos sistemą ir teisę, tačiau šios iniciatyvos buvo glaudžiai susijusios su daugybe

problemų, dėl kurių valstybės ilgą laiką negalėjo pasiekti susitarimo. Kilo diskusijos, kaip sukurti vieningą apsaugos sistemą egzistuojant esminei diferenciacijai tarp valstybių materialinės teisės bei procedūrinių taisyklių, kurios apėmė nevienodą patentabilumo kriterijų vertinimą, skirtingą reglamentavimą dėl patentabilumo išimčių, taip pat skirtingas patento išdavimo procedūras, patento savininko teisių turinį bei jų galiojimo laikotarpį ir kitus reikšmingus skirtumus. Iškilo klausimas, į kurios valstybės teisę turėtų būti daugiausia atsižvelgiama ją harmonizuojant, be to, kokių institucinių bei procedūrinių įrankių turėtų būti imtasi kuriant viršnacionalinę patentų sistemą. Taip pat kilo klausimas dėl viršnacionaliu lygiu įkurtinų teismų kompetencijos ir jų steigimo vietos, kaip ir dėl patento paraiškos oficialių kalbų bei proceso kalbos. Taigi šių klausimų jautrumas ir kompleksiskumas ilgą laiką valstybėms neleido pasiekti bendro susitarimo, kaip ir kokių teisiniu pagrindu turėtų funkcionuoti naujoji sistema, todėl vieningos galios patento bei bendros patentų teismo sistemos sukūrimas buvo ilgą laiką trukusių derybų rezultatas.

1.2.1. 1963 m. Strasbūro patentų konvencija

Pirmosios iniciatyvos dėl patentų teisės suvienodinimo bei bendros patentų sistemos sukūrimo kilo dar 1949 m. Europos Taryboje, įsteigtoje Londono sutartimi, kurią pasirašė dešimt valstybių: Airija, Belgija, Danija, Italija, Jungtinė Karalystė, Liuksemburgas, Norvegija, Nyderlandai, Prancūzija ir Švedija¹⁰.

Tuo laikotarpiu Europos Tarybos patentų ekspertų komitetas svarstė kelis variantus, kurių pagalba vieninga patentų sistema galėjo tapti realybe. Pirmoji idėja buvo sukurti autonomišką, visų valstybių narių teritoriją apimančią vieningos galios patentą, kuris koegzistuos kartu su valstybių nacionalinių institucijų išduodamais nacionaliniais patentais, antroji idėja – sistemos, kurios pagrindu centralizuotai būtų išduodama daugybė atskirų nacionalinių patentų, kurių išdavimu rūpintųsi specialiai viršnacionaliniu lygiu įsteigta institucija, sukūrimas. Trečioji idėja – konvencijos, kurios pagrindu Europos Tarybos valstybės narės savanoriškai įsipareigotų siekti materialinės patentų teisės harmonizavimo, priėmimas¹¹. Pastarasis variantas visgi buvo vienintelis rimtai svarstytas modelis, kurį įvykdyti užsibrėžė Europos Taryba. Buvo suprasta, jog bet kokie

¹⁰ BEIER, Friedrich – Karl. The European patent system. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 1981, t. 14, p. 2.

¹¹ PILA, Justine. The European Patent: An Old and Vexing Problem. *International & Comparative Law Quarterly*, 2013, t. 62(4), p. 921.

pasiūlymai sukurti bendrą, centralizuotą patentų išdavimo procedūrą nebūtų sėkmingi neegzistuojant bendram supratimui dėl kai kurių pagrindinių patentų materialinės teisės sąvokų, tiksliau, patentabilumo kriterijų apibrėžimo¹². Taigi, prieš žengiant kitus žingsnius patentų sistemos integracijos link, pirmiausia turėjo būti suvienodinama materialinė teisė.

Po ilgą laiką trukusių derybų 1963 m. buvo pagaliau realizuotas trečiasis iš minėtųjų modelių, praėjus nedaug laiko po Europos ekonominės bendrijos įkūrimo, tuometinėms Europos Tarybos narėms¹³ priėmus Europos konvenciją dėl išradimų patentų materialinės teisės sąvokų vienodinimo, kitaip dar vadinamą Strasbūro patentų konvencija¹⁴ (toliau – SPK), kuri reikšmingai prisidėjo prie patentų teisės harmonizavimo Europos Tarybos valstybėse narėse. Beje, SPK įsigaliojo tik 1980 m., sutartį iš viso ratifikavus trylikai Europos Tarybos valstybių.

Bendras sutarties tikslas buvo pasiekti kuo didesnę jos narių vienybę tam, kad būtų skatinamas jų ekonominis bei socialinis progresas ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, mokslinėje, teisinėje, administracinėje srityje. Be to, sutartyje taip pat minimas siekis paskatinti techninį progresą ir prisidėti prie tarptautinio patento sukūrimo. Reikšmingiausios SPK įtvirtintos nuostatos yra susijusios su patentabilumo kriterijų (naujumo, išradimo lygio bei pramoninio pritaikomumo) įtvirtinimu, neatitiktis kuriems reiškė, kad išradimas negali būti patentuojamas (SPK 1, 3, 4, 5 straipsniai), taip pat SPK 2 straipsnyje buvo įtvirtintos patentabilumo išimtys. Pažymėtina, jog minėtos nuostatos vėliau buvo perkeltos ir į Europos patentų konvenciją, priimtą 1973 m.

Manytina, jog be šių kriterijų unifikavimo, administracinės procedūros centralizavimas, išduodant Europos patentą pagal Europos patentų konvenciją, greičiausiai, apskritai nebūtų galėjęs įvykti, todėl patentabilumo reikalavimų suvienodinimas turėjo ypač didelę reikšmę siekiant patentų sistemos vienovės. Sutartyje taip pat buvo įtvirtinti tam tikri turinio reikalavimai patento paraiškai (SPK 8 straipsnis), tačiau, svarbu paminėti, kad SPK buvo skirta būtent materialinės, o ne procedūrinės teisės

¹² BEIER, Friedrich – Karl. The European patent system. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 1981, t. 14, p. 2.

¹³ 1963 metais Europos Tarybos narėmis buvo 17 valstybių: Austrija, Belgija, Danija, Prancūzija, Vakarų Vokietija, Graikija, Airija, Islandija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Norvegija, Švedija, Šveicarija, Turkija, Jungtinė Karalystė, Kipras.

¹⁴ Europos konvencija dėl išradimų patentų materialinės teisės sąvokų vienodinimo (Strasbūro patentų konvencija) (Convention on the Unification of Certain Points of Substantive Law on Patents for Invention). *ETS 47 – Unification Law of Patents*, 1963 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/trtdocs/en/coe/trt_coe.pdf>.

tarp valstybių narių harmonizavimui, taigi ši sutartis neišsprendė problemos dėl fragmentuotos išradimų apsaugos įgijimo procedūros bei tokios pat šių teisių gynybos¹⁵.

Pažymėtina, kad impulsą šiam svarbiam žingsniui patentų teisės srityje suteikė Europos ekonominės bendrijos įkūrimas 1957 m. pasirašius Romos sutartį, kuria Belgija, Vakarų Vokietija, Prancūzija, Italija, Liuksemburgas ir Nyderlandai, įkurdamos Europos ekonominę bendriją, įsipareigojo imtis priemonių, kad būtų pasiektas esminis sutarties tikslas – sukurti keturiomis – prekių, asmenų, kapitalo ir paslaugų – judėjimo laisvėmis pagrįstą bendrąją rinką. Netrukus po to, kai įsigaliojo Romos sutartis, valstybėms narėms tapo aišku, jog šešių skirtingų patentų sistemų egzistavimas nesuderinamas su pagrindiniu Europos Bendrijos siekiu sukurti bendrą rinką. Taigi nors kai kurių patentų teisės aspektų harmonizavimas tuo laikotarpiu buvo ypač reikšmingas žingsnis, nacionalinė pramoninių nuosavybės teisių prigimtis, kuriai būdingas teritorinis susiskaldymas, vis tiek išliko kliūtimi, trukdžiusia pasiekti laisvo prekių judėjimo įgyvendinimą bendrojoje rinkoje, todėl vieningos galios Europos patento sistemos sukūrimo idėja vėl atgimė.

Naujos iniciatyvos dėl vieningos galios patento sistemos sukūrimo šįkart ėmėsi viena iš Europos ekonominės bendrijos darbo grupių, kuriai pirmininkavo tuometinis Vokietijos patentų biuro prezidentas dr. Kurtas Haertelis. 1962 m. buvo pristatytas preliminarus sutarties dėl Europos patentų teisės projektas¹⁶, kuriame buvo įtvirtintos nuostatos dėl viršnacionalinės patentų sistemos sukūrimo šešiose Europos ekonominės erdvės valstybėse narėse. Naujoji patentų apsaugos sistema turėjo būti įkurta kaip alternatyva jau galiojančioms nacionalinėms valstybių narių patentų sistemoms ir koegzistuoti kartu su jomis. Pagrindinis šio projekto tikslas buvo sukurti vieningos galios Europos patentą, kuris vienu metu įsigaliotų bei turėtų galią visose valstybėse narėse ir būtų išduodamas centralizuotai bendros už patentų išdavimą atsakingos institucijos, t. y. Europos patentų biuro, laikantis vienos išdavimo procedūros bei taikant bendrus patentabilumo kriterijus. Tačiau nors buvo susitarta dėl didžiosios dalies esminių teisinių aspektų, galutinis sprendimas įgyvendinti sutarties projektą vis dėlto nebuvo priimtas dėl susiklosčiusio nepalankaus politinio klimato. Pirmiausia, valstybės narės negalėjo pasiekti bendro susitarimo dėl to, ar Europos patentų sistema turėtų būti uždara tik bendrosios rinkos dalyvėms, ar prie šios sistemos taip pat galėtų prisijungti ir valstybės,

¹⁵ MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 173.

¹⁶ BEIER, Friedrich – Karl. The European patent system. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 1981, t. 14, p. 3.

nesančios Europos ekonominės bendrijos narėmis (pvz., Jungtinė Karalystė)¹⁷. Taip pat buvo baimintis, kad dėl pernelyg plačios patentų sistemos integracijos bus padarytas neigiamas poveikis mažoms įmonėms bei smulkioms rinkoms. Dar konkrečiau, buvo nerimaujama, kad patentų sistemos integracija sudarys sąlygas didelėms korporacijoms daryti neigiamą įtaką mažesniųjų valstybių narių ekonomikai¹⁸.

Vėliau, 1970 m., Prancūzijos vyriausybė paragino valstybes nares atnaujinti projektą ir iš naujo apsvarstyti vieningo Europos patento sistemos įkūrimo idėją¹⁹. Šįkart per pakankamai trumpą laiką buvo susitarta dėl konkrečių sprendimų, kurie pozityviai pakeitė egzistavusią patentų apsaugos sistemą ir padarė ją efektyvesnę. Priimti sprendimai konkrečiau analizuojami kitame poskyryje.

1.2.2. 1973 m. Europos patentų konvencija bei 1975 m. Bendrijos patento konvencija

Visų pirma, verta paminėti, kad atnaujinti svarstymai dėl vieningo Europos patento sistemos sukūrimo taip pat buvo ir tam tikrų išorinių veiksnių padarinys²⁰. Norint patobulinti išradimų apsaugą 1970 m. Vašingtone buvo priimta Patentinės kooperacijos sutartis²¹, kurios nare galėjo tapti bet kuri Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo narė. Šioje sutartyje įtvirtintos nuostatos, pagal kurias patento registravimas keliose valstybėse turėjo būti atliekamas vienos tarptautinės paraiškos pagrindu, be to, buvo įtvirtinta bendra paieškos ir egzaminavimo procedūra, tačiau sprendimą dėl patento išdavimo kiekvienoje valstybėje turėjo priimti kiekvienos valstybės kompetentingos institucijos, remdamosi nacionaline teise. Taigi, patento registravimo procedūra tarptautiniu lygmeniu buvo supaprastinta ir tai reiškė greitesnį ir pigesnį būdą įgyti patentinę apsaugą. Tačiau tai taip pat reiškė, kad Europos valstybių nacionaliniuose patentų biuruose išaugs patentinių paraiškų skaičius, ypač iš Jungtinių Amerikos Valstijų²², dėl to kilo poreikis dar prieš įsigaliojant Patentų kooperacijos sutarčiai sukurti sistemą, kuri būtų pajėgi suvaldyti augantį patentinių paraiškų kiekį valstybėse ir įvesti bendrą paraiškos dokumentų ekspertizę bei paieškos procedūrą taip užtikrinant aukštesnę patentų, kuriems suteikiama apsauga, kokybę.

¹⁷ KRANAKIS, Eda. Patents and Power: European Patent-System Integration in the Context of Globalization. *Technology and Culture*, 2007, t. 48, p. 706.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ BEIER, Friedrich – Karl. The European patent system. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 1981, t. 14, p. 5.

²⁰ KRANAKIS, Eda. Patents and Power: European Patent-System Integration in the Context of Globalization. *Technology and Culture*, 2007, t. 48, p. 706.

²¹ Patentinės kooperacijos sutartis (PCT). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 75-1797.

²² KRANAKIS, Eda. Patents and Power: European Patent-System Integration in the Context of Globalization. *Technology and Culture*, 2007, t. 48, p. 707.

Naujasis projektas dėl Europos patentų apsaugos sistemos sukūrimo buvo paremtas šiais teisiniais instrumentais:

1. Konvencija dėl Europos patentų išdavimo (Europos patentų konvencija), priimta 1973 m. Miunchene, kurios pagrindu sukuriama bendra susitariančiųjų valstybių išradimų patentų išdavimo teisės sistema.
2. Bendrijos patentų konvencija (Liuksemburgo konvencija), priimta 1975 m. Liuksemburge, kurios pagrindu buvo siūloma sukurti autonomišką vieningos galios Bendrijos patentą, turintį galią visose Europos ekonominės bendrijos valstybėse narėse.

Toliau bus apibūdinami kiekvienas iš paminėtųjų.

1.2.2.1. 1973 m. Europos patentų konvencija

Pirmasis bei svarbiausiasis elementas – Europos patentų konvencija²³ – suteikė sutarties šalims bendrą patentų išdavimo procedūrą, kuri pagrįsta vienodomis patentų teisės taisyklėmis. Ši procedūra pradedama padavus vieną Europos patento paraišką Europos patentų biurui arba valstybės narės centrinei patentų tarnybai ir, pasibaigus ekspertizės, paieškos bei kitoms centralizuotai atliekamoms procedūroms Europos patentų biure, užbaigiama Europos patentų biurui išduodant Europos patentą arba atmetant Europos patento paraišką. Europos patentų konvencija harmonizavo ne tik procedūros taisykles, bet ir materialinę patentų teisę (pvz., Europos patento galiojimo laiką, patentabilumo kriterijus bei išimtis, objektus, kurie nėra laikomi išradimais, ir pan.). Tačiau pažymėtina, jog Europos patentas nesuteikia bendros teisinės apsaugos visose Europos patentų konvencijos narėse, kadangi po patento išdavimo jo apsauga ir administravimas pereina Europos patentų konvencijos narių įstaigoms, atsakingoms už pramoninės nuosavybės apsaugą. Taigi savininko teises, jų gynimą, ginčų nagrinėjimo tvarką ir taisykles bei patento galiojimo terminus reglamentuoja nacionaliniai kiekvienos susitariančios valstybės, kurios yra nurodomos paraiškoje dėl patentinės apsaugos įgijimo, įstatymai.

Europos patentų konvencija įsigaliojo 1977 m., ją ratifikavus 7 valstybėms: Belgijai, Vakarų Vokietijai, Prancūzijai, Liuksemburgiui, Olandijai, Šveicarijai bei Jungtinei Karalystei. Svarbu tai, jog Europos patentų konvencija buvo ir yra nepriklausoma nuo narystės Europos ekonominėje bendrijoje (dabar – Europos Sąjungoje) bei po jos įsigaliojimo tapo atvira ne tik tuometinėms Europos ekonominės

²³ Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija). *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 147-5325.

bendrijos narėms, bet ir kitoms valstybėms, kurios buvo suinteresuotos prisijungti prie Europos patentų konvencijoje įtvirtintos bendros patentų apsaugos sistemos. Šiuo metu prie Europos patentų konvencijos yra prisijungusios 38 valstybės²⁴. Be to, Europos patentų galiojimas taip pat galimas valstybėse, kurios nėra Europos patentų konvencijos narės, tačiau yra sudarusios išplėtimo susitarimą su Europos patentų organizacija (toliau – EPO), pagal kurią Europos patentų paraiška ir Europos patentas yra išplečiami į tas valstybes ir turi tokią pat galią, kaip ir pagal nacionalinius valstybės įstatymus paduota paraiška arba išduotas nacionalinis patentas. Šiuo metu, jeigu pareiškėjas pateikia prašymą, išplėtimas yra galimas į Makedoniją bei Bosniją ir Hercegoviną. Pažymėtina, kad dar iki Lietuvai tampa Europos patentų konvencijos nare, Europos patentų paraiškų bei patentų išplėtimas buvo galimas ir Lietuvoje, remiantis Europos patentų galiojimo išplėtimo taisyklėmis ER/01/95, Patentų įstatymo X skirsniu bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir EPO susitarimu dėl 1994 m. sausio 25 d. Bendradarbiavimo susitarimo 3(3) straipsnio įgyvendinimo, kuris įsigaliojo 1994 m. liepos 25 d. Tačiau 2004 m. gruodžio 1 d. Lietuvoje įsigaliojus Europos patentų konvencijai, po įsigaliojimo datos paduotoms Europos patento paraiškoms ir išduotiems Europos patentams išplėtimas tapo negalimas. Išplėtimas liko galimas tik toms Europos patento paraiškoms ar patentų galiojimui, kurių padavimas ar išdavimas įvyko iki 2004 m. gruodžio 1 d. Lietuvoje įsigaliojus Europos patentų konvencijai, čia gyvenantys arba pagrindinę verslo vietą turintys fiziniai arba juridiniai asmenys įgijo teisę pateikti paraišką išduoti Europos patentą.

1.2.2.2. Bendrijos patento konvencija – 1975 m., 1985 m. ir 1989 m. Liuksemburgo konferencijos

Antrasis elementas, kartu su Europos patentų konvencija sudaręs pagrindus bendros Europos patentų apsaugos sukūrimui, buvo 1975 m. Liuksemburgo konvencija dėl Europos patento bendrajai rinkai (Bendrijos patentų konvencija)²⁵. Paminėtina, jog ši konvencija buvo kaip papildomas susitarimas tarp Europos ekonominės bendrijos narių, ir konvencijos teritorija apsiribojo tik šių narių teritorijomis. Tuo metu Europos ekonominės bendrijos narės buvo Belgija, Prancūzija, Vakarų Vokietija, Italija, Liuksemburgas,

²⁴ Member states of the European Patent Organisation, EPO [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/organisation/member-states.html>>.

²⁵ 1975 m. gruodžio 15 d. Konvencija Nr. 76/76/EEC dėl Europos patento bendrajai rinkai (Bendrijos patento konvencija). OL 1976, L 17/1.

Olandija, Danija, Airija ir Jungtinė Karalystė. Bendrijos patentų konvencija turėjo įtvirtinti taisykles, kurių neapėmė Europos patentų konvencija, t. y. nuostatas, kurios reguliuoja Europos patento apsaugos įgyvendinimą bei teisių gynimą po Europos patento išdavimo procedūros pagal Europos patentų konvenciją. Bendrijos patentų konvencijos pagrindinis tikslas buvo užtikrinti, kad naujosios patentų sistemos funkcionavimas atitiktų Europos ekonominės bendrijos siekį įkurti bendrą rinką, kurioje vyktų nevaržomas prekių judėjimas. Kaip jau minėta, pagal Europos patentų konvenciją išduotas Europos patentas suteikė patentinės apsaugos turėtojui teises, kurios galėjo būti įgyvendinamos ir ginamos tik pagal kiekvienos šios konvencijos narės nacionalinius įstatymus, o tai reiškė, kad patentinių teisių apsaugos bei gynimo sistemai yra būdingas teritorinis susiskaldymas, savo ruožtu prieštaraujantis Europos ekonominės bendrijos tikslams. Taigi Bendrijos patentų konvencija buvo skirta apsaugoti rinką nuo susiskaldymo ir patento apsaugos, administravimo bei ginčų taisyklių decentralizacijos. Bendrijos patentų konvencijos 2 straipsnyje nustatyta, jog Europos patentai, suteikiantys apsaugą Bendrijos patentų konvencijos valstybėse narėse, vadinami Bendrijos patentais, kuriems būdingas vieningos galios efektas. Taigi daugybė nacionalinių patentų, išduotų pagal Europos patentų konvenciją, transformuojami į vieningą, savarankišką patentą, turintį vienodą galią visose Bendrijos patentų konvencijos narių teritorijose. Bendrijos patentas, remiantis aptariama konvencija, gali būti suteiktas, perduotas, panaikintas arba pripažįstamas negaliojančiu tik visoje Europos ekonominės bendrijos valstybių teritorijoje. Taigi įtvirtinus Bendrąjį patentą, patentų apsaugos sistema turėjo tapti pigesnė, efektyvesnė ir prieinamesnė patentinių teisių turėtojams.

1975 m. gruodžio 15 d., praėjus tik dvejiems metams po Europos patentų konvencijos priėmimo, visos tuometinės Europos ekonominės bendrijos narės pasirašė Bendrijos patentų konvenciją. Pažymėtina, jog Europos patentų teisės išskyrimas į šias dvi atskiras konvencijas nereiškė, kad yra sukuriamos atskiros ar alternatyvios patentų apsaugos sistemos. Atvirkščiai, buvo numatyta, jog Europos patentų konvencija bei Bendrijos patentų konvencija turėtų koegzistuoti ir viena kitą papildyti, ir buvo tikėtasi, kad abi konvencijos turėtų įsigaliooti panašiu metu. Taigi tiek Europos Komisija, tiek Europos ekonominės bendrijos narės siekė šią sutartį pasirašyti kuo skubiau, kad vėliau ją ratifikavus ši įsigaliotų beveik vienu metu kaip ir Europos patentų konvencija²⁶. Tačiau dėl tam tikrų politinių bei konstitucinių problemų kai kuriose valstybėse narėse Bendrijos patentų konvencija taip ir neįsigaliojo.

²⁶ MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 176.

Pagrindinė sąlyga, kad Bendrijos patentų konvencija įsigaliotų, buvo ta, jog ji turėjo būti ratifikuota visose devyniose Europos ekonominės bendrijos narėse, tačiau Danijai bei Airijai konvencijos neratifikavus, jos įsigaliojimui buvo užkirstas kelias. Paminėtina, kad ratifikavimo problema Danijoje kilo dėl to, jog šios valstybės parlamente nebuvo pasiekta sprendimui priimti būtina 5/6 balsų dauguma, o Airijoje buvo suabejota, ar Bendrijos patentų konvencija negalėtų būti pripažinta antikonstitucine²⁷. Tačiau neišsigaliojimo priežasčių buvo ir daugiau – daugiausiai jos buvo susijusios su nesutarimu dėl Bendrijos patento dokumentų vertimų režimo ir ginčų sprendimo sistemos²⁸.

1985 m., praėjus dešimčiai metų po Bendrijos patentų konvencijos pasirašymo, Liuksemburge buvo surengta antroji tarpvyriausybė konferencija, tikintis, jog pagaliau bus rastas konsensusas dėl konvencijos nuostatų ir valstybės bus paskatintos ratifikuoti susitarimą. Deja, valstybėms narėms nepavykus išspręsti nesutarimų dėl finansinių šalių įsipareigojimų bei išradimo aprašymo kalbos (ar išradimo aprašymas turėtų būti išverčiamas į visas, ar tik į kai kurias Europos ekonominės bendrijos narių kalbas), žymus progresas neįvyko ir konvencija vis dar liko neišsigaliojusi²⁹. Tačiau buvo išrinkta nauja ekspertų darbo grupė, kurios pareiga buvo toliau tęsti derybas ir rasti problemų sprendimo būdus, kad Bendrijos patentų konvencija būtų ratifikuota visose Europos ekonominės bendrijos valstybėse narėse.

1989 m. Liuksemburge trečią kartą buvo sušaukta tarpvyriausybė konferencija, kurioje valstybės narės dar sykį susirinko tam, kad būtų pasiektas susitarimas dėl Bendrijos patento sistemos įkūrimo. Šios konferencijos metu buvo priimtas Susitarimas dėl Bendrijos patento³⁰ (toliau – 1989 m. Susitarimas). 1989 m. Susitarimas buvo skirtas modifikuoti 1975 m. Bendrijos patentų konvenciją, inkorporuojant naują ginčų nagrinėjimo tvarką, kiek tai susiję su Bendrijos patento galiojimo ir pažeidimo aspektais.³¹ Tam, kad būtų įgyvendinta nauja ginčų sprendimo sistema, 1989 m. Susitarimas papildė Bendrijos patentų konvenciją trimis protokolais, tai yra: Protokolu dėl ginčų, susijusių su Bendrijos patento pažeidimu ir galiojimu, reguliavimo³²; Protokolu

²⁷ LUGINBUEHL, Stefan. *Uniform Interpretation of European Patent Law with a Special View on the Creation of a Common Patent Court*: daktaro disertacija. Utrecht: Utrecht university, 2009, p. 15.

²⁸ ULRICH, Hanns. Harmonizing Patent Law: The Untamable Union Patent. *Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper*, 2012, t. 12-03, p. 6.

²⁹ MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 176.

³⁰ 1989 m. gruodžio 15 d. Susitarimas Nr. 89/695/EEC dėl Bendrijos patento. OL 1989, L 401/1.

³¹ MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 178

³² 1989 m. gruodžio 15 d. Protokolas dėl ginčų, susijusių su Bendrijos patento pažeidimu ir galiojimu, reguliavimo (Protocol on the settlement of litigation concerning the infringement and validity of

dėl Bendro apeliacinio teismo privilegijų bei imunitetų³³; Protokolu dėl Bendro apeliacinio teismo statuto³⁴. Pagal pirmąjį iš minėtųjų protokolų būtų įkuriama bendra patentų teismų Europos ekonominėje bendrijoje sistema, susidedanti iš vadinamųjų Bendrijos patentų teismų (sudarytų iš pirmosios bei antrosios instancijos ir steigiamų kiekvienoje valstybėje narėje) ir Bendro apeliacinio teismo, kurie turėtų pagal šį protokolą jiems priskiriamą jurisdikciją dėl tam tikrų su Bendrijos patentais susijusių ginčų. Antrasis protokolas numatė privilegijas ir imunitetus, kuriais naudojasi Bendrasis apeliacinis teismas, šio teismo teisėjai, tarnautojai bei pareigūnai, ir kurie yra būtini vykdant jiems priskirtas pareigas. O trečiasis protokolas įtvirtino įvairias nuostatas, susijusias su Bendrojo apeliacinio teismo organizaciniais klausimais bei reikalavimais teisėjo pareigoms.

Paminėtina, kad 1989 m. Susitarimas, deja, galiausiai buvo ratifikuotas tik 7 iš 12 tuometinių Europos ekonominės bendrijos valstybių narių, todėl įsigaliojimas vėlgi buvo negalimas³⁵.

Apibendrinant galima teigti, jog Bendrijos patentų konvencija buvo ambicingas projektas, kurį įgyvendinus Europos ekonominės bendrijos valstybių narių subjektai ne tik būtų galėję įgyti vieningos galios patentą, turintį vienodą galią visose valstybėse narėse, bet ir naudotis bendra ginčų dėl Bendrijos patentų sprendimo sistema. Tačiau, kaip minėta, šios iniciatyvos nebuvo realizuotos ir tokį rezultatą galėjo nulemti daugybė priežasčių. Pirmiausia, tai buvo valstybių nenoras įkurti bendrą ginčų sprendimo sistemą, kadangi kai kurios valstybės siekė išlaikyti savo jurisdikciją ginčų, susijusių su patentais, srityje ir nepritarė idėjai, jog vienos valstybės narės specializuotame teisme priimtas sprendimas dėl patento pažeidimo, pripažinimo negaliojančiu, panaikinimo ar kitų aspektų taip pat sukeltų pasekmes ir visų kitų valstybių narių teritorijose³⁶. Tai pirmiausia buvo suvokta kaip pernelyg didelė rizika, kadangi manyta, kad ne visų valstybių narių nacionalinių teismų teisėjai yra pakankamai kompetentingi ir turintys užtektinai patirties

Community Patents). OL 1989, L 401/34 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/treaties/en/eu007/trt_eu007_003en.pdf>.

³³ 1989 m. gruodžio 15 d. Protokolas dėl Bendro apeliacinio teismo privilegijų bei imunitetų (Protocol on privileges and immunities of the common appeal court relating to Community patents). OL 1989, L 401 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695(04))>.

³⁴ 1989 m. gruodžio 15 d. Protokolas dėl Bendro apeliacinio teismo statuto (Protocol on the statute of the common appeal court relating to Community patents). OL 1989, L 401 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695\(05\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695(05))>.

³⁵ Ratifikavusios valstybės: Danija, Graikija, Jungtinė karalystė, Nyderlandai, Liuksemburgas, Prancūzija, Vokietija.

³⁶ MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 179.

patentų teisės srityje³⁷. Kita priežastis, dėl kurios nebuvo pasiektas bendras susitarimas, buvo pernelyg didelės Bendrijos patento registravimui reikalingų dokumentų vertimo išlaidos. 1989 m. Susitarimo 29 ir 30 straipsniuose buvo nustatytas reikalavimas išversti ne tik išradimo apibrėžtį, tačiau visą išradimo aprašymą, o tai būtų lėmę pernelyg dideles vertimo sąnaudas naujosios sistemos vartotojams³⁸. Taip pat kaip viena iš priežasčių galėtų būti išskiriamas ir pats teisinis instrumentas, kuris buvo pasitelktas sukurti bendrąją rinką atitinkančią patentų sistemą – šiuo atveju buvo pasirinktas tarptautinių sutarčių tarp valstybių narių kelias, taigi Bendrijos patento likimas priklausė nuo to, ar visos valstybės ratifikuos atitinkamas sutartis³⁹. Galiausiai tam tikrų valstybių pasyvumas ratifikuojant sutartis rodė, kad kai kurios valstybės tiesiog nebuvo įtikintos projekto nauda, žadamomis mažesnėmis išlaidomis bei tikros dėl didesnio naujos sistemos efektyvumo, palyginti su tuo metu jau sėkmingai funkcionavusiomis Europos patento ir nacionalinių patentų sistemomis⁴⁰.

1.2.3. 2000 m. pasiūlymas dėl Bendrijos patento reglamento

Praėjus aštuoneriems metams nuo paskutinio nepavykusio bandymo sukurti vieningos galios Bendrijos patentą bei bendrą teismų sistemą Europos Komisija paskelbė Žaliąją knygą dėl Bendrijos patento ir patentų apsaugos sistemos Europoje (toliau – Žalioji knyga), kuria dar kartą buvo paskatintos diskusijos tarp suinteresuotų subjektų dėl naujų iniciatyvų, susijusių su Bendrijos patentu. Žaliojoje knygoje buvo akcentuota, kad nauji sprendimai turėtų būti priimami ne sudarant tarptautines sutartis, kaip kad buvo bandyta daryti iki šiol, o priimant reglamentus⁴¹. Taigi, jau 2000 m. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Bendrijos patento reglamento⁴², kurio tikslas buvo sukurti bendrą visos Europos bendrijos teritorijoje galiojantį patentą, koegzistuojantį kartu su nacionalinėmis bei Europos patento sistemomis. Pagrindiniai naujai pasiūlytos sistemos bruožai buvo šie:

³⁷ LUGINBUEHL, Stefan. *Uniform Interpretation of European Patent Law with a Special View on the Creation of a Common Patent Court*: daktaro disertacija. Utrecht: Utrecht university, 2009, p. 30.

³⁸ *Ibidem*, p. 32.

³⁹ CRUZ, Jorge. The Community Patent Convention: What Sort of Future?. *The Journal of World Intellectual Property*, 1998, t. 1(5), p. 823.

⁴⁰ PILA, Justine. The European Patent: An Old and Vexing Problem. *International & Comparative Law Quarterly*, 2013, t. 62(4), p. 933.

⁴¹ 1997 m. birželio 24 d. Europos Bendrijų Komisijos Žalioji knyga dėl Bendrijos patento ir patentų apsaugos sistemos Europoje, COM(1997) 314, p. 3 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://aei.pitt.edu/1214/>>.

⁴² 2000 m. rugpjūčio 1 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl Bendrijos patento (Proposal for a Council Regulation on the Community patent), COM(2000) 412 galutinis [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0412:FIN:EN:PDF>>.

visų pirma, Europos Bendrija tampa Europos patentų konvencijos narė ir tai reiškia, jog galima pateikti Europos patento paraišką prašant apsaugos iškart visose Europos Bendrijos narėse; antra, po patento išdavimo Bendrijos patentas taptų autonomiškas, vienodą galią visose Bendrijos narių teritorijose turintis patentas, skirtingai nuo Europos patento, kuris po išdavimo yra „išskaidomas“ į daugybę valstybėse narėse galiojančių nacionalinių patentų; trečia, Bendrijos patento galiojimo nuginčijimo, negaliojimo ir kitus apsaugos klausimus reguliuotų Bendrijos patento reglamentas. Taip pat buvo siūloma įsteigti centralizuotą ginčų, susijusių su Bendrijos patento pažeidimu ir negaliojimu, teismą – Bendrijos intelektinės nuosavybės teismą. Tačiau nepaisant naujojo pasiūlymo pažangumo pirmasis jo variantas nebuvo patvirtintas. To priežastis – nesutarimai dėl Bendrijos patentų dokumentų privalomų vertimų ir centralizuotos jurisdikcijos.

Siekiant rasti kompromisą, 2004 m. buvo pateiktas modifikuotas pasiūlymo dėl Bendrijos patento reglamentas⁴³, tačiau ir šis nesulaukė visų valstybių narių pritarimo, tad galutinis sprendimas nebuvo priimtas⁴⁴. Nepaisant to, Europos Komisija toliau dėjo pastangas, kad būtų pašalintos kliūtys, trukdančios sukurti Bendrojo patento apsaugos sistemą, ir 2007 m. priėmė Komunikatą dėl Europos patentų sistemos stiprinimo⁴⁵. Pagrindinis jo tikslas buvo atgaivinti diskusijas dėl patentų reformos ir pasiūlyti galimus sprendimus dėl patentų ginčų nagrinėjimo sistemos sukūrimo, taip pat išspręsti vieną pagrindinių problemų – nesutarimus dėl dokumentų vertimų.

Taigi akivaizdu, jog, nepaisant pasikartojančių valstybių ir vyriausybių vadovų raginimų, pastangos sukurti vieningą patentą, galiojantį kartu visose Europos Sąjungos valstybių narių teritorijose, bei bendrą su šiuo patentu susijusių ginčų nagrinėjimo sistemą truko ištisus dešimtmečius. Pirmosios iniciatyvos prasidėjo dar aštuntajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje ir nors Europos valstybės dėl Europos Sąjungos viršnacionalinės patentų sistemos sukūrimo derėjosi apie 50 metų, joms niekaip nepavyko pasiekti norimo rezultato. Fragmentuota Europos patentų sistema iki šiol neleidžia sistemos dalyviams efektyviai ja naudotis, tačiau greitai gali įvykti ilgai laukti pokyčiai. Per pastaruosius kelerius metus buvo pasiekti esminiai sprendimai patvirtinant vadinamąjį vieningos galios patento „komplektą“, susidedantį iš dviejų reglamentų, ir tarptautinės sutarties dėl Bendro

⁴³ 2004 m. kovo 8 d. Europos Komisijos pasiūlymas Nr. 7119/04 dėl Bendrijos patento reglamento projekto (Proposal for a Council Regulation on the Community patent) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%207119%202004%20INIT>.

⁴⁴ MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 181.

⁴⁵ 2007 m. balandžio 3 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Europos patentų sistemos stiprinimo, COM(2007) 165 galutinis.

patentų teismo. Būtent šie dokumentai bus plačiau analizuojami kitame šio darbo skyriuje, tačiau prieš tai reikėtų aptarti paraleliai egzistavusias iniciatyvas, kurios turėjo reikšmingos įtakos priimant minėtus galutinius sprendimus dėl vieningos patentų apsaugos Europos Sąjungoje.

1.2.4. Kitos iniciatyvos

Pažymėtina, kad būta ir paralelių iniciatyvų, skirtų tobulinti egzistavusią patentų sistemą, tačiau ne tarp Europos Sąjungos valstybių narių, o tarp Europos patentų konvencijos narių, besinaudojusių centralizuotomis Europos patentų išdavimo procedūromis, kurias administruoja EPO. Šiuo klausimu paminėtini du šaltiniai – Konvencijos dėl Europos patentų ginčų reguliavimo sistemos sukūrimo projektas (angl. *European Patent Litigation Agreement* (toliau – EPLA)) bei Londono susitarimas dėl Europos patentų konvencijos 65 straipsnio taikymo (toliau – Londono susitarimas).

2003 m. priimtas EPLA buvo skirtas bendrai ginčų, susijusių su Europos patentais, sprendimų sistemai sukurti. Kaip jau minėta, ginčai dėl Europos patentų buvo sprendžiami paskirų valstybių, kuriose yra įgyta apsauga, nacionaliniuose teismuose, o to padarinys buvo skirtinga teismų praktika Europos patentų bylose ir teisinio apibrėžtumo trūkumas. Taigi šiuo susitarimu būtų įsteigtas Europos patentų teismas, kurį sudarytų pirmosios ir antrosios instancijos teismai bei administracija. Tačiau susitarimas taip ir neįsigaliojo. Europos Bendrijos narėms tęsiant derybas dėl Bendrijos patento teismų sistemos sukūrimo, EPLA iniciatyva buvo sustabdyta.

Londono susitarimas, atvirkščiai nei EPLA, įsigaliojo 2008 m. ir tapo papildomu protokolu prie Europos patentų konvencijos. Šios sutarties tikslas – sumažinti Europos patento dokumentų vertimo į Europos patentų konvencijos narių nacionalines kalbas išlaidas. Pagal Europos patentų konvencijos 65 straipsnio 1 dalį, kiekviena valstybė narė gali nustatyti, kad tais atvejais, kai Europos patentų tarnybos išduotas Europos patentas nėra parašytas viena iš jos oficialiųjų kalbų, pareiškėjas arba patento savininkas privalo savo centrinei pramoninės nuosavybės tarnybai pateikti to teksto vertimą pasirinktinai į vieną iš jos oficialiųjų kalbų arba, o jei toji valstybė yra nustačiusi, kad turi būti vartojama viena kuri oficialioji kalba, vertimą į tą kalbą. Tuo tarpu Londono susitarimo 1 straipsnyje įtvirtinta, jog:

1) kiekviena valstybė, kurios oficiali kalba yra viena iš Europos patentų tarnybos oficialiųjų kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų), atleidžia nuo Europos patentų konvencijos 65 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų pateikti vertimą;

2) kiekviena valstybė, kurios oficiali kalba nėra viena iš Europos patentų tarnybos oficialių kalbų, atleidžia nuo Europos patentų konvencijos 65 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų pateikti vertimą, jei Europos patentas buvo išduotas tos valstybės nurodyta Europos patentų tarnybos oficialia kalba arba buvo išverstas į tą kalbą ir pateiktas pagal Europos patentų konvencijos 65 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas;

3) valstybės ir toliau pasilieka teisę reikalauti pateikti apibrėžčių vertimą į vieną iš jų oficialių kalbų pagal Europos patentų konvencijos 65 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas.

Šiuo metu Londono susitarimą yra ratifikavusi 21 Europos patentų konvencijos dalyvė. Paminėtina, jog Lietuvos Respublika taip pat ratifikavo Londono protokolą 2008 m. spalio 28 d.⁴⁶ Galima būtų teigti, jog Londono protokolas yra reikšmingas politinis įvykis siekiant vieningos galios patento sukūrimo, be to, jį priėmus naudotis egzistuojančia Europos patentų sistema tapo paprasčiau bei pigiau.

2. Vieningos galios patento „komplektas“

Derybos tarp Europos Sąjungos valstybių narių dėl vieningos galios patento bei bendros ginčų dėl patentų nagrinėjimo sistemos sukūrimo kelis dešimtmečius atvedavo į aklavietę. Kaip jau minėta, stagnaciją galutinių sprendimų priėmimo daugiausiai lėmė nesutarimai dėl patento paraiškos dokumentų vertimų. Pažymėtina, kad vertimo išlaidos sudaro didžiąją dalį kaštų, kurie patiriami naudojantis Europos patentų sistema, taigi norint sukurti efektyvią, prieinamą bei daugiau inovacijų galinčią pritraukti vieningos galios Europos Sąjungos patentų sistemą, buvo būtina kiek galima labiau sumažinti privalomų vertimų kiekį.

2010 m. birželio 30 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos patento vertimo tvarkos, kurio tikslas buvo sukurti ekonomišką, paprastesnę ir teisinį tikrumą užtikrinančią Europos Sąjungos patento vertimo tvarką. Aptariamame Komisijos pasiūlyme buvo įtvirtintas trijų vertimo kalbų režimas, kuriuo remiantis vieningos galios patentas būtų išduodamas bei paskelbiamas viena iš oficialiųjų EPO kalbų (anglų, prancūzų, vokiečių), o patento apibrėžtis turėtų būti išverčiama tik į kitas dvi likusias oficialiąsias EPO kalbas, nustatant, jog apibrėžčių vertimo į kitas valstybių narių, kuriose prašoma patento apsaugos, oficialiąsias kalbas nebėra reikalaujama. Tačiau Italija ir Ispanija prieštaravo tokiam reguliavimui ir reikalavo, kad į

⁴⁶ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Susitarimo dėl Europos patentų išdavimo konvencijos (Europos patentų konvencijos) 65 straipsnio taikymo ratifikavimo. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 129-4918.

jų kalbas taip pat būtų atsižvelgiama⁴⁷. Taigi galutinio sprendimo priėmimas sukuriant vieningos galios Europos patento sistemą vėl buvo paralyžiuotas.

Norėdamos išspręsti susidariusią situaciją, dauguma Europos Sąjungos valstybių narių ėmė svarstyti galimybę panaudoti alternatyvų integracijos instrumentą, kuris galėtų nutraukti ilgus metus besitęsiančią nesėkmingą sprendimų paiešką – tai yra tvirtesnį bendradarbiavimą (angl. *enhanced cooperation*). Šis Europos integracijos modelis pirmą kartą buvo įtvirtintas 1993 m. įsigaliojusioje Mastrichto sutartyje ir galutinai apibrėžtas 2009 m. įsigaliojusioje Lisabonos sutartyje⁴⁸. Tvirtesnis bendradarbiavimas yra procedūra, pagal kurią bent devynių Europos Sąjungos šalių grupė gali bendradarbiauti tam tikroje srityje netgi nesant visų Europos Sąjungos valstybių narių pritarimo arba dėl tam tikrų priežasčių negalinčių to padaryti, tačiau joms turi būti sudaryta galimybė bet kada prisijungti prie bendradarbiavimo. Pažymėtina, jog bendradarbiavimas galimas tik tose srityse, kurios nėra priskirtos išimtinai Europos Sąjungos kompetencijai, taip pat šis bendradarbiavimas turi būti patvirtinamas Europos Parlamento. Taigi, pasinaudodamos šiuo instrumentu, suteikiančiu galimybę panaikinti padėtį, kai kelios valstybės blokuoja kitų valstybių narių glaudesnės integracijos siekius, dvylika valstybių narių⁴⁹ 2010 m. gruodžio 7, 8 ir 13 d. pateikė Europos Komisijai prašymus nurodydamos, jog pageidauja tvirtesnio bendradarbiavimo tarpusavyje kuriant bendrą patentinę apsaugą. Vėliau prašymus pateikė dar trylika valstybių narių⁵⁰, taigi iš viso dvidešimt penkios valstybės pasiryžo tvirtčiau bendradarbiauti. 2011 m. kovo 10 d. Europos Sąjungos Taryba, atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą bei Europos Parlamento pritarimą, savo sprendimu davė leidimą dėl tvirtesnio bendradarbiavimo kuriant bendrą patentinę apsaugą⁵¹, tad buvo atvertas kelias tolimesnių sprendimų priėmimui. Svarbu paminėti, kad 2015 m. prie vieningos galios patento schemos prisijungė ir Italija, taigi tvirtesniame bendradarbiavime kuriant bendrą patentinę apsaugą šiuo metu dalyvauja 26 iš 28⁵² Europos Sąjungos valstybių narių.

Pagaliau buvo sukurtas vadinamasis vieningos galios patento „komplektas“, kurį sudaro šie elementai:

⁴⁷ BOELLING, Markus B.; KOERFER, Thomas. Unitary Patent Protection in Europe – An Attunement on the Upcoming New System. *Aipla Quarterly Journal*, 2014, t. 42(4), p. 496.

⁴⁸ SPURGA, Saulius. *Europos Sąjungos plėtra ir integracija: mokomasis-metodinis leidinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009, p. 68.

⁴⁹ Danija, Vokietija, Estija, Prancūzija, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Lenkija, Slovėnija, Suomija, Švedija ir Jungtinė Karalystė.

⁵⁰ Belgija, Bulgarija, Čekija, Airija, Graikija, Kipras, Latvija, Vengrija, Malta, Austrija, Portugalija, Rumunija ir Slovakija.

⁵¹ 2011 m. kovo 10 d. Europos Tarybos sprendimas 2011/167/ES, kuriuo leidžiama tvirtčiau bendradarbiauti kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2011, L 76/53 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=309668>.

⁵² Nedalyvaujančios valstybės: Ispanija ir Kroatija.

1. 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą (toliau – Vieningos galios patento reglamentas)⁵³.
2. 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą (toliau – Vertimų reglamentas)⁵⁴.
3. 2013 m. vasario 19 d. Susitarimas dėl Bendro patentų teismo steigimo (toliau – BPT susitarimas)⁵⁵.

Pastarasis elementas išskirtinis tuo, kad tai yra tarptautinė sutartis, sudaryta tarp 25 Europos Sąjungos valstybių narių⁵⁶. Tai reiškia, jog tam, kad BPT sutartis įsigaliotų susitarime dalyvaujančiose valstybėse narėse, ji privalo būti ratifikuota sutartį pasirašiusių valstybių, vadovaujantis atitinkamais valstybių narių konstituciniais reikalavimais. Taigi BPT sutartis yra instrumentas, atskiras nuo Europos Sąjungos teisės (turintis specialų įtvirtintą mechanizmą, leidžiantį pakeisti BPT susitarimą, jog šis būtų suderintas su Europos Sąjungos teise), tačiau paminėtina, jog pats Bendras patentų teismas (toliau BPT) sprendamas ginčus taikys Europos Sąjungos teisę, taigi ir abu prieš tai minėtus reglamentus.

Svarbu pabrėžti, kad visi trys naujosios patentų sistemos teisiniai elementai sudaro vientisą Europos Sąjungos patento „komplektą“ bei yra neatsiejami jo komponentai, ypač galiojimo atžvilgiu. Abu reglamentai įsigaliojo 2013 m. sausio 20 d., tačiau tiek reglamentas, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, tiek ir reglamentas, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, galės būti taikomi tik nuo tos dienos, kai įsigalios BPT susitarimas. BPT susitarimo 89 straipsnyje numatyta, jog jis įsigalioja pirmą ketvirto mėnesio dieną skaičiuojant nuo tos dienos, kai susitarimą ratifikuos tryliktoji susitarime dalyvaujanti valstybė narė, įskaitant tris valstybes nares, kuriose per vienerius metus, einančius prieš susitarimo pasirašymo metus, galiojo daugiausia Europos patentų (t. y. Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija) arba pirmą ketvirto mėnesio po Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 pakeitimų dėl jo santykio su susitarimu įsigaliojimo dieną, atsižvelgiant į tai, kuri data yra vėliausia. Pažymėtina, kad

⁵³ 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012, L 361/1.

⁵⁴ 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012, L 361/89.

⁵⁵ 2013 m. vasario 19 d. Susitarimas dėl Bendro patentų teismo steigimo. OL 2013, C 175/1.

⁵⁶ Nedalyvaujančios valstybės: Ispanija, Kroatija ir Lenkija.

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 542/2014, kuriuo dėl taisyklių, taikytinų dėl Bendro patentų teismo ir Beniliukso Teisingumo Teismo, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012, buvo priimtas 2014 m. gegužės 15 d. ir pradėjo būti taikomas nuo 2015 m. sausio 10 d. Taigi BPT susitarimo įsigaliojimas, kaip ir visos sistemos veikimo pradžia, priklausys nuo to, kada susitarimą ratifikuos reikiamas skaičius valstybių narių. Svarbu paminėti, jog rašant šį darbą susitarimą jau yra ratifikavusios 13 iš 25 susitarimą pasirašiusių valstybių⁵⁷, tačiau kol kas vienintelė Prancūzija iš trijų valstybių, kurių ratifikavimas būtinas sutarčiai įsigaliojoti, yra ratifikavusi sutartį. Paminėtina, jog Lietuvos Respublika BPT susitarimą ratifikavo 2016 m. lapkričio 3 d., Lietuvos Respublikos Seimui priėmus įstatymą dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo⁵⁸, kuris įsigalios 2017 m. liepos 1 d.

Taigi vis dar išlieka klausimas, kada naujoji sistema pradės veikti, kadangi vis dar būtina, jog BPT susitarimas būtų ratifikuotas Vokietijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Turint omenyje kai kuriose valstybėse kylantį vis didesnį euroskepticizmą, taip pat Jungtinės Karalystės sprendimą pasitraukti iš Europos Sąjungos, sunku prognozuoti, kada tiksliai bus priimti lemiami sprendimai dėl vieningos galios patento įsigaliojimo. Tačiau pažymėtina, kad 2016 m. lapkričio mėnesį Jungtinės Karalystės vyriausybė oficialiai patvirtino, jog jau vyksta būtini paruošiamieji darbai BPT sutarčiai ratifikuoti⁵⁹, todėl manytina, jog naujoji patentų sistema Europoje turėtų pradėti funkcionuoti jau netrukus.

2.1. Vieningos galios patentas

2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente Nr. 1257/2012 įtvirtintos taisyklės, kuriomis remiantis sukuriamas vieningos galios patentas. Šis patentas leis įgyti vienodą apsaugą iškart visose 25 vieningo patento schemoje dalyvaujančiose valstybėse, nereikalaujant atskirų valstybių, kuriose norima įgyti apsaugą, patvirtinimo bei administracinių procedūrų atlikimo jose, kaip pagal Europos patento sistemą. Vieningos galios patentas bus autonomiškas patentas, administruojamas Europos patentų tarnybos, kuriai taip pat bus mokami patento apsaugos pratęsimo mokesčiai, skirtingai nei pagal Europos patento sistemą, pagal kurią pratęsimo mokesčiai turi būti mokami atskirai

⁵⁷ BPT susitarimą ratifikavusios valstybės: Austrija, Belgija, Bulgarija, Danija, Italija, Liuksemburgas, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Suomija, Švedija.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo. *Teisės aktų registras*, 2016, Nr. 26446.

⁵⁹ Update on UPC ratifications – UK signals green light, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.unified-patent-court.org/news/update-upc-ratifications-uk-signals-green-light>>.

kiekvienos valstybės pramoninės nuosavybės apsaugos įstaigai. Naujoji patentų apsaugos sistema pasižymės supaprastintais reikalavimais dėl patento dokumentų vertimų bei suteiks subjektams galimybę įgyti platesnę patentinę apsaugą vienos paraiškos pagrindu. Vieningos galios patentas galės būti apribojamas, perduodamas, panaikinamas ar nustoti galioti tik visų dalyvaujančių valstybių narių teritorijos atžvilgiu. Teisinius ginčus dėl patentų suteikiamų teisių gynimo spręs viršnacionalinis Bendras patentų teismas, tad patentų turėtojams nebereikės savo teisių ginti paskirose valstybių narių jurisdikcijose.

Pažymėtina, jog, įsigaliojus vieningos galios patentui, jo apsaugą Europos Sąjungos valstybėse bus galima įgyti keliais alternatyviais būdais – pateikiant paraišką valstybės narės nacionalinėms įstaigoms, atsakingoms už pramoninės nuosavybės apsaugą, įgyti nacionalinį patentą; pateikiant Europos patento paraišką pagal Europos patentų konvenciją ir pasinaudojant centralizuota patento išdavimo procedūra įgyti Europos patentą, kuris po išdavimo išsiskaido į daugybę nacionalinių patentų, galiojančių pasirinktose Europos patentų konvencijos valstybėse narėse; įgyti vieningos galios Europos patentą per vieną mėnesį nuo Europos patento išdavimo paskelbimo Europos patentų biuletenyje, pateikiant prašymą suteikti vieningos galios efektą. Išradimo apsaugos siekiantys subjektai taip pat galės kombinuoti kelias apsaugos sistemas, pavyzdžiui, įgyti apsaugą visose 25 valstybėse narėse, kuriose galios susitarimas dėl BPT, bei įgyti išradimo apsaugą pagal Europos patentų konvenciją tose valstybėse narėse, kurios nėra Europos Sąjungos narės (pvz., Turkija, Norvegija) arba nedalyvauja tvirtesniame bendradarbiavime, tačiau yra Europos patentų konvencijos narės (pvz., Ispanija, Kroatija). Tad įsigaliojusi vieningos galios patento sistema nepakeis šiuo metu egzistuojančių apsaugos sistemų, tačiau papildys jas dar viena alternatyva renkantis pramoninių nuosavybės teisių apsaugos strategiją. Tai reiškia, jog egzistuojanti sistema turėtų tapti daug lankstesnė bei prieinamesnė tiek Europos Sąjungoje veikiantiems subjektams, tiek subjektams iš trečiųjų valstybių, nes pagal šiuo metu galiojančią sistemą daugeliui sistemos vartotojų platesnės teritorinės apsaugos įgijimas buvo neprieinamas daugiausia dėl didelių kaštų bei skirtingų valstybių narių reikalavimų, kuriuos reikėdavo įgyvendinti norint įgyti apsaugą jų teritorijoje. Paminėtina, kad skirtingų sistemų pasirinkimas turėtų priklausyti nuo išradimo apsaugos siekiančio subjekto prioritetų, susijusių su įvairiais aspektais, tokiais kaip teritorijos, kurioje norima įgyti apsaugą, apimties (ar pageidautina apsauga visose vieningos galios patento sistemos valstybėse narėse, ar pakanka apsaugos tik keliose iš jų); išlaidų, kurios gali būti patiriamos naudojant vieną ar kitą sistemą (vertimo, registravimo, išlaikymo, bylinėjimosi ir pan.); taip pat to, ar pageidaujama, jog ginčai dėl patento priklausytų Bendro patentų teismo

jurisdikcijai, ar visgi teritoriniu susiskaldymu pasižyminčiai nacionalinių teismų jurisdikcijai. Šie aspektai plačiau bus analizuojami kitose darbo dalyse. Beje, kalbant apie kelių sistemų lygiagretų egzistavimą, svarbu paminėti, jog dviguba patentinė apsauga nėra galima – įsigaliojus bendrai patentinei apsaugai valstybės narės turi užtikrinti, jog Europos patentas jų teritorijoje neįsigaliotų kaip nacionalinis patentas.

Išliekant galimybei pasirinkti tarp kelių patento apsaugos sistemų, svarbu išsiaiškinti, kokiais esminiais bruožais pasižymi vieningos galios patentas bei kuo jis skirsis nuo šiuo metu galiojančio Europos patento, taip pat kaip vieningos galios patento įsigaliojimas gali paveikti Lietuvos rinką ir joje veikiančius verslo subjektus. Todėl toliau darbe, nagrinėjant įvairius aspektus, susijusius su vieningos galios patento sistemos teisiniu reguliavimu bei pagrindinėmis vieningos galios patento savybėmis, bus vertinami bendrojo patento privalumai ir išskiriamos problemos, kurias gali sukelti naujos sistemos įsigaliojimas, skiriant specialų dėmesį poveikio Lietuvos rinkos subjektams įvertinimui.

3. Vieningos galios patento išdavimo procedūra

Visų pirma, kalbant apie Europos patentą, kurio suteikiama patento apsauga yra galima 38–iose EPO narėse bei 4–iose valstybėse narėse, kurios nėra EPO narės, tačiau yra sudariusios susitarimus su EPO dėl patento apsaugos išplėtimo, svarbu pabrėžti, jog Europos patento išdavimo procedūrą sudaro du lygiai – centralizuota Europos patento išdavimo procedūra Europos patentų biure ir decentralizuota procedūra Europos patentų konvencijos šalyse, kuri yra būtina, kad išduotas patentas įgytų juridinę galią kiekvienoje valstybėje, kurioje yra prašoma apsaugos. Tuo tarpu vieningos galios patento išdavimą sudarys tik pirmasis iš minėtų etapų, kurį vykdys Europos patentų biuras pagal Europos patentų konvencijoje nustatytas procedūras.

Remiantis Europos patentų konvencija, Europos patentas yra centralizuotai išduodamas pateikiant vieną paraišką Europos patentų biurui arba nacionalinei Europos patentų konvencijos valstybės narės pramoninės nuosavybės apsaugos tarnybai (Lietuvoje – Valstybiniam patentų biurui), kuri privalo per kuo trumpiausią laiką persiųsti paraišką Europos patentų biurui (išskyrus atvejus, kai paraiškoje pateikiama informacija yra valstybės ar tarnybos paslaptis). Europos patento paraišką sudaro šie dokumentai: prašymas išduoti Europos patentą, išradimo aprašymas, vienas arba keletas apibrėžties punktų, brėžiniai, nurodyti aprašyme ar apibrėžties punktuose ir referatas. Po Europos patento paraiškos padavimo seka Europos patentų tarnybos atliekamos procedūros: paraiškos ekspertizė, formalioji ekspertizė, Europos patento paieškos ataskaitos

parengimas, paraiškos ir paieškos ataskaitos paskelbimas, materialiosios ekspertizės atlikimas, protestų ir apeliacijų padavimo bei nagrinėjimo etapas ir galiausiai Europos patento išdavimas. Tuomet, išdavus Europos patentą ir Europos patentų tarnybai sumokėjus tam tikrus mokesčius, išdavimo procedūra yra decentralizuojama bei pereina kiekvienos valstybės narės dispozicijon, kadangi kiekviena valstybė atskirai sprendžia, ar suteikti patento apsaugą savo teritorijoje. Be to, būtent nacionaliniai įstatymai reguliuoja išimtinės patento turėtojo teises, teisių gynimo būdus, taip pat panaikinimo ar pripažinimo negaliojančiu pagrindus.

Būsimojo vieningos galios patento išdavimo procedūra pirmajame etape iš esmės nesiskirs nuo Europos patento išdavimo procedūros, tačiau po patento išdavimo jo administravimas jau nebepereis valstybių narių pramoninės nuosavybės apsaugos įstaigoms, o liks administruojamas Europos patentų tarnybos, kuriai taip pat bus mokami vieningos galios patento palaikymo (metų) mokesčiai, atvirkščiai nei Europos patento atveju, kai palaikymo mokestis yra mokamas valstybės, kurioje suteikta apsauga, centrinei pramoninės nuosavybės apsaugos įstaigai. Paminėtina, jog materialinės patentų teisės taisyklės, įtvirtintos Europos patentų konvencijoje, tokios kaip patentabilumo kriterijai, taisyklės dėl nepatentuotinų objektų ar objektų, kurie nelaikomi išradimais, ir toliau bus taikomos.

Esminis veiksmas, kuris turės būti atliktas, kad patento apsauga įgytų bendro galiojimo efektą 25–iose vieningos galios patento sistemoje dalyvaujančiose valstybėse narėse, yra prašymo dėl bendro Europos patento galiojimo pateikimas. Jis turi būti pateikiamas Europos patentų konvencijos 14 straipsnio 3 dalyje nurodyta procedūros kalba ne vėliau kaip per vieną mėnesį po to, kai nuoroda į patento išdavimą paskelbiama Europos patentų biuletenyje⁶⁰. Tam, kad bendro galiojimo efektas būtų suteiktas, prašymas turi atitikti tam tikrus materialiuosius bei formaliuosius reikalavimus.

Pagrindinis materialusis reikalavimas prašymui dėl bendro galiojimo efekto suteikimo yra tas, jog bendro galiojimo efektą įgyti ir vieningos galios patentu tapti gali tik Europos patentas, išduotas su vienodomis apibrėžtimis, kurios nustato patentui suteikiamos teisinės apsaugos apimtį visose tvirtesniame bendradarbiavime dalyvaujančiose valstybėse narėse. Jeigu Europos patentas skirtingoms dalyvaujančioms valstybėms yra išduotas su skirtingomis apibrėžtimis, bendras galiojimas yra negalimas⁶¹.

⁶⁰ 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012 L 361/1, 9 straipsnis g punktas.

⁶¹ 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012 L 361/1, 3 straipsnis I dalis.

Pažymėtina, kad Vieningos galios patento reglamento 18 straipsnio 6 dalyje nustatyta, jog gali būti prašoma užtikrinti bet kokio Europos patento, išduoto šio reglamento taikymo pradžios dieną ar vėliau, bendrą patentinę apsaugą, o tai taip pat reikš, jog prašymai dėl vieningos galios efekto suteikimo taip pat bus galimi ir toms Europos patento paraiškoms, kurios buvo pateiktos dar prieš būsimą BPT susitarimo bei reglamentų įsigaliojimą, tačiau patento apsauga tų paraiškų pagrindu dar nebuvo suteikta.

Pagrindiniai formalieji reikalavimai prašymui suteikti vieningos galios apsaugos efektą yra susiję su prašymo pateikimo terminu bei vertimų reikalavimais. Kaip jau minėta, prašymas turi būti pateikiamas per vieną mėnesį po to, kai nuoroda į patento išdavimą paskelbiama Europos patentų biuletenyje. Prašymas turi būti pateikiamas kalba, naudojama su patento paraiška arba su pagal ją išduotu patentu susijusiose Europos patentų tarnybos procedūrose, kuri yra viena iš oficialiųjų EPO kalbų (anglų, prancūzų arba vokiečių). Be to, prašymas užtikrinti bendrą galiojimą turi būti pateikiamas kartu su: a) viso Europos patento aprašymo vertimu į anglų kalbą, kai procedūros kalba yra prancūzų arba vokiečių kalba; b) viso Europos patento aprašymo vertimu į bet kurią kitą oficialią Sąjungos kalbą, kai procedūros kalba yra anglų kalba⁶². Tačiau šis Europos patento aprašymo vertimo reikalavimas taikomas tik pereinamuoju laikotarpiu, kol pradės veikti aukštos kokybės automatinio vertimo į visas tvirtesnio bendradarbiavimo schemoje dalyvaujančių valstybių oficialias kalbas sistema⁶³. Šis terminas neturėtų trukti daugiau nei 12 metų.

Jeigu prašymas suteikti vieningos galios efektą atitinka visus minėtus formaliuosius bei materialiuosius reikalavimus, Europos patentų biuras įregistruos bendro galiojimo efektą bendros patentinės apsaugos registre. Suteiktas vieningos galios efektas leis įgyti vienodą patento apsaugą ir turės tokią pačią galią visose dalyvaujančiose valstybėse narėse kaip vienas patentas, o ne daugybė nacionalinių patentų, kurie sudarytų Europos patentą ir būtų saugomi atskirai kiekvienoje Europos patentų konvencijos valstybėje narėje. Vieningos galios patentas galios bendrai visoje tvirtesnio bendradarbiavimo valstybių narių teritorijoje ir galės būti apribojamas, perduodamas, panaikinamas ar nustoti galioti tik visų dalyvaujančių valstybių narių teritorijos atžvilgiu.

Taigi apibendrinant galima būtų teigti, jog, pradėjus veikti vieningos galios patento sistemai, išdavimo procedūra iki paties patento išdavimo etapo išliks nepakitusi. Po

⁶² 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012 L 361/89, 6 straipsnis 1 dalis.

⁶³ 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012 L 361/89, preambulos 9 punktas.

Europos patento išdavimo turės būti pateikiamas nustatytus reikalavimus atitinkantis prašymas dėl vieningos patento apsaugos suteikimo, o suteikus šią apsaugą dėl patento administravimo bei metinių mokesčių surinkimo už patento apsaugą bus atsakingos ne valstybių narių pramoninės nuosavybės apsaugos įstaigos, o Europos patentų biuras. Taip pat patento apsaugos įsigaliojimas valstybėse narėse nebus priklausomas nuo valstybės narės patvirtinimo, nacionalinėje teisėje nustatytų rinkliavų sumokėjimo ar patento dokumentų išvertimo į atitinkamą valstybės narės oficialiąją kalbą.

3.1. Privalumai ir problematika

Visų pirma, pagal naująją vieningos galios Europos patento sistemą patento išdavimo procedūra taps trumpesnė bei mažiau fragmentuota. Po patento išdavimo etapo, kaip minėta, patento apsauga nebus decentralizuojama valstybėse narėse. Toks sistemos patobulinimas pirmiausia suteiks galimybę išradimo apsaugos siekiantiems asmenims gauti platesnę teritorinę apsaugą valstybėse narėse pasinaudojant vieno langelio procedūra EPO, taip išvengiant sudėtingų, kompleksišku bei didelių išlaidų reikalaujančių nacionalinių procedūrų.

Egzistuojančios Europos patentų sistemos sudėtingumas pasireiškia tuo, jog kiekvienoje Europos patentų konvencijos narėje patento apsaugos metiniai mokesčiai yra skirtingi, taip pat skiriasi ir laikotarpis, kuriam praėjus privalo būti mokami metiniai patento apsaugos mokesčiai. Pavyzdžiui, Vokietijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Nyderlanduose pirmas metų mokestis už patentinę apsaugą mokamas atitinkamai trečiaisiais, antraisiais, penktaisiais bei ketvirtaisiais patento galiojimo metais. Pirmas metų mokesčio dydis Vokietijoje siekia 70 eurų, Prancūzijoje – 38 eurus, Nyderlanduose – 40 eurų, o Jungtinėje Karalystėje 70 svarų⁶⁴. Metiniai mokesčiai, mokėtini už ateinančius apsaugos metus, taip pat skiriasi priklausomai nuo kiekvienos valstybės, kurioje siekiama saugoti išradimą. Taigi subjektas, siekiantis išradimo apsaugos bent keliose valstybėse narėse, susiduria su skirtingais nacionalinės teisės reikalavimais, ir dėl to naudojimasis apsaugos sistema tampa dar labiau komplikuoatas. Įsigaliojus vieningos galios patento sistemai, EPO bus mokamas vienas metinis patento apsaugos palaikymo mokestis, todėl sistema turėtų tapti gerokai patrauklesnė ir patogesnė tiek verslui, ypač mažoms bei vidutinio verslo įmonėms, tiek universitetams, mokslinių tyrimų centrums ar

⁶⁴ Payment of renewal fees, EPO [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/natlaw/en/vi/index.htm>>.

pavieniams išradėjams. Pažymėtina, jog kadangi naudojimosi patentų apsaugos sistema išlaidos turi ypač didelę reikšmę šios sistemos efektyvumui, išsamesnė jų analizė bus pateikiama atskirame šio darbo skyriuje.

Kita egzistuojanti problema, kuri bus išspręsta įsigaliojus vieningam patentui, tai esami skirtingi reikalavimai dėl patento dokumentų vertimų. Kai kurios Europos patentų konvencijos valstybės narės, kurios yra ratifikavusios prieš tai darbe minėtą Londono susitarimą ir kurių oficialioji kalba yra viena iš EPO kalbų, atleidžia pareiškėją nuo patento teksto vertimo. Kita grupė valstybių taip pat atleidžia pareiškėją nuo patento teksto vertimų, jei Europos patentas buvo išduotas tos valstybės nurodyta Europos patentų tarnybos oficialiąja kalba arba buvo išverstas į tą kalbą, nors tos valstybės oficialioji kalba ir nėra viena iš oficialiųjų EPO kalbų. Tačiau visos Londono susitarimo valstybės pasilieka galimybę prašyti patento apibrėžties vertimo į vieną iš tos valstybės oficialiųjų kalbų. Pavyzdžiui, apsiribojant tvirtesniame bendradarbiavime dalyvaujančiomis valstybėmis, valstybės, kurios nereikalauja tolesnių patento dokumentų vertimų po to, kai yra išduodamas Europos patentas, yra šios: Airija, Prancūzija, Vokietija, Liuksemburgas ir Jungtinė Karalystė. Kita grupė valstybių, t. y. Latvija, Lietuva ir Slovėnija, privalomai reikalauja pateikti tik patento apibrėžties vertimą į vieną iš oficialiųjų valstybės kalbų. Dar kita grupė Londono susitarimo valstybių, t. y. Danija, Nyderlandai, Suomija, Švedija ir Vengrija, reikalauja patento aprašymo vertimo į anglų kalbą bei patento apibrėžties vertimo į vieną iš oficialiųjų kiekvienos valstybės kalbų. Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Estija, Graikija, Kipras, Lenkija, Malta, Portugalija, Rumunija ir Slovakija reikalauja, kad būtų pateikiamas viso patento vertimas į vieną iš kiekvienos valstybės oficialiųjų kalbų⁶⁵. Taigi, nors Londono susitarimu ir buvo palengvinta iki tol galiojusi patento dokumentų vertimo tvarka ir sumažintos vertimų išlaidos, vis dėlto nevienodi vertimų reikalavimai valstybėse narėse vis dar sukelia daug problemų ypač tuomet, jeigu siekiama apsaugos didesnėje valstybių narių dalyje. Be to, ne visos Europos patentų konvencijos valstybės narės yra Londono susitarimo valstybės narės, o tai sukuria dar daugiau procedūrinių kliūčių siekiant išradimo apsaugos.

Tiek dokumentų vertimo atžvilgiu supaprastinta patento apsaugos suteikimo procedūra, reikalaujant per pereinamąjį laikotarpį pateikti tik patento aprašymo vertimą į anglų kalbą arba į bet kurią kitą oficialią Europos Sąjungos kalbą, tiek vieningo metinio patento apsaugos mokesčio įvedimas turėtų palengvinti galimybę įgyti daugumoje Europos Sąjungos valstybių galiojantį patentą ir padėti patentų sistema naudotis pigiau,

⁶⁵ Translation requirements after grant, EPO [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/natlaw/en/iv/index.htm>>.

paprasciau bei efektyviau. Kalbant apie Lietuvos technologijų srityje veikiančių subjektų aktyvumą patentuojant išradimus EPO šalyse pagal Europos patentų konvenciją, svarbu pažymėti, jog, remiantis statistika, Europos patentų paraiškų iš Lietuvos teritorijoje gyvenamąją vietą turinčių pareiškėjų yra pateikiama nedaug: 2011 m. buvo pateikta 14 Europos patento paraiškų; 2012 m. – 19 paraiškų; 2013 m. – 22 paraiškos; 2014 m. – 24 paraiškos; 2015 m. – 39 paraiškos⁶⁶. Nors pateikiamų Europos patentų paraiškų skaičius iš Lietuvos kiekvienais metais auga, tačiau absoliutūs skaičiai yra ganėtinai nedideli. Tai rodo, jog Lietuvos verslas ribotai naudoja Europos patentų apsaugos sistemą. Tačiau įsigaliojus paprastesnei patentų apsaugos sistemai, Lietuvoje veikiantiems subjektams išradimo patentavimas taps prieinamesnis, kadangi nebeliks būtinybės prieš pateikiant paraišką dėl patento apsaugos domėtis, kokius reikalavimus įgyvendinti tam tikrose valstybėse yra privaloma, jog apsauga įsigaliojusių kiekvienoje iš pasirinktų teritorijų. Be to, nereikalaujant patento įsigaliojimo patvirtinimo kiekvienoje valstybėje narėje taip pat turėtų sumažėti ir patento apsaugos įgijimo ir administravimo sąnaudos. Įsigaliojus naujai vieningos galios patento apsaugos sistemai patento įgijimo procedūra taps dar centralizuotesnė bei leidžianti vienos paraiškos pagrindu iškart įgyti plačią teritorinę apsaugą, o tai ne tik turėtų pritraukti daugiau patentų visos Europos mastu, bet ir paskatinti Lietuvoje veikiančių subjektų patentavimo Europos šalyse aktyvumą.

Kita vertus, dėl didesnio patentų apsaugos sistemos prieinamumo galimai išaugs patentinių paraiškų bei išduodamų patentų skaičius, o tai gali turėti ir tam tikrą neigiamą efektą, ypač kalbant apie tokias nedideles kaip Lietuvos rinkas. Šiame kontekste svarbu nustatyti, kokios dabartinės patentavimo tendencijos, remiantis statistika, vyrauja Europoje ir kokią potencialią reikšmę tai galėtų turėti vietiniam verslui Lietuvoje.

Visų pirma, reikšminga tai, jog kiekvienais metais EPO sulaukia vis daugiau paraiškų dėl Europos patento suteikimo: 2011 m. buvo pateiktos 142 822 paraiškos, 2012 m. – 148 562 paraiškos, 2013 m. – 148 027 paraiškos, 2014 m. – 152 703 paraiškos, 2015 m. – 160 022 paraiškos⁶⁷. Tai rodo, jog vis daugiau subjektų siekia įgyti apsaugą EPO valstybėse narėse, tad, manytina, kad ir toliau paraiškų skaičius turėtų augti. Pažymėtina, jog pagal minėtas paraiškas EPO 2011 m. buvo išduota 62 112⁶⁸, 2012 m. – 65 657⁶⁹,

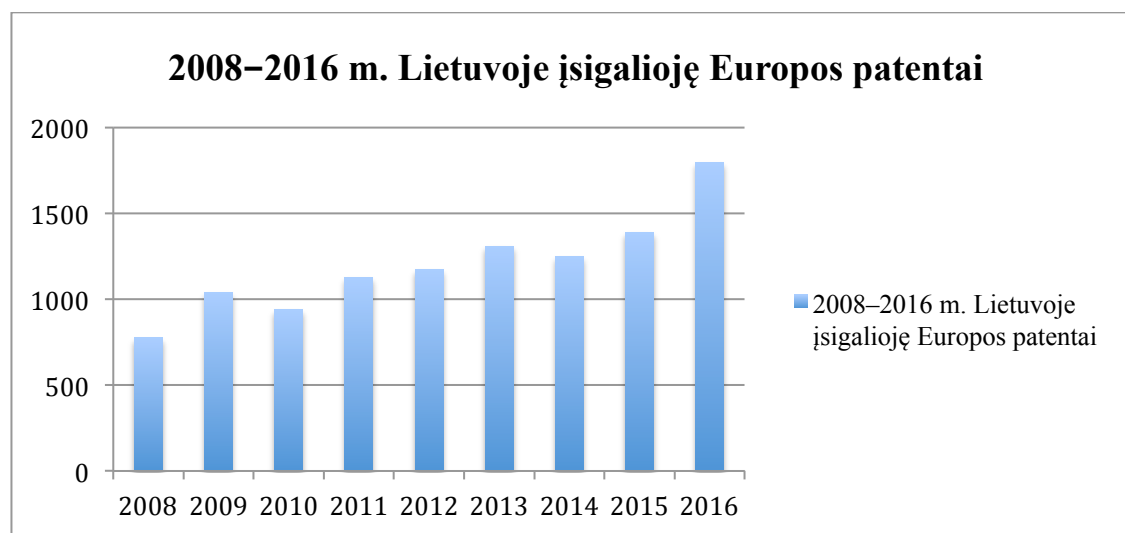
⁶⁶ Oficiali EPO statistika. Granted patents 2007 – 2015 per country of residence of the applicant [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics.html#granted>>.

⁶⁷ 2015 m. EPO metinis pranešimas. Five-year review [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2015/statistics/review.html>>.

⁶⁸ 2011m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2011/statistics-trends/granted-patents.html#tab1>>.

2013 m. – 66 712⁷⁰, 2014 m. – 64 613⁷¹, o 2015 m. – 68 421⁷² Europos patentų. Remiantis šia statistika pastebėtina, jog nuo 2011 m. EPO išduotų Europos patentų skaičius, nepaisant vienintelio nuosmukio 2014 m., nuolat augo.

Lietuvoje įsigaliojančių Europos patentų skaičius kiekvienais metais rodo panašų augimą, ypač per pastaruosius metus. Diagramoje pateikiamas Lietuvoje įsigaliojusių Europos patentų skaičius kiekvienais metais nuo 2008 m.:

1 paveikslas. 2008–2016 m. Lietuvoje įsigalioję Europos patentai. Sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro metinių apžvalgų duomenimis. Prieiga per internetą: <<http://www.vpb.lt/index.php?n=307&l=lt>>.

Remiantis pateiktais duomenimis pastebėtina, kad 2010 m. bei 2014 m. įsigaliojusių Europos patentų skaičius Lietuvoje, palyginti su atitinkamais ankstesniųjų metų rodikliais, nežymiai sumažėjo. Tačiau apskritai per visą laikotarpį pastebimas įsigaliojančių Europos patentų skaičiaus augimas, ypač 2016 m., kai įsigaliojusių Europos patentų skaičius, palyginti su 2015 m., išaugo 406 vienetais ir pasiekė didžiausią Lietuvoje įsigaliojusių Europos patentų skaičių per visą laikotarpį nuo 2008 m.

Pažymėtina, jog paprastesnė, pigesnė bei greitesnė laiko atžvilgiu patentinės apsaugos įgijimo procedūra, kuria naudojantis patentinę apsaugą bus galima įgyti vienos paraiškos pagrindu visose vieningos galios patento sistemos valstybėse, turėtų pritraukti

⁶⁹ 2013 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2013.html#tab4>>.

⁷⁰ 2013 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2013.html#tab4>>.

⁷¹ 2014 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2014/statistics/granted-patents.html?tab=1#tab1>>.

⁷² 2015 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2015/statistics/granted-patents.html#tab1>>.

dar daugiau patentų apsaugos sistemos Europoje naudotojų⁷³. Svarbu pabrėžti, kad naudojantis Europos patentų sistema dažniausiai patentinė apsauga, daugiausia dėl priešasčių, susijusių su didelėmis išlaidomis, yra įgyjama vidutiniškai 3–6 EPO valstybėse narėse⁷⁴. Manytina, kad jeigu vieningos galios patento apsaugos įgijimo sąnaudos smarkiai neviršys sąnaudų, kurios būtų patiriamos įgyjant patentinę apsaugą tik keliose valstybėse narėse, apsaugą įgyti daug platesnėje teritorijoje patiriant panašiai išlaidų teisių į išradimą turėtojams turėtų būti patrauklu. Dėl šios priežasties, jeigu pagal dabartinę Europos patentų sistemą patento apsauga dažniausiai yra įgijama tokiose valstybėse kaip Vokietija, Prancūzija, Nyderlandai ar Jungtinė Karalystė, pradėjus veikti vieningos galios patentui jo apsauga automatiškai įsigalios visose valstybėse narėse, kurios bus ratifikavusios BPT susitarimą, tad patentų skaičius gali ypač išaugti tose valstybėse narėse, kuriose patento apsaugos pagal Europos patentų sistemą greičiausiai netgi nebūtų prašoma.

Paminėtina, jog patentas yra valstybės suteikiamas riboto laikotarpio ir apimties išskirtinių teisių į išradimą išdavimas išradėjui. Jos suteikia pastarajam teisę uždrausti kitiems asmenims naudoti, gaminti ar parduoti išradimą be savininko leidimo. Mainais už išimtinių teisių suteikimą išradėjas atskleidžia visuomenei informaciją, susijusią su išradimu, kuri, nesuteikiant išradėjui išimtinio pobūdžio teisių, apskritai nebūtų atskleidžiama. Iš vienos pusės išimtinių teisių suteikimas yra atlygis išradėjui už jo investicijas ir pastangas, be to, tai pozityviai veikia inovacijų vystymąsi bei investicijas į mokslinius tyrimus bei plėtrą, o tai taip pat yra glaudžiai susiję su ekonominiu augimu, konkurencingumo skatinimu, naujų produktų ir darbo vietų atsiradimu. Iš kitos pusės – tai naujų technologinės srities žinių atskleidimas, suteikiantis kitiems toje srityje veikiantiems subjektams galimybę tobulinti technologijas remiantis atskleista informacija ir taip užtikrinti tolesnį technologinės infrastruktūros progresą⁷⁵. Nors dažniausiai akcentuojami būtent minėti pozityvūs patentinės apsaugos aspektai, tam tikrais atvejais pernelyg didelis saugomų patentų skaičius, ypač mažesnėse rinkose, gali apsunkinti vietinių rinkos dalyvių funkcionavimą.

Lietuvos teritorijoje įsigaliojus daugiau patentų iš užsienio, turinčių vieningos galios efektą, pakis egzistuojančios verslo sąlygos. Išradimų srityje veikiančioms

⁷³ GLAZER, Klara. Advantages and Disadvantages of the Single European Patent. *Naše gospodarstvo/Our economy*, 2015, t. 61 (2), p. 30.

⁷⁴ ZAWADZKA, Zofia. The Unitary Patent Protection – A Voice in the Discussion from the Polish Perspective. *ICC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2014, t. 45 (4), p. 4.

⁷⁵ 2011 m. balandžio 13 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. SEC(2011) 482 galutinis [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/sec2011-482-final_en.pdf>.

vietinėms įmonėms, mokslo tyrimų įstaigoms ar išradėjams kils būtinybė veikti ypač atsargiai, kad savo veiksmais šie nepažeistų Lietuvoje įsigaliosiančių patentinės apsaugos turėtojų teisių, o tai savo ruožtu gali lemti potencialų inovacijų plėtros apribojimą valstybėje ir didelę ekonominę riziką verslui, veikiančiam toje srityje. Visų pirma, taip gali nutikti, nes įmanomos situacijos, kai atsitiktinai sukuriamas tam tikras išradimas, kuris techninėmis savybėmis yra labai panašus į toje pačioje teritorijoje jau įregistruotą patentą, o susidarius tokiai situacijai tolimesnis išradimo komercializavimas taptų negalimas. Taigi įsigaliojusių patentų skaičiaus išaugimas taip pat galėtų padidinti riziką, jog įregistruoti patentai bus pažeidžiami atsitiktinai, o dėl to išaugtų ir ginčų dėl patento pažeidimų, kuriuose kaip atsakovai turėtų atsakyti vietiniai rinkos subjektai. Be to, didelis įregistruotų patentų skaičius automatiškai lemia būtinybę inovacijų srityje funkcionuojantiems subjektams veikti apdairiau bei domėtis, ar kuriama technologija nėra susijusi su apsaugą jau įgijusiu išradimu, o tokios informacijos paieška reikalauja papildomų sąnaudų, kurios nedideliame vietiniame verslui gali būti pakankamai didelė našta, todėl atsitiktinių Lietuvos teritorijoje jau galiojančių patentų pažeidimų tikimybė galimai išaugtų dar labiau.

4. Vieningos galios patento išlaidų analizė

Pagal dabartinę sistemą patentų apsaugą Europos valstybėse galima įgyti šiais būdais: pateikiant paraiškas dėl patento apsaugos nacionalinėms Europos valstybių, kuriose siekiama apsaugos, pramoninės nuosavybės apsaugos įstaigoms, tiesiogiai pateikiant paraišką Europos patentų biurui arba paduodant tarptautinę paraišką Patentinės kooperacijos sutarties pagrindu prašant išduoti Europos patentą paraiškoje nurodytose Europos patentų konvencijos valstybėse. Kaip jau minėta prieš tai, Europos patentas neturi vieningos galios efekto. Europos patentų biuras, gavęs paraišką dėl Europos patento, atlieka tam tikras centralizuotas procedūras bei išduoda Europos patentą. Tačiau išduotas Europos patentas tam, kad būtų įgyjama apsauga pareiškėjo nurodytoje teritorijoje, vėliau turi būti patvirtintas kiekvienoje valstybėje narėje, vadovaujantis nacionalinės teisės reikalavimais. Taigi Europos patentas tampa daugybe nacionalinių patentų, kurie patento apsaugos galiojimo laikotarpiu yra administruojami ir saugomi paskirų Europos konvencijos valstybių narių pramoninės nuosavybės apsaugos įstaigų, be to, gali būti ginami tik kiekvienos valstybės narės nacionaliniuose teismuose, vadovaujantis atitinkamos valstybės nacionaliniais patentų teisės įstatymais. Toks reguliavimas lemia ypač dideles administracines bei finansines išlaidas subjektams,

norintiems įgyti išradimo apsaugą Europoje, kurios gali būti ypač didelė našta mažo ir vidutinio dydžio įmonėms. Pažymėtina, jog tai yra viena iš priežasčių, dėl ko šiuo metu patentinė apsauga išplečiama tik vidutiniškai trijose ar keturiose Europos Sąjungos valstybėse, o tai palieka išradimus neapsaugotus kitose teritorijose, kur jie be apribojimų gali būti neteisėtai kopijuojami⁷⁶.

Pažymėtina, jog pagal šiuo metu galiojančią sistemą subjektas, siekiantis išradimo apsaugos Europos patentų konvencijos valstybėse narėse, patiria įvairias išlaidas, kurios gali būti skirstomi į kelias pagrindines kategorijas: 1) procedūriniai kaštai, kurie yra susiję su išlaidomis, patiriamomis patento išdavimo procedūrų proceso metu (patento paraiškos padavimo mokesčiai, paieškos bei ekspertizės mokesčiai, patento išdavimo mokesčiai, taip pat su patento patvirtinimu valstybėje narėje susiję mokesčiai); 2) vertimų išlaidos, kurios patiriamos dėl kai kurių valstybių reikalavimų pateikti tam tikrų patento dokumentų arba viso patento teksto vertimus į atitinkamas kalbas ir kurios priklauso nuo to, kuriose bei kiek valstybių prašoma patentinės apsaugos, taip pat nuo patento dokumento puslapių skaičiaus; 3) patento apsaugos pratęsimo mokesčiai, kurie patento galiojimo laikotarpiu po patento išdavimo yra kasmet mokami valstybėms, kuriose patentas yra saugomas, o iki patento išdavimo – EPO; 4) bylos nagrinėjimo išlaidos, kurios patiriamos tuo atveju, jeigu kyla teisinis ginčas, susijęs su saugomu patentu; 5) išlaidos, susijusios su profesionaliu atstovavimu patento pareiškėjui su patento išdavimu bei patento gynimu susijusiose procedūrose.

Svarbu tai, kad išlaidos, kurios patiriamos dėl naudojimosi patentų apsaugos sistema, gali turėti ypač didelę reikšmę patentavimo tendencijoms. Visų pirma, subjektams, norintiems įgyti patentą, būsimos su patento apsaugos įgijimu susijusios sąnaudos gali lemti apsisprendimą, ar išradimą apsaugoti jį patentuojant, ar kitomis priemonėmis, pvz., kaip komercinę paslaptį. Taip pat didelės išlaidos gali lemti išradimą pageidaujančio patentuoti subjekto pasirinkimą, kurioje konkrečiai valstybėje įgyti patentinę apsaugą. Pažymėtina, jog didesnis patentuojamų išradimų skaičius rinkoms yra svarbus, kadangi patentai skatina tolesnes inovacijas bei technologinį tobulėjimą⁷⁷. Taip pirmiausia yra dėl to, kad įregistruoto patento technologinė informacija tampa vieša, taigi kiti rinkos subjektai gali tobulinti bei atrasti naujus išradimus remdamiesi jau įregistruotų patentų atskleistomis technologinėmis žiniomis, be to, išradėjai, turėdami galimybę apsaugoti patentu savo išradimus nuo kopijavimo, gali pelningai juos komercializuoti ir

⁷⁶ Business – friendly fee pattern adopted for the unitary patent, EPO, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/news-issues/news/2015/20150624.html>>.

⁷⁷ KLINE, David. *Do Patents Truly Promote Innovation?*, 2014 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ipwatchdog.com/2014/04/15/do-patents-truly-promote-innovation/id=48768/>>.

yra paskatinami investuoti į tolesnę mokslinę veiklą bei tyrimus. O inovacinis tobulėjimas atveria kelią naujoms rinkoms bei darbo vietų atsiradimui, taigi ir apskritai skatina ekonomikos augimą.

Pažymėtina, jog, remiantis statistiniais duomenimis, 2015 m. EPO buvo užpildyta 160 022 tūkst. paraiškų dėl Europos patento. Palyginti su kitais keturių pasaulio valstybių intelektinės nuosavybės apsaugos biurais, kurie kartu su EPO sudaro pačių didžiausių intelektinės nuosavybės apsaugos biurų penketuką pasaulyje, t. y. Japonijos patentų biuru (toliau – JPO), JAV patentų ir prekės ženklų biuru (toliau – USPTO), Kinijos intelektinės nuosavybės ir patentų biuru (toliau – SIPO) bei Korėjos intelektinės nuosavybės biuru (toliau – KIPO), pagal bendrą patentinių paraiškų skaičių EPO buvo pateikta mažiausiai patentinių paraiškų⁷⁸. Remiantis šia statistika matyti, jog patentavimo iniciatyvos pateikiant patento paraiškas EPO dėl Europos patento įgijimo yra mažesnės nei kituose pirmaujančiuose pasaulio intelektinės nuosavybės biuruose. Vykstant sparčiam technologiniam tobulėjimui yra svarbu, jog Europos patento apsaugos sistema būtų efektyvi, patraukli ir pajėgi konkuruoti su kitomis didžiosiomis patentų apsaugos sistemomis.

Tačiau tam, kad patentų apsaugos sistema būtų konkurencinga, buvo būtina, jog ji taptų prieinamesnė kainos atžvilgiu. Pažymėtina, kad Europos patento kaina, palyginti su patento apsaugos įgijimo kainomis kitose sistemose, yra pakankamai didelė. Pavyzdžiui, su Europos patento įgijimu susijusios išlaidos 2016 m. iki patento išdavimo etapo siekė mažiausiai 4 655 eurus (neįskaitant patento pratęsimo mokesčių, mokamų EPO), o Japonijoje ir JAV tos pačios išlaidos buvo atitinkamai 132 tūkst. jenų (~1 089 eurų) ir 2 560 dolerių (~2 410 eurų)⁷⁹. Po patento išdavimo etapo privalo būti mokami pratęsimo ir patento apsaugos patvirtinimo mokesčiai valstybėse narėse, kur yra prašoma apsaugos, taip pat vertimų mokesčiai. Dėl šios priežasties Europos patentas tampa dar kelis kartus brangesnis palyginti su Japonijos ar JAV teritorijose apsaugą įgyjančiais patentais. Remiantis 2011 m. atliktu tyrimu⁸⁰, bendra Europos patento įgijimo kaina, įskaitant 20 m. patento pratęsimo mokesčius tik šešiose Europos Sąjungos valstybėse narėse, kainavo 67 472 tūkst. eurų, o tai buvo daugiau nei 3 kartus brangiau, palyginti su analogiškos apsaugos įgijimu JAV bei daugiau nei 2 kartus brangiau nei Japonijoje. Didelės su

⁷⁸ IP5 Statistics Report 2015 Edition, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fiveipooffices.org/statistics/statisticsreports/2015edition/IP5SR2015full.pdf>>.

⁷⁹ Statistical data resources, Main comparable fees [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fiveipooffices.org/statistics/statisticaldata.html>>.

⁸⁰ Europos Komisija. Patent costs and impact on innovation: International comparison and analysis of the impact on the exploitation of R&D results by SMEs, Universities and Public Research Organisations. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/patent_cost_impact_2015.pdf>.

Europos patentu susijusios išlaidos buvo viena iš priežasčių, kodėl Europos patentų sistema iki šiol yra nepatraukli⁸¹, todėl kuriant vieningos galios patentų sistemą kaip viena iš pagrindinių idėjų buvo akcentuojama būtinybė ją padaryti pigesnę. Teigiama, jog įsigaliojus vieningos galios patentui išradėjams taps lengviau apsaugoti išradimus, o sistema taps kur kas prieinamesnė įvairaus dydžio įmonėms, kadangi EPO bus mokami bendri metiniai mokesčiai, be to, dėl pasikeisiančių patentų dokumentų vertimų reikalavimų taip pat bus sutaupoma nemažai išlaidų. Kitame poskyryje detaliau nagrinėjamos išlaidos, susijusios su būsimo vieningos galios patentų apsaugos pratęsimu, taip pat išlaidos, susijusios su patentų dokumentų vertimais ir ginčų dėl patentų sprendimu teisme.

4.1. Patentų pratęsimas mokesčiai

Patentų pratęsimas mokesčiai yra suma, kurią kasmet privalo mokėti patentų savininkas už išduoto patentų apsaugos palaikymą, taip pat už EPO pateiktas patentų paraiškas, kurių pagrindu patentas dar nėra išduotas. Pažymėtina, jog pagal Europos patentų sistemą metiniai mokesčiai yra mokami valstybių narių pramonės nuosavybės apsaugos įstaigoms, o vieningos galios patentų pratęsimas mokesčiai, remiantis Vieningos galios patentų reglamento 11 straipsnio 1 dalimi, bus mokami EPO. Tačiau pratęsimas mokesčių lėšos per pusę bus paskirstomos tarp Europos patentų tarnybos ir visų valstybių narių, kurių kiekviena gaus skirtingas dalis vadovaujantis minėtame reglamente nustatytais kriterijais.

Vieningos galios patentų reglamento 12 straipsnyje įtvirtintos bendros gairės dėl vieningos galios patentų pratęsimas mokesčių dydžių. Pirmiausia numatoma, jog mokesčių lygis turėtų didėti visą bendros patentinės apsaugos laikotarpį ir turi būti pakankamas visoms Europos patentų išdavimo ir bendros patentinės apsaugos administravimo išlaidoms bei subalansuotam Europos patentų organizacijos biudžetui padengti. Be to, įtvirtinta, jog nustatant mokesčių lygį turi būti atsižvelgiama ir į tokių subjektų kaip smulkių bei vidutinio dydžio įmonių padėtį siekiant užtikrinti geresnes sąlygas diegti inovacijas bei skatinti konkurencingumą. Taip pat įtvirtinama, jog mokesčių lygis turėtų būti panašus į vidutinio Europos patentų, kuris įsigalioja dalyvaujančiose valstybėse narėse tuo metu, kai patentų pratęsimas mokesčių lygis nustatomas pirmą kartą, pratęsimas mokesčių lygį.

⁸¹ MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 167.

Pažymėtina, jog klausimas dėl patento pratęsimo mokesčių gana ilgą laiką buvo dažnas diskusijų objektas. To priežastis pirmiausia yra ta, jog pernelyg mažas patento pratęsimo mokesčių dydis gali lemti, kad iš mokesčių gaunamos pajamos bus per mažos padengti EPO ar nacionalinių intelektinės nuosavybės apsaugos įstaigų biudžetą arba mažesnės nei valstybių nacionalinės intelektinės nuosavybės apsaugos įstaigos gautų pagal šiuo metu galiojančią sistemą. Be to, per mažas mokesčių lygis galėtų lemti pernelyg didelį pratęsimų patentų skaičių, kadangi esant nedideliems mokesčiams patento apsaugos laikotarpis taptų neproporcingas tos apsaugos būtinumui⁸². Kita vertus, mokesčiams esant pernelyg dideliems, būtų sukuriamas barjeras patento apsaugą įgyti siekiantiems subjektams, kuriems trūksta ekonominių resursų, todėl sistema netaptų prieinamesnė įvairių finansinių pajėgumų subjektams bei inovacijų skatinimo tikslas nebūtų pasiektas. Todėl tam, jog vieningos galios patento sistemos projektas būtų sėkmingas, apsaugos pratęsimo mokesčiai turėjo būti nustatyti stengiantis įvertinti kuo daugiau kintamųjų.

2015 m. kovo mėnesį buvo pristatyti du patento pratęsimo mokesčių pasiūlymai, vadinami „Top 4“ bei „Top 5“, pagal kuriuos mokesčių lygis pagal kiekvieną iš pasiūlymų būtų nustatomas atsižvelgiant į metinių mokesčių sumą, kurią kiekvienais metais tektų mokėti įgyjant patento apsaugą atitinkamai keturiose arba penkiose valstybėse narėse, kuriose dažniausiai prašoma Europos patento apsaugos. Šiuo metu tokios valstybės yra Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai ir Švedija.

Po ilgai trukusių derybų su valstybėmis narėmis, 2015 m. birželio mėnesį ¾ balsų dauguma buvo priimtas „Top 4“ pasiūlymas. Pagal patvirtintą pasiūlymą pratęsimo mokesčiai bus pradedami mokėti pradėdant antraisiais apsaugos metais (šiuo metu metiniai Europos patento pratęsimo mokesčiai yra mokami nuo 3 metų) ir iš viso už 20 metų apsaugos laikotarpį kainuos kiek daugiau nei 35 tūkst. eurų⁸³. Pažymėtina, jog vieningo patento metiniai mokesčiai pirmuosius vienuolika metų bus mažesni nei mokesčiai, kuriuos reikia mokėti EPO iki Europos patento išdavimo, ir taip pat maždaug 4,5 karto mažesni už tuos, kuriuos reikėtų sumokėti įgijus Europos patentą 25 vieningo patento schemeje dalyvaujančiose valstybėse narėse⁸⁴. Tačiau paminėtina, jog Europos patento, kurio apsauga būtų išplečiama į tris pagal patentavimą populiariausias bei ekonomiškai stipriausias Europos valstybes, t. y. Vokietiją, Prancūziją ir Jungtinę

⁸² VAN POTTELSBERGHE, Bruno; DANGUY, Jerome. *Patent fees for a sustainable EU (Community) patent system*, 2010, p. 11 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/patent_fees_report_en.pdf>.

⁸³ Business – friendly fee pattern adopted for the unitary patent, EPO. 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/news-issues/news/2015/20150624.html>>.

⁸⁴ *Ibidem*.

Karalystę, pratęsimos mokesčiai 20 metų apsaugos laikotarpiui kainuotų apie 10 tūkst. eurų pigiau, nei pratęsimos mokesčiai, mokėtini už vieningos galios patento apsaugos pratęsimą.

Lentelėje pateikiami patento pratęsimos mokesčių, mokėtinų 20 metų laikotarpiui už vieningos galios patentą, Europos patentą, turintį apsaugą 25 valstybėse narėse, bei Europos patentą, turintį apsaugą Vokietijoje, Prancūzijoje ir Jungtinėje Karalystėje, palyginimai.

1 lentelė. **Patento pratęsimos mokesčių palyginimas.**

Metai	Vieningos galios patentas (eurais)	Europos patentas 25 VN (eurais)	Europos patentas DE, FR, GB (eurais)
2	35	0	38
3	105	1 298	108
4	145	1 874	108
5	315	2 545	198
6	475	3 271	296
7	630	3 886	386
8	815	4 625	506
9	990	5 513	620
10	1 175	6 416	740
11	1 460	7 424	920
12	1 775	8 473	1 130
13	2 105	9 594	1 360
14	2 455	10 741	1 600
15	2 830	11 917	1 860
16	3 240	13 369	2 150
17	3 640	14 753	2 440
18	4 055	16 065	2 740
19	4 455	17 660	3 040
20	4 855	19 197	3 330
Iš viso:	35 555	158 621	23 570

Sudaryta autoriaus, remiantis EPO duomenimis. Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/news-issues/news/2015/20150624.html>>;<<http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/natlaw/en/vi/index.htm>>.

Iš pateiktų duomenų matyti, jog patentų apsaugos sistemos vartotojams, kuriems aktuali platesnė teritorinė apsauga, apimanti 4 ar daugiau Europos valstybių, naudojimas nauja patento apsaugos sistema leis sutaupyti didelę dalį kaštų ir patiriant mažesnes išlaidas įgyti apsaugą net 25 Europos Sąjungos valstybėse. Tačiau, kita vertus, kadangi kaip minėta, patento apsaugos vidutiniškai prašoma maždaug 3–4 valstybėse, pasinaudojimas sistema vis dar gali būti per daug brangus tiems subjektams, kurie paprastai patento apsaugą išplečia tik 3 valstybėse narėse. Nors EPO prognozuoja, jog sumažinti patento pratęsimo mokesčiai bus ypač patrauklūs universitetams, tyrimų centrams bei individualiems išradėjams⁸⁵, kai kuriems iš šių subjektų sumažinti patento pratęsimo mokesčiai gali ir nesuteikti apčiuopiamos naudos. Kita vertus, subjektai, kuriems iki šiol finansiškai buvo prieinamas apsaugos išplėtimas tik į tris ar mažiau pagrindinių rinkų, vis dar galės įgyti patento apsaugą pateikdami paraiškas dėl Europos patento arba nacionaliniu keliu. Tačiau atsižvelgiant į tai, jog 2015 m. paraiškos iš Europos mažų bei vidutinių įmonių sudarė tik 26 proc., o iš universitetų bei tyrimų centrų – tik 5 proc.⁸⁶, darytina išvada, jog iki šiol šie subjektai šiuo metu egzistuojančia sistema naudojami gana ribotai, todėl išlaidos tam tikrai jų daliai vis dar gali būti per daug didelės, nors ir suteikiant gerokai didesnę teritorinę apsaugą. Paminėtina, jog kritiką dėl patvirtinto „Top 4“ projekto išreiškė ir Amerikos intelektinės nuosavybės teisės asociacija, laišku kreipdamasi į EPO bei ES intelektinės nuosavybės tarnybą.⁸⁷ Buvo išsakyta pozicija, jog „Top 4“ projekto pristatyti patento pratęsimo mokesčiai vis dar yra per dideli ir optimaliausia būtų nustatyti mokesčius remiantis ne 4–iose, o 3–ijose populiariausiose valstybėse mokamų mokesčių vidurkiu, kadangi būtent toks mokesčių lygis galėtų pritraukti daugiausia naujų sistemos vartotojų. Alternatyviu atveju siūloma, jog mokesčiai neturėtų būti nustatomi įtraukiant Nyderlandus tarp „Top 4“ valstybių, kadangi ten mokami patento pratęsimo mokesčiai yra vieni didžiausių Europoje.

Taigi nors tikėtina, jog mokesčių lygis didžiąjai daliai sistemos vartotojų turėtų būti optimalus, kita dalis subjektų, ypač smulkios bei vidutinės įmonės, universitetai, tyrimų centrai ar individualūs išradėjai, didelių pokyčių, palyginti su dabartine sistema,

⁸⁵ Business – friendly fee pattern adopted for the unitary patent, EPO. 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/news-issues/news/2015/20150624.html>>.

⁸⁶ 2015 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2015/statistics/applicants.html#tab3>>.

⁸⁷ Žr. <<http://www.aipla.org/advocacy/intl/Documents/AIPLALettertoEPOSelectCommitteeonAdjustedProposalstoUnitaryPatentRenewalFees-5-20-15.pdf>>.

pratęsimo mokesčių atžvilgiu gali ir nepajusti. Tačiau pažymėtina, kad bendrą patento apsaugos kainą sudaro ir kitokio pobūdžio išlaidos, kurios yra ne mažiau svarbios nei patento pratęsimo išlaidos ir kurių dydis taip pat nulems sistemos patrauklumą. Kitame poskyryje bus analizuojamos sąnaudos, susijusios su patento dokumentų vertimų reikalavimais įsigaliojus vieningos galios patento sistemai.

4.2. Dokumentų vertimų išlaidos

Remiantis Europos Komisijos duomenimis, patento dokumentų vertimų išlaidos gali sudaryti net iki 40 proc. visų kaštų, kurie yra patiriami įgyjant Europos patentą⁸⁸. Paminėtina, jog siekiant patento apsaugos keliose valstybėse narėse, privalomai turi būti įgyvendinami tam tikri reikalavimai, kad patento apsauga į tas valstybes būtų išplečiama, o vienas tokių reikalavimų, taikomų kai kuriose valstybėse narėse, yra patento apibrėžties arba viso patento aprašymo išvertimas į valstybės narės oficialią kalbą. Tais atvejais, kai apsaugą siekiama įgyti keliose valstybėse narėse, tai gali tapti ypač didelė našta išradimo apsaugos siekiantiems subjektams, kadangi reikalavimai dėl dokumentų vertimų valstybėse narėse yra skirtingi. Pažymėtina, jog iš dalies ši problema buvo išspręsta kai kurioms valstybėms narėms pasirašius darbe jau aptartą Londono susitarimą. Tačiau kadangi šis susitarimas nenustatė bendros vertimų tvarkos visoms valstybėms ir paliko galimybę joms reikalauti patento apibrėžties vertimo į vieną iš jų oficialių kalbų, taip pat kadangi kai kurios valstybės narės nėra prisijungusios prie Londono susitarimo, darytina išvada, kad nors vertimų išlaidos sumažėjo, sistema vis tiek išliko susiskaldžiusi ir brangi, ypač kai apsaugos siekiama didesnėje Europos Sąjungos valstybių teritorijoje.

Pažymėtina, jog įsigaliojus vieningos galios patentui reikalavimai dėl patento dokumentų vertimų taps daug paprastesni, todėl sistemos vartotojams tai turėtų reikšti žymų išlaidų sumažėjimą.

Pagal Europos patentų konvencijos 14 straipsnio nuostatas, paraiška dėl Europos patento gali būti pateikiama bet kuria oficialiąja Europos patentų tarnybos kalba (vokiečių, prancūzų arba anglų), o jeigu paraišką pateikia fiziniai ir juridiniai asmenys, gyvenantys arba pagrindinę verslo vietą turintys kitoje Europos patentų konvencijos narėje, kurios valstybinė kalba nėra anglų, prancūzų ar vokiečių, ar tos valstybės

⁸⁸ 2011 m. balandžio 13 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. SEC(2011) 482 galutinis [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/sec2011-482-final_en.pdf>.

nacionaliniai subjektai, kurie gyvena arba veikia užsienyje, Europos patento paraiška gali būti paduodama tos valstybės oficialiąja kalba. Tačiau bet kuriuo atveju paraiška per tam tikrą terminą vėliau vis tiek turi būti išverčiama į vieną iš Europos patentų tarnybos oficialiųjų kalbų. Pažymėtina, kad tokia pati tvarka bus taikoma ir įsigaliojus vieningos galios patentui. Tačiau esminis skirtumas dėl paraiškos vertimų reikalavimų yra tas, jog pagal Vertimų reglamentą siekiant sudaryti geresnes galimybes kai kuriems bendro galiojimo patentus gaunantiems pareiškėjams, tiksliau mažoms bei vidutinio dydžio įmonėms, fiziniams asmenims, pelno nesiekiančioms organizacijoms, universitetams ir viešosioms mokslinių tyrimų organizacijoms, Europos patentų tarnybos patentų paraiškas teikiantiems viena iš oficialiųjų Europos Sąjungos kalbų, kuri nėra oficiali Europos patentų tarnybos kalba, bus grąžinamos vertimo išlaidos, kurias jie patyrė turėdami išversti paraišką į vieną iš minėtų oficialiųjų Europos patentų tarnybos kalbų. Beje, grąžintinos išlaidos turės neviršyti nustatytos viršutinės ribos, be to, išlaidos bus atlyginamos tik tiems iš minėtųjų subjektų, kurių gyvenamoji arba pagrindinė verslo vieta yra valstybėje narėje. Taigi manytina, jog šio kompensavimo mechanizmo įtvirtinimas bus ypač naudingas mažesnius finansinius išteklius turintiems subjektams ir šie bus paskatinami teikti paraiškas dėl patento apsaugos, kadangi iki šiol patiriamos paraiškos vertimo išlaidos įsigaliojus naujai sistemai nebus patiriamos.

Kitas palengvinimas subjektams yra tas, kad pereinamuoju laikotarpiu, truksiančiu iki 12 metų, kartu su prašymu užtikrinti bendrą patento galiojimą turės būti pateikiamas: a) viso Europos patento aprašymo vertimas į anglų kalbą, kai procedūros kalba yra prancūzų arba vokiečių kalba; b) viso Europos patento aprašymo vertimas į bet kurią kitą oficialią Sąjungos kalbą, kai procedūros kalba yra anglų kalba. Paminėtina, jog procedūros kalba yra ta, kuria yra paduota Europos patento paraiška, o jeigu tai nėra viena iš oficialių Europos patento tarnybos kalbų – paraiškos vertimo kalba. Pagal šiuo metu galiojančią Europos patento sistemą, iki Europos patento išdavimo pareiškėjas privalo pateikti patento apibrėžties vertimą į likusias dvi, kitas nei procedūros, oficialias Europos patentų tarnybos kalbas. Kai Europos patentas išduodamas, prasideda įteisinimo procedūros valstybėse narėse, kuriose yra prašoma apsaugos, taigi atsižvelgiant į kiekvienos valstybės reikalavimus, patento apibrėžtis arba aprašymas turi būti verčiami į oficialias tų valstybių kalbas. Taigi įsigaliojus vieningos galios patentui išlaidos pereinamuoju laikotarpiu bus patiriamos tik dėl patento aprašymo vertimo į dar vieną papildomą kalbą, nebereikalaujant jokių kitų papildomų privalomų vertimų, o tai neabejotinai sudarys palankesnes sąlygas subjektams, siekiantiems išradimo apsaugos, kadangi vertimų išlaidų sumažėjimas gerokai sumažins vieningos galios patento kainą,

palyginti ją su Europos patento kaina. Vis dėlto pažymėtina, jog patento aprašymo vertimų pagal vieningos galios patento sistemą bus reikalaujama tik pereinamuoju laikotarpiu, kuris galės būti nutraukiamas Komisijos siūlymu arba automatiškai baigsis praėjus 12 metų nuo Vertimų reglamento taikymo pradžios. Per šį laikotarpį tikimasi sukurti patento paraiškų bei aprašymų automatinio vertimo į visas oficialias Europos Sąjungos kalbas mechanizmą, kuris suteiks sistemos naudotojams galimybę ne tik lengviau susipažinti su patentais susijusia informacija ir skleisti technologines žinias, bet ir maksimaliai sumažinti vertimų išlaidas. Remiantis Europos Komisijos skaičiavimas, pasibaigus pereinamajam laikotarpiui vertimų išlaidos įgyjant vieningos galios apsaugą 25 valstybėse narėse turėtų siekti 680 eurų, kai pagal Europos patentą su tokia pačia apsaugos apimti susijusios vertimų išlaidos siektų 20 145 eurų⁸⁹. Todėl manytina, kad su patento dokumentų vertimais susijusių sprendimų priėmimas buvo vienas esminių pasiekimų siekiant sumažinti vieningo patento kainą, ir tai turėtų būti vienas iš pagrindinių palengvinimų, kurio įsigaliojimas sistemos naudotojams ne tik padės sutaupyti didelę dalį išlaidų, bet ir pritrauks daugiau patentinę apsaugą pageidaujančių įgyti subjektų, kurie dėl dabartinio reguliavimo trūkumų patentų apsaugos sistema Europoje pasinaudoti neturėjo galimybių.

Taip pat svarbu ir tai, jog supaprastinus reikalavimus dėl vertimų nebus patiriama ir kitų išlaidų, susijusių su dabartinių reikalavimų dėl vertimų vykdymu. Kai kurios Europos valstybės tam, kad Europos patento apsauga būtų įteisinta jų teritorijoje, reikalauja ne tik tam tikrų patento dokumentų vertimų, bet ir patento dokumentų vertimo paskelbimo mokesčių sumokėjimo bei patentinio patikėtinio atstovavimo su patento įteisinimu valstybėje susijusiose procedūrose. Kadangi įsigaliojus vieningos galios apsaugos sistemai įteisinimo procedūros valstybėse narėse nebus vykdomos, tai leis sistemos naudotojams dar labiau sutaupyti.

Svarbu paminėti, kad papildomos išlaidos dėl vieningos galios patento vertimo gali būti patiriamos nebent tuo atveju, kai kyla teisinis ginčas dėl patento pažeidimo. Tokiu atveju patento savininkas įtariamo pažeidėjo prašymu ir pasirinkimu pateikia viso bendro galiojimo Europos patento vertimą į dalyvaujančios valstybės narės, kurioje, kaip įtariama, padarytas pažeidimas, arba į valstybės narės, kurioje įsikūręs įtariamasis pažeidėjas, oficialią kalbą⁹⁰. Tačiau kadangi teisiniai ginčai dėl patentų vyksta

⁸⁹ Europos Komisija. Costs comparison: "Classic" European Patent versus new Unitary patent [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 8 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/faqs/cost-comparison_en.pdf>.

⁹⁰ 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012, L 361/89, 4 straipsnis.

pakankamai retai, šias galimas papildomas vertimo išlaidas turėtų patirti maža dalis naujosios sistemos naudotojų.

Taigi įsigaliojus vieningos galios patento sistemai patento dokumentų vertimo sąnaudos, kurios sudarydavo didelę dalį bendrų patento apsaugos įgijimo išlaidų pagal Europos patentų sistemą, taps žymiai mažesnės. Naujo reguliavimo privalumus labiausiai turėtų pajusti mažos ir vidutinio dydžio įmonės, individualūs išradėjai, universitetai, viešosios mokslinių tyrimų organizacijos bei kiti subjektai, kuriems apsaugos įgijimas pagal egzistuojančią sistemą, ypač didesnėje teritorijoje, iki šiol buvo didelė finansinė našta. Manytina, jog Lietuvoje veikiantiems išradėjams bei verslo subjektams, kuriems aktuali išradimų apsauga, tai taip pat turėtų gerokai padidinti sistemos prieinamumą ir taip paskatinti patentavimo iniciatyvas.

Kitame darbo poskyryje bus analizuojama dar viena svarbi išlaidų, kurias patirs kai kurie vieningos galios patento sistemos vartotojai, rūšis, t. y. ginčų, susijusių su vieningos galios arba Europos patentu, sprendimo Bendrame patentų teisme išlaidos. Svarbu tai, jog ginčai dėl vieningos galios ir Europos patentų bus sprendžiami Susitarimu dėl bendro patentų teismo steigimo įkurtuose Bendro patento teismo sistemos teismuose. Iki šiol ginčai dėl Europos patentų sprendžiami nacionaliniuose valstybių narių teismuose, todėl bylinėjimosi išlaidos skiriasi atsižvelgiant į jurisdikciją, kurioje sprendžiamas konkretus ginčas. Pradėjus veikti bendrai ginčų sprendimo sistemai, bylinėjimosi išlaidos pakis, o tai gali turėti tam tikrą poveikį patentinių teisių gynybos prieinamumui. Dėl šios priežasties svarbu išsiaiškinti, kiek apytiksliai bei kokio pobūdžio išlaidas patirs ginčiuose dėl patentų dalyvausiantys subjektai, išskirtinį dėmesį skiriant Lietuvoje veikiančių subjektų patirtinų išlaidų įvertinimui.

4.3. Su bylos nagrinėjimu Bendrame patentų teisme susijusios išlaidos

2013 m. vasario 19 d. valstybės narės pasirašė Susitarimą dėl Bendro patentų teismo, kurio pagrindu įsteigiamas viršnacionalinis Bendras patentų teismas, turintis kompetenciją nagrinėti ginčus, susijusius su Europos patentais ir bendro galiojimo Europos patentais. BPT susitarime nustatyta, jog teismo sistemą sudaro dviejų instancijų teismai – pirmosios bei apeliacinės instancijos. Pirmosios instancijos teismą sudarys centrinis, vietiniai bei regioniniai skyriai. Centrinio skyriaus būstinė yra įsikūrusi Paryžiuje, o jo padaliniai – Miunchene ir Londone. O vietiniai bei regioniniai skyriai yra įsikūrę skirtingų valstybių narių teritorijose. Pažymėtina, jog regioninis skyrius yra skirtas dviem ar daugiau valstybių narių ir įkuriamas toms valstybėms pateikus prašymą dėl

bendro skyriaus toms valstybėms narėms įkūrimo. Svarbu paminėti, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2016 m. lapkričio 3 d. priėmė du įstatymus – Įstatymą dėl Sutarties dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo ratifikavimo⁹¹ bei Įstatymą dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo⁹², kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d. Šiomis sutartimis Lietuva prisijungė prie Bendro patentų teismo bei šio teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus. Sutartis dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo buvo pasirašyta tarp Lietuvos, Latvijos, Estijos bei Švedijos, taigi visos šios valstybės savo jurisdikciją dėl tam tikrų patentinių ginčų sprendimo perduos šiam teismo skyriui, kurio būstinės vieta nustatyta Stokholme, Švedijoje. Visa tai yra reikšminga dėl to, jog dalis patentinių ginčų, kuriuose bylos dalyviai bus Lietuvos subjektai, bus sprendžiami būtent Stokholme (išskyrus tam tikrus atvejus) arba kituose pirmosios ar apeliacinės instancijos teismų skyriuose, todėl Lietuvos subjektai patirs išlaidas ne tik dėl teismui mokėtinų mokesčių, tačiau ir papildomų išlaidų (kelionės ar apgyvendinimo), kurios nebūtų patiriamos ginčą sprendžiant Lietuvos teritorijoje. Be to, prie su bylos nagrinėjimu Bendrame patentų teisme susijusių išlaidų taip pat būtų galima priskirti ir teisinių paslaugų išlaidas. Toliau vertinant su bylos nagrinėjimu susijusias sąnaudas bus plačiau analizuojama kiekviena minėtų išlaidų kategorija.

4.3.1. Teismo mokesčiai

Visų pirma, Bendram patentų teismui mokėtini mokesčiai, vadovaujantis Procedūros reglamento 370 straipsniu, susideda iš fiksuoto mokesčio bei mokesčio, priklausančio nuo ieškinio vertės, kuris privalės būti mokamas tik tada, kai ši viršys 500 tūkst. eurų sumą ir tik už tam tikro pobūdžio prašymus, ieškinius ar apeliacinius skundus. Toliau pateikiami teismo mokesčių pavyzdžiai, mokami pirmosios bei apeliacinės instancijos teismams.

Vadovaujantis Procedūros reglamento 360 straipsniu ir 2016 m. vasario 25 d. Patariamojo komiteto taisyklėmis dėl teismo mokesčių bei atlygintų išlaidų⁹³, pirmosios instancijos teismuose už patento pažeidimą, priešieškinį dėl patento pažeidimo, ieškinį

⁹¹ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Sutarties dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo ratifikavimo. *Teisės aktų registras*, 2016, Nr. 26441.

⁹² Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo. *Valstybės žinios*, 2016, Nr. XII-2733.

⁹³ 2016 m. vasario 25 d. Patariamojo komiteto taisyklės dėl teismo mokesčių bei atlygintų išlaidų (galutinis) (Rules on Court fees and recoverable costs (final)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/agreed_and_final_r370_subject_to_legal_scrubbing_to_secretariat.pdf>.

dėl patento pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo ir ieškinį dėl kompensacijų už licencijas, taip pat už prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra mokamas fiksuotas 11 tūkst. eurų mokestis, taip pat pridedant kintamąjį mokesčio dalį. Už atskirą ieškinį dėl patento negaliojimo yra mokamas 20 tūkst. eurų mokestis, tačiau neįtraukiant ieškinio vertę grindžiamo mokesčio, o už priešieškinį dėl patento negaliojimo mokamas toks pat mokestis kaip ir už ieškinį dėl negaliojimo, pridedant vertę grindžiamą mokestį, tačiau ne daugiau kaip 20 tūkst. eurų. Kiti pirmosios instancijos teismui teikiami procesinio pobūdžio prašymai ar ieškiniai, atsižvelgiant į juose reiškiamą reikalavimą, yra apmokestinami skirtingai, t. y. svyruoja nuo 100 eurų iki 3 tūkst. eurų.

Kalbant apie mokesčius, mokamus apeliacinės instancijos teismui, pastebėtina, kad mokesčių dydis, atsižvelgiant į reiškiamą reikalavimą, yra panašus kaip ir mokamas pirmosios instancijos teismui. Pavyzdžiui, apeliaciniam skundams dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo byloje dėl patento pažeidimo, priešieškinio dėl patento pažeidimo ir dėl patento pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo yra mokamas 11 tūkst. eurų fiksuotas mokestis kartu su papildomu vertę grindžiamu mokesčiu, o už apeliacinius skundus dėl sprendimo byloje dėl patento negaliojimo ar priešieškinio dėl patento negaliojimo yra taikomi tokie patys mokesčiai, kaip ir tie, kurie dėl šių reikalavimų yra mokami pirmosios instancijos teismui. Kiti Apeliaciam teismui už apeliacinius skundus ar kitus procesinio pobūdžio prašymus mokami mokesčiai svyruoja nuo 300 eurų iki 11 tūkst. eurų, tiek kartu su papildomu vertę grindžiamu mokesčiu, tiek be jo. Pažymėtina, jog vertę grindžiami teismo mokesčiai, tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teisme gali siekti nuo 2500 eurų už ieškinį, kurio vertė yra daugiau nei 500 tūkst. eurų, bet mažiau nei 750 tūkst. eurų, iki 325 tūkst. eurų mokesčio už ieškinį, kurio vertė yra daugiau nei 50 mln. eurų. Beje, ieškinio vertė yra apskaičiuojama pagal Gaires dėl teismo mokesčių ir sėkmingai bylos šaliai atlygintinų išlaidų ribų nustatymo⁹⁴, kurių galutinis variantas šio darbo rašymo metu dar nėra priimtas.

Kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, teismo mokesčiai, mokėtini Bendrajam patentų teismui, bus pakankamai dideli. Tačiau kaip numatyta Taisyklių dėl teismo mokesčių bei atlygintinų išlaidų aiškinamajame rašte, jie nustatyti atsižvelgiant į prognozuojamą teismo darbo krūvį, personalo ir eksploatacijos išlaidas bei atitinka lygį, kuris yra būtinas užtikrinti Bendro patento teismo sistemos funkcionavimą ir finansų balansą.

⁹⁴ Administracinio komiteto Gairės dėl teismo mokesčių ir sėkmingai bylos šaliai atlygintinų išlaidų ribų nustatymo (projektas) (Guidelines for the determination of Court fees and the ceiling of recoverable costs of the successful party (draft)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.unified-patent-court.org/news/guidelines-determination-court-fees-and-ceiling-recoverable-costs>>.

Svarbu pabrėžti, jog teismo mokesčių lygis turi būti ne tik pakankamas užtikrinti teismo sistemos finansavimą, tačiau negali būti ir pernelyg aukštas, kad sistemos naudotojams ginčų sprendimas teisme nereikštų per didelės ekonominės naštos. Pažymėtina, jog siekiant pusiausvyros tarp minėtų aspektų buvo įtvirtintos taisyklės, suteikiančios labiau ekonomiškai pažeidžiamiems subjektams tam tikras lengvatas, kurios užtikrintų geresnes sąlygas pasinaudoti ginčų sprendimo sistema.

Pirmiausia, remiantis Procedūros reglamento 6 skyriaus 370 straipsniu⁹⁵, mažos bei mikro įmonės (neįtraukiant vidutinio dydžio įmonių), pateikusios dokumentus, patvirtinančius jų statusą, privalės sumokėti tik 60 proc. nuo visų mokėtinų teismo mokesčių už konkretų ginčą. Antra, tam tikra sumokėtų teismo mokesčių dalis galės būti kompensuota ieškovui atsisakius pareikšto ieškinio arba bylos šalims sudarius taikos sutartį, nustatant kompensuotinų mokesčių dalį pagal tai, kurioje bylos proceso stadijoje yra atliekami nurodyti procesiniai veiksmai. Be to, visa arba dalis sumokėtų teismo mokesčių gali būti kompensuojama ir subjektams, kurie nėra fiziniai asmenys ir kurie pateikia teismui patikimus įrodymus, jog mokėtina teismo mokesčių suma gali kelti grėsmę tolesnės subjekto ekonominės veiklos vykdymui ar egzistavimui. Dar vienas svarbus aspektas, kuris turėtų padėti ekonomiškai silpniems subjektams pigiau išspręsti su patentais susijusius ginčus, yra tas, kad vieningos galios patento sistemos naudotojams bus užtikrinamos ginčo sprendimo teisme alternatyvos. BPT susitarimo 35 straipsnyje nustatyta, jog yra įsteigiamas tarpininkavimo ir arbitražo centras ginčams dėl patentų, kuriems taikomas BPT susitarimas, spręsti, todėl šalis turės galimybę pasirinkti joms priimtinesnį ir ekonomiškai prieinamesnį ginčo sprendimo būdą. Tačiau svarbu paminėti, jog vykdant tarpininkavimo ir arbitražo procedūras patentas negalės būti panaikintas arba apribotas. Kita lengvata, kuria galės pasinaudoti subjektai, pasirinkę ginčo sprendimo Bendro patento teisme būdą, yra galimybė gauti teisinę pagalbą. Procedūros reglamento 377 straipsnyje nustatyta, jog teisinę pagalbą gali gauti fiziniai asmenys, kurie yra Europos Sąjungos piliečiai arba trečiosios valstybės piliečiai, teisėtai gyvenantys valstybėje narėje, dėl savo ekonominės padėties negalintys patys padengti patiriamų išlaidų, susijusių su teismo procesu (tokių kaip teismo mokesčiai, teisinio atstovavimo mokesčiai, kelionės bei apgyvendinimo mokesčiai ir pan.), atsižvelgiant į teisinės pagalbos prašytojo galimybę laimėti ginčą ir jo procesinę padėtį. Kita vertus, nors teisinės pagalbos taisyklių įtvirtinimas laikytinas pozityviu reguliaciniu instrumentu, juo galės

⁹⁵ 2015 m. spalio 19 d. Bendro patentų teismo Procedūros reglamentas (projektas) (Preliminary set of provisions for the Rules of Procedure (“Rules”) of the Unified Patent Court. 18th draft of 19 October 2015) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/rules_of_procedure_2016.06.pdf>.

pasinaudoti nedidelė ekonomiška silpnų subjektų dalis, t. y. tik fiziniai asmenys, todėl teisinė pagalba bus naudinga nebent individualiems išradėjams, tačiau mažos bei vidutinės įmonės neturės galimybių pasinaudoti šia lengvata. Manytina, kad įgyvendinant BPT susitarimo 36 straipsnio 3 dalyje nustatytą siekį užtikrinti palankesnes sąlygas mažoms ar vidutinio dydžio įmonėms, universitetams, viešųjų mokslinių tyrimų organizacijoms bei kitiems finansiškai mažiau pajėgiems subjektams pasinaudoti ginčo sprendimo teisme galimybe, teisinė pagalba turėtų būti suteikiama platesniam subjektų ratui.

Paminėtina, jog šiame kontekste svarbu ir tai, kad pralaimėjusi šalis privalės padengti laimėjusios ginčo šalies patirtas pagrįstas ir proporcingas teismo išlaidas ir kitas išlaidas iki tam tikros ribos, nustatytos pagal Procedūros reglamentą (BPT susitarimo 69 straipsnis). Atlygintinių išlaidų ribos nustatytos 2016 m. birželio 16 d. Bendro patentų teismo Administracinio komiteto sprendime dėl atlygintinių išlaidų ribų ir jos priklauso nuo to, kokia yra teismo proceso vertė. Nustatyta laimėjusiai ginčo šaliai grąžintina teismo išlaidų sumos riba galės būti sumažinama, jeigu dėl kitai šaliai atlygintinių teismo išlaidų galėtų kilti grėsmė subjekto ekonominiam stabilumui ir egzistavimui, ypač jeigu išlaidas atlyginti turintis subjektas yra maža arba vidutinio verslo įmonė, universitetas, viešoji mokslinių tyrimų organizacija ar pan. Taigi manytina, jog ekonomiškai silpnesni subjektai turėtų būti apsaugoti nuo galimų didelių su ginčo nagrinėjimu teisme susijusių išlaidų, tačiau tai priklausys nuo to, kaip teismas vertins įrodymus, kad yra iškilusi grėsmė ekonominiam stabilumui.

Svarbu paminėti, kad nors teismo mokesčiai, mokėtini Bendram patentų teismui gali pasirodyti gana dideli, jų dydis yra pakankamai subalansuotas, palyginti su tais, kurie yra mokami, pvz., Vokietijoje ar Jungtinėje Karalystėje⁹⁶. Mokestis už ieškinį ar priešieškinį dėl patento pažeidimo bendro patento sistemoje, kai ieškinio vertė yra 1 mln. eurų ar mažiau, siektų apie 16 tūkst. eurų, o tai yra apytiksliai toks pat mokestis, koks būtų mokamas paduodant tokios pat vertės ieškinį Vokietijoje. Beje, Jungtinėje Karalystėje teismo mokestis būtų apie 14 tūkst. eurų, neatsižvelgiant į ieškinio vertę. Pažymėtina, jog didėjant ieškinio vertei Bendram patentų teismui mokamas teismo mokestis būtų mažesnis nei mokestis, mokėtinas Vokietijoje.

Kadangi su bylos nagrinėjimu teisme susiję kaštai apsiriboja ne tik teismui mokėtinais mokesčiais ar išlaidomis, kurios gali būti patiriamos dėl privalomumo

⁹⁶ LUNZE, Anja; REKTORSCHKE, Jan Phillip. *Can you afford to litigate in the Unified Patent Court?*, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.managingip.com/Article/3480083/Can-you-afford-to-litigate-in-the-Unified-Patent-Court.html>>.

atlyginti laimėjusiai ginčo šaliai patirtas teismo ar kitas išlaidas, būtina įvertinti ir papildomas išlaidas, kurios gali kilti ginčo šalims. Todėl toliau darbe bus analizuojamos kitos dėl bylos nagrinėjimo Bendrame patentų teisme galimai patirtinos išlaidos, nepriklausančios nuo vieningos galios patento sistemą reguliuojančių teisės aktų, tokios kaip teisinių paslaugų išlaidos, apgyvendinimo bei kelionės išlaidos.

4.3.2. Kitos su bylos nagrinėjimu susijusios išlaidos

Didžiausią išlaidų, susijusių su bylos nagrinėjimu teisme, dalį sudaro išlaidos, patiriamos dėl profesionalaus teisinio atstovavimo, kurios yra mokamos advokatui arba patentiniam patikėtiniui. Šios išlaidos paprastai patiriamos dėl teisinių paslaugų, susijusių su pasirengimu bylai, procesinių dokumentų rengimu ir atstovavimu teismo posėdyje. Paprastai minėtoms paslaugoms taikomi valandiniai tarifai, taigi bendros teisinių paslaugų teikimo išlaidos priklauso nuo to, kiek darbo valandų reikalauja atstovo atliekami veiksmai. Taigi kuo sudėtingesnė byla, tuo daugiau išlaidų gali būti patiriama. Be to, teisinių paslaugų teikimo išlaidos priklauso ir nuo to, kokia yra teisinės paslaugas teikiančio teisininko kvalifikacija ar pareigos, kadangi tai lemia valandinio įkainio dydį. Manytina, jog su patentais susiję ginčai dažniausiai būna sudėtingi ir didelės apimties, taigi ir su teisinėmis paslaugomis susijusios išlaidos yra didesnės nei vidutinės. 2014 m. advokatų profesinė bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“ atliko tyrimą, kurio metu buvo apskaičiuota, kad teisinių paslaugų išlaidos vidutinio dydžio patentiniame ginče, naudojantis Lietuvos advokatų bei patentinių patikėtinių teikiamomis paslaugomis, turėtų siekti maždaug nuo 5 800 eurų iki 15 940 eurų⁹⁷. Be to, kaip teigiama minėtame tyrime, nagrinėjant bylą teisme gali būti atliekami tam tikri papildomi teisiniai veiksmai, dėl kurių teisinių paslaugų išlaidos gali padidėti dar apie 30–40 proc. Manytina, kad Lietuvos subjektai, kurie naudosis Lietuvos advokatų ar patentinių patikėtinių paslaugomis būdami ginčo šalimis Bendrame patentų teisme nagrinėjamuose patentiniuose ginčiuose, turėtų patirti panašias arba, atsižvelgiant į tai, jog tyrimas buvo atliktas prieš kiek daugiau nei dvejus metus, šiek tiek didesnes išlaidas.

Kitos papildomos sąnaudos, patirtinos Lietuvos subjektų, kurie bus Bendrame patentų teisme nagrinėjamų patentinių ginčų dalyviai, susijusios su kelionės ir apgyvendinimo išlaidomis. Vadovaujantis Sutartimi dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir

⁹⁷ Advokatų profesinė bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“. Tyrimas: Bendrojo patentų teismo jurisdikcijos įgyvendinimo Lietuvoje galimybių vertinimas: vietinio skyriaus, regioninio skyriaus ir centrinio skyriaus palyginimas, 2014, p. 48 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.tm.lt/dok/Ataskaita%20tyrimas%20BPT%20skyriai%20galutine%202014%2001%2024.pdf>>.

Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo, regioninio susitariančiųjų valstybių, t. y. Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Švedijos, teismo būstinė yra įkuriama Stokholme. Dėl šios priežasties Lietuvos subjektas, esantis patentinio ginčo šalimi, patirs kelionės iš Lietuvos į Švediją bei apgyvendinimo išlaidas, kadangi žodinis bylos nagrinėjimas tam tikrais atvejais vyks būtent Stokholme. Tačiau paminėtina, jog, pagal BPT susitarimo 7 straipsnio 5 dalį, regioninis skyrius gali nagrinėti bylas įvairiose vietose, todėl tam tikrais atvejais teismo posėdžiai galės būti rengiami ir Lietuvoje, konkrečiai – Vilniaus apygardos administracinio teismo patalpose, o tokiu atveju būtų patiriamos nebent minimalios kelionės išlaidos. Be to, galimos apgyvendinimo ar kelionės išlaidos gali būti patiriamos ir dėl kelionių į kitas Europos šalis – priklauso nuo to, kuriam Bendro patentų teismo skyriui pagal teisingumo taisykles būtų priskiriamas bylos nagrinėjimas. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal bendrą taisyklę ieškiniai atitinkamos valstybės vietiniam arba regioniniam skyriui yra pateikiami: a) valstybėje narėje, kurioje buvo padarytas ar gali būti padarytas faktinis ar grėsęs pažeidimas; b) valstybėje narėje, kurioje yra atsakovo arba, jeigu yra daug atsakovų, vieno iš atsakovų gyvenamoji vieta ar pagrindinė verslo vieta arba, jeigu gyvenamosios vietos ar pagrindinės verslo vietos nėra – jo verslo vieta. Taip pat pažymėtina, jog tam tikrais atvejais ginčai bus sprendžiami ir centriniame skyriuje, pvz., centrinio skyriaus jurisdikcijai priskiriami ieškiniai dėl patentų ir papildomos apsaugos liudijimų pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo, patentų panaikinimo ir prašymai dėl papildomos apsaugos liudijimų pripažinimo negaliojančiais, taip pat centriniam skyriui kai kurie ginčai gali būti priskiriami remiantis šalių susitarimu (BPT susitarimo 33 straipsnio 7 dalis). Pažymėtina, jog centrinio skyriaus būstinė yra Paryžiuje, o padaliniai – Miunchene bei Londone. Taigi tam tikrais atvejais teismo posėdžiai galimai vyks ir minėtuose miestuose, o tai taip pat lems papildomas kelionės bei apgyvendinimo išlaidas Lietuvos subjektams. Be to, su kelionėmis ar apgyvendinimu susijusios išlaidos gali dar labiau padidėti tuo atveju, jeigu pirmosios instancijos teismo sprendimas bus apskūstas Apeliaciniam teismui. Tokiu atveju žodinis bylos nagrinėjimas vyktų Liuksemburge.

Apibendrinant darytina išvada, kad, visų pirma, pats teismo mokesčių dydis Lietuvoje veikiantiems subjektams neturėtų apriboti galimybių kreiptis į Bendrą patentų teismą ar atbaidyti subjektus nuo naudojimosi nauja patentų apsaugos sistema, kadangi yra numatyta tam tikrų lengvatų, kurios leis mažesnius ekonominius pajėgumus turintiems subjektams ginčų sprendimo sistema pasinaudoti pigiau. Akcentuotina, jog vienas iš pagrindinių finansinių palengvinimų, ypač aktualus ir Lietuvoje veikiantiems subjektams, yra tas, jog mažoms bei mikroįmonėms bus suteikiama galimybė mokėti tik

60 proc. visų mokėtinų teismo mokesčių, o tai savo ruožtu gerokai sumažins su ginčo sprendimu teisme susijusią ekonominę naštą. Be to, nustatytos laimėjusiai šaliai atlygintinių išlaidų ribos taip pat galės būti koreguojamos atsižvelgiant į ekonominę padėtį, taigi tai taip turėtų būti naudinga Lietuvos subjektams. Manytina, kad teisinio atstovavimo išlaidos bylos šalims gali būti mažesnės nei bylinėjantis skirtingose valstybių narių jurisdikcijose, kadangi nekils būtinybės naudotis teismo vietos teisininkų paslaugomis. Beje, paminėtina, jog Europos patento turėtojai, kuriems nauja patentinių ginčų sprendimo sistema pasirodys pernelyg brangi, pereinamuoju laikotarpiu galės atsisakyti Bendro patento teismo jurisdikcijos be jokio mokesčio, ir tuomet su patentu susiję ginčai bus sprendžiami valstybių narių teismuose, kaip pagal dabar galiojančią sistemą.

Pažymėtina, kad visgi bendrą išlaidų sumą, kuri bus patiriama Bendro patento teismo sistema besinaudosiančių subjektų, numatyti yra sudėtinga, kadangi kiekviena patiriamų išlaidų rūšis yra priklausoma nuo tam tikrų kintamųjų. Pavyzdžiui, bendras teismo mokesčių dydis priklausys tiek nuo to, kokio pobūdžio teisiniai reikalavimai bus pareiškiami ieškinyje, tiek ir nuo to, ar pirmosios instancijos teismo sprendimas bus skundžiamas apeliacinės instancijos teismui, bei nuo to, ar subjektui teismo mokesčių atžvilgiu bus taikomi tam tikri palengvinimai. Taip pat teismo mokesčių, kuriuos sudaro ne tik fiksuotas, tačiau ir verte grindžiamas mokestis, dydį kai kurių ieškinių ar procesinių prašymų atžvilgiu lems ir tai, kaip teismas taikys taisykles, susijusias su ieškinio vertės nustatymu. Teisinių paslaugų teikimo sąnaudos taip pat bus priklausomos nuo advokato ar patentinio patikėtinio kvalifikacijos ir bylos sudėtingumo. O kelionės bei apgyvendinimo išlaidos, jeigu apskritai bus patiriamos, – nuo to, kurioje valstybėje narėje vyks žodinis bylos nagrinėjimas. Taigi tikslūs vidutiniai bylinėjimosi Bendrame patentų teisme išlaidų dydžiai galės būti nustatyti tuomet, kai ginčų sprendimo sistema pradės funkcionuoti. Tačiau net jeigu bylinėjimosi išlaidos Bendrame patentų teisme pasirodys esančios didesnės nei sprendžiant patentinį ginčą keliose valstybių narių jurisdikcijose, vertėtų pažymėti, jog Bendro patentų teismo sprendimai turės teisinę galią visų vieningos galios patento scheme dalyvaujančių valstybių narių teritorijoje, o ne tik atskiros valstybės teritorijoje, todėl didesnės su bylinėjimusi susijusios išlaidos būtų ganėtina natūralus teisinės sistemos vienovės padarinys.

Pabrėžtina, kad bet kuriuo atveju subjektai, kurie bus vieningos galios patento turėtojai, teisinius ginčus privalės spręsti Bendrame patentų teisme. Dėl šios priežasties svarbu išskirti svarbiausius būsimos teismo sistemos bruožus ir įvertinti problemas ar

privalumus, su kuriais gali būti susijusi nauja ginčų sprendimo sistema. Kitame skyriuje glaustai atskleidžiamos pagrindinės Bendro patentų teismo ypatybės.

5. Bendras patentų teismas

Pagal šiuo metu galiojančią Europos patento sistemą su Europos patentais susijusius ginčus sprendžia kiekvienos valstybės narės, kurioje galioja patento apsauga, nacionaliniai teismai, kurie sprenddami ginčą taiko savo nacionalinę patentų teisę. Dėl egzistuojančio reguliavimo dažnos situacijos, kai bylos dėl to paties patento paraleliai yra sprendžiamos skirtingų valstybių nacionaliniuose teismuose. Neretai analogiškose, su tuo pačiu patentu susijusiose bylose, atskirų valstybių narių teismai priima skirtingus sprendimus, o tai ne tik sukuria teisinį neapibrėžtumą, reiškia dideles su bylinėjimusi susijusias išlaidas, bet tam tikrais atvejais gali būti ir palankesnės jurisdikcijos ieškojimo priežastis⁹⁸. Tam, kad vieningos galios patentu suteikiamos teisės galėtų būti apginamos efektyviau, kartu su vieningos galios statusą turinčiu patentu pradės veikti ir bendra visoms susitariančioms valstybėms narėms patentinių ginčų sprendimo – Bendro patentų teismo – sistema. Bendras patentų teismas yra įsteigiamas BPT susitarimu ir jame bus sprendžiami ginčai, susiję su Europos patentais ir bendro galiojimo Europos patentais. Paminėtina, jog teismui yra nustatytos tokios pačios pareigos pagal Europos Sąjungos teisę, kaip ir bet kuriam nacionaliniam sutarties valstybių narių teismui, be to, jis turi teisinį subjektiškumą kiekvienoje valstybėje narėje ir naudojasi plačiausiu teisnumu, suteikiamu juridiniams asmenims pagal kiekvienos valstybės nacionalinę teisę. Bendro patentų teismo priimti sprendimai bylose dėl patentų turės teisinį poveikį kartu visose valstybėse narėse, kurios yra BPT susitarimo šalys. Bendras patentų teismas vykdydamas savo funkcijas privalės vadovautis BPT susitarimu, Procedūros reglamentu bei Bendro patentų teismo statutu.

Kaip jau minėta, Bendro patentų teismo sistemą sudaro pirmosios instancijos teismas, kurį sudaro vietiniai, regioniniai skyriai bei centrinis skyrius (Paryžiuje, Londone ir Miunchene), ir apeliacinės instancijos teismas (Liuksemburge). Pažymėtina, kad Bendras patentų teismas, kaip ir bet kuris kitas valstybės narės nacionalinis teismas, turi laikytis Europos Sąjungos teisės, ją taikyti bei užtikrinti jos tinkamą taikymą ir vienodą aiškinimą, bendradarbiaudamas su Europos Sąjungos Teisingumo Teismu. Todėl pirmosios instancijos teismai arba apeliacinės instancijos teismas, kaip ir nacionaliniai

⁹⁸ BAYLISS, Christopher. The Unitary Patent and Unified Patent Court: Potential Changes and Implications. *Cybaris®*, *an Intellectual Property Law Review*, 2014, t. 5(433), p. 422.

Europos Sąjungos valstybių narių teismai, galės kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl Europos Sąjungos sutarties ar Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo aiškinimo arba Europos Sąjungos institucijų aktų galiojimo ar aiškinimo ir prašyti priimti prejudicinį sprendimą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai bus privalomi Bendram patentų teismui.

Pirmosios instancijos skyrių kompetencija ir teisingumas pakankamai išsamiai reguliuojamas BPT susitarimo 33 straipsnyje. Pagal pagrindines teisingumo taisykles dauguma ieškinių pateikiami valstybėje narėje, esančioje susitarimo dėl Bendro patentų teismo dalyve (toliau – Susitarianči valstybė narė), kurioje buvo padarytas ar gali būti padarytas faktinis ar grėsęs pažeidimas, įkurtam vietiniam skyriui arba regioniniam skyriui, kuriam priklauso ta Susitarianči valstybė narė (33 straipsnio 1 dalies a punktas). Taip pat ieškiniai gali būti pateikiami Susitariančioje valstybėje narėje, kurioje yra atsakovo, o jei yra daug atsakovų, vieno iš atsakovų gyvenamoji vieta ar pagrindinė verslo vieta, arba, jeigu gyvenamosios vietos ar pagrindinės verslo vietos nėra – jo verslo vieta, įkurtam vietiniam skyriui arba regioniniam skyriui, kuriam priklauso ta Susitarianči valstybė narė (33 straipsnio 1 dalies b punktas). Konkrečiau, minėtiems skyriams yra pateikiami ieškiniai dėl patentų ir papildomos apsaugos liudijimų faktinių pažeidimų ar jų grėsmės ir susiję atsiliepimai į ieškinį, įskaitant priešieškinius dėl licencijų; ieškiniai dėl laikinųjų apsaugos priemonių; ieškiniai dėl žalos ar kompensacijos, atsiradusios dėl laikinosios apsaugos, suteiktos paskelbus Europos patento paraišką; ieškiniai, susiję su išradimo naudojimu prieš išduodant patentą arba su išradimo pirmalaikio naudojimo teise. Tačiau ieškiniai dėl kompensacijų už licencijas, remiantis Reglamento (ES) Nr. 1257/2012 8 straipsniu, pateikiami pagal BPT susitarimo 33 straipsnio 1 dalies b punktą. Taip pat pažymėtina, jog jeigu atsakovo gyvenamoji arba pagrindinė verslo vieta yra ne Susitariančių valstybių narių teritorijoje, ieškiniai pateikiami vietiniam arba regioniniam skyriui pagal tai, kur buvo padarytas ar gali būti padarytas faktinis ar grėsęs pažeidimas, arba centriniam skyriui.

Tiesiogiai centriniam skyriui pateikiami ieškiniai dėl patentų ir papildomos apsaugos liudijimų pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo bei ieškiniai dėl patentų panaikinimo ir prašymai dėl papildomos apsaugos liudijimų pripažinimo negaliojančiais. Tačiau jeigu vietiniam ar regioniniam skyriui yra pateikiamas ieškinys dėl pažeidimo, minėti ieškiniai byloje tarp tų pačių ginčo šalių gali būti pateikti tik tam pačiam vietiniam arba regioniniam skyriui. Paminėtina, jog išimtinai centriniam skyriui yra pateikiami ieškiniai, susiję su Europos patentų tarnybos sprendimais vykdant užduotis, nurodytas Reglamento (ES) Nr. 1257/2012 9 straipsnyje. Tačiau svarbu tai, jog šios teisingumo

taisyklės yra dispozityvios, kadangi daugelį ieškinių (išskyrus tą, kuris priklauso išimtinai centrinio skyriaus jurisdikcijai) šalys gali susitarti pateikti jų pasirinktam skyriui, įskaitant ir centrinį skyrių (33 straipsnio 7 dalis). Paminėtina, jog aptartos teisingumo taisyklės yra pagrindinės, tačiau susitarimo 33 straipsnyje jos yra reglamentuojamos detaliau.

Proceso kalba vietiniame ar regioniniame skyriuje bus ta oficiali Europos Sąjungos kalba, kuri yra valstybės narės, kurioje yra įkurtas atitinkamas skyrius, oficiali kalba arba viena iš oficialių kalbų, arba Susitariančiųjų valstybių narių, kurios turi bendrą regioninį skyrių, nustatyta oficiali (-ios) kalba (-os). Tačiau neatsižvelgiant į tai, valstybės narės gali nustatyti vieną ar daugiau Europos patentų tarnybos oficialių kalbų kaip skyriaus proceso kalbą. Pažymėtina, jog proceso kalba galės būti ir ne tik teismo skyriaus nustatytoji kalba, tačiau ir kalba, kuria išduotas patentas, o tai bus ypač naudinga patento turėtojui. Patento išdavimo kalbos vartojimas bus galimas susitarus ginčo šalims esant kolegijos pritarimui arba nusprendus kolegijai esant ginčo šalių sutikimui. Tačiau centrinio skyriaus kalba bus ta, kuria buvo išduotas patentas, o Apeliacinio teismo – ta kalba, kuria procesas vyko pirmosios instancijos teisme.

Paminėtina, kad teismas, remiantis BPT susitarimo 24 straipsniu, savo sprendimus privalės grįsti: a) Sąjungos teise, įskaitant Reglamentą (ES) Nr. 1257/2012 ir Reglamentą (ES) Nr. 1260/2012 (1), b) BPT susitarimu, c) Europos patentų konvencija, d) kitais patentams taikytiniais ir visoms valstybėms narėms privalomais tarptautiniais susitarimais, e) nacionaline teise.

Dar vienas svarbus aspektas, kurį reikėtų išanalizuoti prieš vertinant galimą Bendro patento teismo įkūrimo poveikį, yra teismo kolegijų sudėtis. Visų pirma, pirmosios instancijos teismuose teisėjų kolegija bus sudaryta iš 3 teisėjų (BPT susitarimo 8 straipsnis). Pažymėtina, jog kolegijos bus daugianacionalinės sudėties. Vietinio skyriaus kolegijoje posėdžiaus vienas teisinės kvalifikacijos teisėjas – Susitariančiosios valstybės narės, kurioje yra įsteigtas tas vietinis skyrius, pilietis, ir du kitų Susitariančių valstybių piliečiai, jeigu valstybėje, kurioje įsteigtas atitinkamas vietinis skyrius, trejus metus iš eilės iki ar po BPT susitarimo įsigaliojimo datos atitinkamoje Susitariančiojoje valstybėje narėje per kalendorinius metus buvo pradėta vidutiniškai mažiau kaip penkiasdešimt patentų bylų. Jeigu buvo pradėta daugiau nei penkiasdešimt bylų – kolegiją sudarys du kitų valstybių narių piliečiai ir vienas valstybės narės vietinio skyriaus vietos pilietis. Regioninio skyriaus kolegijose posėdžiaus po du teisinės kvalifikacijos teisėjus, atrinktus iš teisėjų, kurie yra atitinkamos valstybės narės piliečiai, regioninio sąrašo, ir po vieną teisinės kvalifikacijos teisėją, kuris nėra tos atitinkamų Susitariančiųjų valstybių narių pilietis. Paminėtina, kad visi kolegiją sudarantys teisėjai vietiniuose ir regioniniuose

skyriuose bus teisinės kvalifikacijos, tačiau vienos iš šalių prašymu arba teismo kolegijos iniciatyva galės būti paskiriamas techninės kvalifikacijos teisėjas, turintis išsilavinimą atitinkamų technologijų srityje. Centrinio skyriaus kolegijoje posėdžiaus po du teisinės kvalifikacijos teisėjus, kurie bus skirtingų Susitariančių valstybių piliečiai, bei po vieną techninės kvalifikacijos teisėją. Pabrėžtina, jog apeliacinės instancijos teisėjų kolegiją sudarys jau 5 teisėjai, iš kurių 3 turės teisinę kvalifikaciją, o likę – techninę kvalifikaciją (BPT susitarimo 9 straipsnis).

Aptartieji aspektai leidžia susidaryti įspūdį apie pagrindinius Bendro patentų teismo bruožus, jo struktūrą ir kompetenciją. Tačiau esminis klausimas – kaip šios viešnationalinės teismų sistemos įkūrimas pakeis nusistovėjusią ginčų dėl Europos patentų sprendimo tvarką, pagal kurią iki šiol bylas dėl patentų nagrinėja nacionaliniai valstybių narių teismai. Kitame poskyryje pateikiami argumentai, kodėl Bendro patentų teismo įkūrimas turėtų prisidėti prie teisinio apibrėžtumo principo įgyvendinimo.

5.1. Teisinis apibrėžtumas ir efektyvumas

Visų pirma pabrėžtina, kad sprendžiamų ginčų dėl Europos patentų kiekis tarp Europos Sąjungos valstybių narių teismuose žymiai skiriasi. Remiantis K. Cremers, M. Ernicke, F. Gaesslerio *et al.* tyrimu⁹⁹, kuriame buvo analizuojami bylinėjimosi dėl patentų dėsningumai Europoje 2000–2008 m., Vokietijoje šiuo laikotarpiu buvo nagrinėtos 8 424 bylos, susijusios su patentais. Kitose pagrindinėse jurisdikcijose skaičiai yra gerokai mažesni, pvz., Prancūzijoje buvo nagrinėtos 1 503 bylos, o Nyderlanduose ir Jungtinėje Karalystėje atitinkamai 326 ir 302 bylos. Lyginant bylų, susijusių su patentais, skaičių minėtose šalyse su Lietuvos teismuose nagrinėtais patentiniais ginčais galima pastebėti itin didelį atotrūkį. Remiantis advokatų profesinės bendrijos „Baltic Legal Solutions Lietuva“ tyrimo duomenimis, nuo 1994 iki 2013 m. Lietuvos teismuose buvo spręsta tik 12 patentinių ginčų, o nuo 2000 iki 2008 m. (jo metu buvo analizuotas bylinėjimosi dėsningumai minėtose Europos valstybėse) Lietuvoje buvo nagrinėti vos 4 ginčai. Pastebėtina, jog tokie skirtingi valstybėse nagrinėtų ginčų skaičiai, žinoma, yra susiję ir su skirtingu galiojančių patentų skaičiumi kiekvienoje valstybėje, taip pat ir su pačios valstybės bei jos rinkos dydžiu. Tačiau remiantis šia statistika visgi galima daryti išvadą, kad dėl patentinių ginčų valstybėse skaičiaus skirtumų atsiranda ir tam tikras patentinių ginčų sprendimo patirties trūkumas. Valstybėse, kuriose sprendžiama mažai patentinių

⁹⁹ CREMERS, Katrin; ERNICKE, Max; GAESSLER, Fabian *et al.* Patent litigation in Europe. *European Journal of Law and Economics*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://link.springer.com/article/10.1007/s10657-016-9529-0>>.

ginčų, teisėjai yra mažiau susipažinę su šios rūšies ginčų sprendimo specifika, be to, nėra susiklosčiusios teismų praktikos patentinių ginčų srityje, o tai lemia, jog tam tikrais atvejais teismo priimti procesiniai sprendimai gali neatitikti bylos šalių lūkesčių. Todėl patentinių teisių turėtojai negali būti užtikrinti, jog patentu suteikiamos išimtinės teisės bus efektyviai apgintos.

Kita problema yra ta, kad teisių į patentą turėtoji, siekiančiam apginti savo teises ir turinčiam teisę inicijuoti teisminius procesus atskirų valstybių narių teismuose, gali susidaryti situacija, kai patentinis ginčas dėl to paties patento ir tarp tų pačių šalių yra išsprendžiamas skirtingai. Pažymėtina, jog remiantis minėtu patentinį bylinėjimąsi Europoje nagrinėjusiu tyrimu buvo nustatyta, jog apie 8,4 proc. su Europos patentais susijusių ginčų sprendžiami daugiau nei vienoje jurisdikcijoje. Svarbu tai, kad, kaip rodo tyrimas, šių keliuose jurisdikcijose sprendžiamų ginčų teisiniai rezultatai dažnai yra skirtingi – tik maždaug ketvirtadalis ginčų, kurie yra nagrinėjami kartu Vokietijoje ir Jungtinėje Karalystėje arba Vokietijoje ir Nyderlanduose, pasiekia tokį patį ginčo sprendimo teisme rezultatą¹⁰⁰. Nors šiuos skaičius interpretuoti reikėtų atsargiai, kadangi, pavyzdžiui, vienoje jurisdikcijoje pirmiausia konstatavus patento pažeidimą, o kitoje jurisdikcijoje šalims sudarius taikos sutartį, ginčo sprendimo rezultatų išsiskyrimas nebūtų savaimė žalingas. Tačiau tuomet, kai vienoje jurisdikcijoje patentas pripažįstamas negaliojančiu, o kitoje sudaroma taikos sutartis arba pažeidimas nėra konstatuojamas, susidaro situacija, jog galimai patentabilumo kriterijų neatitinkantys patentai lieka galioti. Tai rodo, kad ginčų dėl Europos patentų sistema yra susiskaldžiusi ir nepasižymi teisiniu aiškumu, kadangi vienodų patentinių teisių apsauga ir galimybės jas apginti priklauso nuo to, kaip patentų teisę interpretuoja nacionaliniai valstybių narių teismai.

Pažymėtina, jog patentinių ginčų inicijavimas keliuose Europos valstybių jurisdikcijose taip pat gali reikšti dideles išlaidas subjektui, siekiančiam apginti savo teises. Pavyzdžiui, patentinio ginčo sprendimas pirmosios instancijos teisme Vokietijoje gali apytiksliai kainuoti nuo 50 000 iki 250 000 eurų, Prancūzijoje – nuo 50 000 iki 200 000 eurų, Nyderlanduose – nuo 60 iki 200 000 eurų, o Jungtinėje Karalystėje netgi nuo 150 000 iki 1 500 000 eurų¹⁰¹. Todėl subjektas, siekiantis apginti savo teises nuo pažeidimo kelių valstybių teritorijose, patiria didžiules išlaidas, turint omenyje ir tai, jog jis taip pat privalo laikytis kiekvienos valstybės procesinių reikalavimų, taip pat kiekvienoje valstybėje turėti atstovą, kuris išmanytų konkrečios valstybės teisę ir mokėtų

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 37.

¹⁰¹ HARHOFF, Dietmar. *Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Patent Litigation System*, 2009, p. 31 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/litigation_system_en.pdf>.

proceso kalbą. Taigi teisių gynimas keliose valstybėse tampa ne tik brangus, tačiau ir apskritai komplikuoatas dėl minėtų aspektų.

Susiskaldžiusi ginčų, susijusių su patentais, sprendimo sistema taip pat yra problematiška ir dėl tam tikrų ginčų sprendimo valstybėse skirtumų. Paminėtina, jog Vokietijos jurisdikcija paprastai yra laikoma patentų turėtojams palanki jurisdikcija, kadangi tikėtina, jog bus konstatuotas patento pažeidimas, ten yra didesnis, palyginti su kitomis jurisdikcijomis¹⁰². O Jungtinės Karalystės jurisdikcija, atvirkščiai, laikoma palankesnė patento pažeidimu kaltinamiems subjektams, kadangi ten dažniau ginčo sprendimo rezultatas yra patento panaikinimas¹⁰³. Be to, pažymėtina, jog skiriasi ir terminai, per kuriuos teismai priima galutinius sprendimus bylose. Pavyzdžiui, buvo apskaičiuota, jog Prancūzijoje su patento pažeidimu susijusios bylos procesas trunka apytiksliai dvejus metus, tačiau kitose jurisdikcijose jis trunka trumpiau – Jungtinėje Karalystėje – 11 mėnesių, Nyderlanduose – 10 mėnesių, Vokietijoje – 11 mėnesių¹⁰⁴. Šie aspektai yra svarbūs dėl to, kad ginčų sprendimo skirtumai tarp valstybių narių sudaro sąlygas tam tikram strateginiam bylinėjimuisi. Visų pirma, kai kurių valstybių narių teismų palankumas patento turėtojams arba patento pažeidimu kaltinamiems subjektams lemia palankesnės jurisdikcijos rinkimąsi (angl. „forum – shopping“) tuo atveju, kai ginčą yra kompetentingi nagrinėti kelių valstybių teismai. Tai taip pat gali lemti tam tikrą bylinėjimosi strategiją, vadinamą „torpedos taktika“, kai subjektas, galimai pažeidžiantis patentą, kreipiasi dėl patento pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo į teismą, kuriame procedūros vyksta lėčiau nei kituose teismuose. Taip patento turėtojui, kuris vėliau kreipiasi į teismą dėl patento pažeidimo, remiantis *lis pendens* taisykle, užkertamas kelias apginti savo teises, kadangi teismas negali nagrinėti klausimo dėl patento pažeidimo tol, kol nėra išspręstas klausimas dėl patento pažeidimo fakto nebuvimo nustatymo¹⁰⁵. Dėl šių priežasčių subjektams paliekama galimybė tam tikrais būdais piktnaudžiauti sistema ir dėl to teisių gynyba gali tapti neefektyvi bei pasižymėti žemu teisinio apibrėžtumo lygiu.

Manytina, kad vieningos galios patento sistema padės užtikrinti didesnę teisinį apibrėžtumą. Pirmiausia tą turėtų lemti reguliacinėje sistemoje įtvirtinti tam tikri reikalavimai Bendro patentų teismo teisėjams ir taisyklės dėl Bendro patentų teismo kolegijos sudėties. Pažymėtina, jog remiantis dr. L. McDonagho atliktu empiriniu tyrimu,

¹⁰² CREMERS, Katrin; ERNICKE, Max; GAESSLER, Fabian *et al.* Patent litigation in Europe. *European Journal of Law and Economics*, 2016, p. 34 – 35 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://link.springer.com/article/10.1007/s10657-016-9529-0>>.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 34 – 35.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 35.

¹⁰⁵ HARHOFF, Dietmar. *Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Patent Litigation System*, 2009, p. 18 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/litigation_system_en.pdf>.

potencialūs naujos patentų sistemos naudotojai įvardijo, jog Bendro patentų teismo teisėjų sudėtis ir kvalifikacija bus vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris lems tai, ar bus naudojama Bendro patentų teismo sistema¹⁰⁶. Kaip minėta, teismo kolegijų sudėtis tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismuose bus daugianacionalinė. Teisėjų kolegijos nariai, kurių kiekvienas turės skirtingą patirtį sprendžiant patentinius ginčus, turės galimybę tarpusavyje dalytis nacionaline patentinių ginčų sprendimo patirtimi su kolegomis, o tai užtikrins, jog sprendžiant ginčą bus apsvarstoma daugiau bei įvairesnių pozicijų, taigi bus pasiekiamas objektyvesnis teisinis rezultatas. Kitas svarbus aspektas, susijęs su teisėjų kolegijos sudėties ypatumais, yra tas, kad kaip teisėjų kolegijos narys vietinio ar regioninio skyriaus teisme kolegijos arba ginčo šalių prašymu, o centriniame skyriuje bei Apeliaciniame teisme nuolat posėdžiaus techninės kvalifikacijos teisėjas, turintis kvalifikacijos ir patirties atitinkamų technologijų srityje. Pažymėtina, jog, sprendžiant su patentais susijusius ginčus, tam, kad ginčo aplinkybės būtų įvertinamos kuo profesionaliau, būtinas nusimanymas technologijų, su kuriomis patentas yra susijęs, srityje. Nors šiems klausimams spręsti gali būti pasitelkiamas ekspertas, tam tikrais atvejais išsamus sudėtingo patentinio ginčo sprendimas reikalauja teisėjų kolegijos narių ne tik suprasti ekspertų išvadoje pateikiamus argumentus, tačiau ir medžiagą, kuria remiantis daromas tam tikros išvados. Taigi techninės kvalifikacijos teisėjo dalyvavimas ginčų sprendimuose turėtų užtikrinti objektyvesnę bei profesionalią ginčo sprendimą, kadangi ginčo aplinkybės bus įvertinamos tiek teisiniais, tiek techniniais aspektais. Be to, tam, kad būtų užtikrinta aukšta teisėjų kvalifikacija, dalijimasis patirtimi ir žinių tobulinimas, numatomos vykdyti reguliarios teisėjų mokymo programos (BPT 19 straipsnis), o tai leis užtikrinti, kad ginčų sprendimo rezultatai būtų kuo objektyvesni bei atitinkantys ginčo šalių lūkesčius.

Kitas aspektas, kuris užtikrins didesnę teisinę apibrėžtumą ir sistemos efektyvumą yra tas, kad, atvirkščiai nei dabartinė fragmentuota ginčų sprendimų sistema, Bendro patentų teismo sistema bus veikianti bendrai, taikys vienodus teisės šaltinius ir juos interpretuos vienodai. Dėl šios priežasties pirmiausia bus išvengiama paralelinio bylinėjimosi bei iš to kylančių skirtingų sprendimų analogiškose bylose priėmimo. Be to, bendros teismų sistemos sukūrimas turėtų sumažinti ir galimybes rinktis palankesnę jurisdikciją bylai nagrinėti, kadangi visi sistemos teismai spręs ginčus vadovaudamiesi vienodais standartais ir per tam tikrą laikotarpį susiformuosiančia teismų praktika. Kita

¹⁰⁶ MCDONAGH, Luke. *Exploring Perspectives of the Unified Patent Court and Unitary Patent Within the Business and Legal Communities* [interaktyvus]. The Intellectual Property Office, 2014, p. 24 [žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/328035/UPC_Study.pdf>.

vertus, yra nuomonių, kad palankesnės jurisdikcijos ieškojimas taip pat gali pasireikšti ir tarp regioninių ar vietinių teismų skyrių, kadangi vieni regioniniai ar vietiniai teismų skyriai, taip pat kaip ir valstybių narių nacionaliniai teismai, gali įgyti, pavyzdžiui, patentų teisių turėtojams palankesnių teismų reputaciją konkuruodami tarpusavyje ar mėgindami pritraukti didesnę skaičių tame skyriuje spęstinų ginčų¹⁰⁷. Kaip numatyta BPT susitarimo 33 straipsnyje, pagal bendrą taisyklę dauguma ieškinių pirmosios instancijos teismui galės būti pateikiami pagal faktinio ar gresiančio pažeidimo padarymo vietą arba atsakovo gyvenamąją, pagrindinę verslo vietą arba verslo vietą, todėl tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, kai patentas pažeistas kelių valstybių narių teritorijose, ieškovas turės galimybę rinktis tarp kelių jurisdikcijų. Iš dalies sutiktina, kad pirmaisiais Bendro patentų teismo veiklos metais, kol formuosis teismo praktika, galimos situacijos, jog BPT susitarimo, Procedūros reglamento, kitų reglamentų ir teisės šaltinių nuostatų interpretavimas teismų skyriuose nebus visiškai vienodas. Tačiau manytina, jog kadangi Bendro patento teismo sistemoje bus įsteigtas vienas Apeliacinis teismas, bendros praktikos formavimasis visgi bus užtikrinamas, todėl, nepaisant galimų skirtingų teismų interpretacijų, vieno Apeliacinio teismo egzistavimas turėtų neleisti subjektams gauti naudos dėl galimybės pasirinkti jurisdikciją.

5.2. Bendro patentų teismo jurisdikcijos atsisakymas

Dar vienas aspektas, kurį reikšminga išnagrinėti, yra BPT susitarime numatyta galimybė atsisakyti Bendro patentų teismo jurisdikcijos Europos patentų, kuriems nėra suteiktas vieningos galios efektas, atžvilgiu. BPT susitarimo 1 straipsnyje įtvirtinta, jog Bendras patentų teismas turės išimtinę jurisdikciją nagrinėti bylas ne tik dėl vieningos galios, bet ir dėl Europos patentų. Pažymėtina, jog visgi pereinamuoju laikotarpiu, kuris truks iki septynerių metų (ir galės būti pratęsiamas dar septyneriems metams), ieškinys dėl Europos patento pažeidimo ar panaikinimo arba ieškinys dėl papildomos apsaugos liudijimo, išduoto produktui, kuris saugomas Europos patentu, pažeidimo ar pripažinimo negaliojančiu galės būti pateikiamas ne tik Bendram patentų teismui, bet ir nacionaliniams valstybių narių teismams, kurių jurisdikcijos taisyklėms reguliuoti bus svarbus Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Tačiau BPT susitarimo 83 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta Europos patento turėtojo galimybė pereinamuoju laikotarpiu be jokio

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 26.

mokesčio atsisakyti Bendro patentų teismo kompetencijos taikymo. Esant įtvirtintai galimybei atsisakyti Bendro patentų teismo jurisdikcijos kilo nemažai svarstymų¹⁰⁸, kokią strategiją turėtų pasirinkti Europos patentų turėtojai, t. y. ar ginčai dėl Europos patentų turėtų būti paliekami ir Bendro patentų teismo jurisdikcijai, ar visgi patento turėtojai išreiškus valią dėl jurisdikcijos atsisakymo ginčų dėl patentų sprendimas turėtų būti paliekamas tik nacionaliniams valstybių narių teismams.

Kaip minėta, vienas pagrindinių pasikeitimų, palyginti su dabar galiojančia sistema, yra tas, jog Bendro patentų teismo sprendimai dėl Europos patento galios visų vieningo patento scheme dalyvaujančių valstybių narių, kuriose galioja Europos patentas, teritorijoje. Tai reikš, jog turimi arba po BPT susitarimo įsigaliosiantys patentai galės būti panaikinami arba pripažįstami pažeisti vieno teismo sprendimo pagrindu visų valstybių narių atžvilgiu, skirtingai nei pagal dabar galiojančią sistemą, pagal kurią šie bei kiti su patentu susiję procesiniai sprendimai gali būti priimami tik atskirai kiekvienoje valstybėje, kurioje galioja apsauga. Būtent dėl šių priežasčių įsigaliosianti sistema, viena vertus, bus naudinga patentų turėtojams, kadangi patento pažeidimo atveju siekdami apginti savo teises jie neprivalės inicijuoti teisminių procesų atskirose valstybėse, tačiau taip pat kils rizika, kad patentas galės būti panaikinamas iškart visų valstybių narių teritorijos atžvilgiu. Taigi galėdami apginti patentą efektyviau, verslo subjektai taip pat patirs riziką dėl patento panaikinimo visos valstybių teritorijos mastu tikimybės.

Manytina, jog teisė atsisakyti Bendro patentų teismo jurisdikcijos bus naudinga Europos patentų turėtojams, kadangi tai suteiks jiems daugiau lankstumo sprendžiant dėl turimų Europos patentų apsaugos. Subjektai, kurie Europos patento apsaugą yra įgiję tik keliose valstybėse narėse ar kurie turi rimtų abejonių, kad klausimas dėl turimo Europos patento panaikinimo galėtų būti išspręstas jų nenaudai, turės galimybę pasilikti prie valstybių narių nacionalinių teismų jurisdikcijos ir išvengti galimų neigiamų padarinių. Be to, pažymėtina, jog naujos ginčų sprendimo sistemos įsigaliojimas kelia nemažai abejonių verslo subjektams ir dėl nežinomybės, kiek tiksliai naudojimas nauja ginčų sistema kainuos ginčo šalims, taip pat kol teismas nepradėjo veikti, neaišku ir kokia linkme formuosis teismų praktika ir kaip teismas naudosis suteiktomis diskrecijos teisėmis, todėl pasinaudojant jurisdikcijos atsisakymo teise subjektams bus sudaroma

¹⁰⁸ WILSON, David; MONTAGNON, Rachel; SHAPR, Christopher. *What should influence your decision to opt-out of the UPC?*, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <[http://sites.herbertsmithfreehills.vutrevx.com/20/10753/landing-pages/36-42-feature-upc\(1\).pdf](http://sites.herbertsmithfreehills.vutrevx.com/20/10753/landing-pages/36-42-feature-upc(1).pdf)>; *Preparing for the Unified Patent Court – Opt out or stay in*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://kluwerpatentblog.com/2016/06/07/preparing-unified-patent-court-opt-stay/>>; LINDEMANS, Jan – Diederik. *Opt in or opt out? Changes to European patent law raise a number of questions for the industry*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <http://www.pmlive.com/pharma_news/opt_in_or_opt_out_925361>.

galimybė apsispręsti, kuri jurisdikcija jiems būtų priimtinesnė. Svarbu tai, jog subjektai, atsisakę Bendro patentų teismo jurisdikcijos, turės galimybę bet kada šį atsisakymą atšaukti, tačiau po jurisdikcijos atsisakymo atšaukimo vėl atsisakyti Bendro patentų teismo jurisdikcijos nebus galima (Procedūros reglamento 5 straipsnio 11 dalis). Pažymėtina, jog jeigu ieškinys Bendram patentų teismui jau bus pateiktas, atsisakymas šio teismo jurisdikcijos nebus galimas. Taip pat jurisdikcijos atsisakymas negalės būti atšauktas, jeigu ieškinys dėl Europos patento jau bus pateiktas nacionaliniam valstybės narės teismui (BPT susitarimo 83 straipsnio 3 ir 4 dalys).

Paminėtina, jog teisę atsisakyti jurisdikcijos arba atšaukti jurisdikcijos atsisakymą turės tik subjektai, nurodyti BPT susitarimo 83 straipsnyje, t. y. Europos patento arba papildomos apsaugos liudijimo, išduoto produktui, kuris saugomas Europos patentu, savininkai ir Europos patento paraiškos pareiškėjai. Ši taisyklė reikšminga dėl to, jog, pavyzdžiui, išimtinės licencijos į patentą turėtojai neturės galimybės atsisakyti jurisdikcijos, todėl licenciatui iki sistemos veikimo pradžios turėtų išsiaiškinti, kokia yra patento savininko valia dėl jurisdikcijos atsisakymo. Taip pat tuo atveju, jeigu Europos patento savininkas ar pareiškėjas yra ne vienas, valią dėl Bendro patento teismo jurisdikcijos atsisakymo arba atsisakymo atšaukimo turės pareikšti visi (Procedūros reglamento 5 straipsnio 1 dalies a punktas).

Pranešti dėl jurisdikcijos atsisakymo Europos patento savininkai galės ne vėliau kaip likus vienam mėnesiui iki pereinamojo laikotarpio pabaigos ir šis atsisakymas įsigalios nuo atsisakymo įrašymo į Registrą. Praėjus pereinamajam laikotarpiui, tie Europos patentai, kurių atžvilgiu jurisdikcijos nebuvo atsisakyta, pereis išimtinai Bendro patentų teismo jurisdikcijai ir ginčai dėl šių patentų privalės būti sprendžiami Bendrame patentų teisme, taip pat, kaip ir vieningos galios patentų ginčai. O ginčai dėl Europos patentų, kurių atžvilgiu atsisakyta Bendro patentų teismo jurisdikcijos, po pereinamojo laikotarpio pabaigos toliau bus sprendžiami tik valstybių narių teismuose iki tol, kol galios patento apsauga.

Paminėtina, jog atsisakyti Bendro patentų teismo jurisdikcijos bus galima dar iki tada, kol pradės veikti naujoji sistema. Planuojama, jog jurisdikcijos atsisakymas bus galimas jau nuo 2017 m. rugsėjo mėnesio, todėl Europos patento savininkams bus suteikta galimybė tai padaryti likus mažiausiai trimis mėnesiais iki tol, kol pradės veikti vieningos galios patento sistema¹⁰⁹.

¹⁰⁹ UPC – Provisional Application [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.unified-patent-court.org/news/upc-provisional-application>>.

Taigi manytina, jog Europos patento turėtojams suteikiama galimybė pereinamuoju laikotarpiu patikėti ginčų dėl patentų sprendimą vien tik nacionaliniams valstybių narių teismams garantuos šiems laisvę apsispręsti, ar dalyvauti Bendro patentų teismo sistemoje. Šis pasirinkimas turėtų priklausyti nuo to, kokio dydžio teritorijoje yra saugomas Europos patentas ir ar galimas bylinėjimasis dėl patento nacionaliniuose teismuose yra pageidautinas. Tačiau manytina, jog subjektai, atsisakę Bendro patentų teismo jurisdikcijos, praras galimybę dalyvauti praktikos formavimo procese bei daryti įtaką tam, kaip teismai taikys teisę sprendami ginčus, todėl didesnio kiekio ir įvairių technologijų patentų dalyvavimas Bendro patento teismo jurisdikcijoje užtikrintų spartesnę sistemos progresą.

Toliau darbe bus nagrinėjimas reiškiny, kuriam atsirasti įtaką gali daryti centralizuotos patento išdavimo procedūros ir efektyvesnės patento teisių gynybos sistemos Europoje atsiradimas, bei kurio pasireiškimas galėtų daryti reikšmingą poveikį tiek Lietuvos, tiek visos Europos verslo subjektų veiklai.

6. Patentų „troliai“ – nauja grėsmė patentų sistemai Europoje?

Įsigaliojus paprastesnei patento, kuris įgis bendrą apsaugą visose sistemoje dalyvaujančiose valstybėse narėse, išdavimo procedūrai ir bendrai patentų apsaugos sistemai gali būti atvertas kelias tam tikroms kitose išradimų apsaugos sistemose jau pasireiškiančioms manipuliacijoms patentų apsauga. Vienas iš tokių reiškinių, į kurių vertėtų atkreipti dėmesį, – tai galimas vadinamųjų patentų „trolių“ (angl. *patent trolls*), kurie yra ypač paplitę Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – JAV) ir kur šių bendrovių pateikti ieškiniai dėl patento pažeidimo 2015 m. sudarė 69 proc. visų ieškinių dėl patento pažeidimo¹¹⁰, suaktyvėjimas. Patentų „troliais“ yra vadinamos įmonės, kurių pagrindinė veikla yra ne naujų technologijų kūrimas, o nepanaudotų patentų įsigijimas turint tikslą iš jų pasipelnyti priverčiant kitas bendroves sudaryti patento licencijas nepalankiomis sąlygomis arba inicijuojant bylas kitiems rinkoje veikiantiems subjektams dėl patento pažeidimo, vietoje to, kad naudojantis įgytomis patento teisėmis būtų gaminami nauji produktai ar teikiamos paslaugos. Šios įmonės dažnai įsigyja patentus iš individualių išradėjų, bankrutuojančių ar mažų verslo įmonių, kurios pačios neturi pajėgumų efektyviai pasinaudoti patento suteikiamomis teisėmis. Įgijusi teises į patentą, su patentuotu išradimu susijusioje srityje patentų „trolis“ jo nebenaudoja ir bando

¹¹⁰ RPX Corporation. 2015 Report, NPE Litigation, Market Place, and NPE Cost [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.rpxcorp.com/wp-content/uploads/sites/2/2016/07/RPX-2015-Report-072616.FinalZ.pdf>>.

identifikuoti technologijas, kurios potencialiai galėtų pažeisti įgytą patentą ar patentus, ir tuomet reikalauja potencialaus pažeidėjo, jog šis sumokėtų didžiulę sumą už patento licenciją, kurios nesumokėjus patento turėtojas ketina inicijuoti ginčą teisme dėl patento teisių pažeidimo. Svarbu pabrėžti, jog pažeidžiamiausiomis patentų „trolių“ aukomis tampa mažos ar vidutinio dydžio įmonės, kurios, negalėdamos numatyti ginčo sprendimo teisme rezultato, siekdamos išvengti didelių bylinėjimosi išlaidų bei ilgo proceso arba norėdamos neprarasti investicijų, kurios buvo reikalingos technologijos sukūrimui ar naujo produkto pateikimui rinkai, paprastai pasirenka mažiau brangų, tačiau taip pat nuostolingą variantą – licencijos įsigijimą arba taikos sutarties sudarymą¹¹¹.

Pažymėtina, jog toks verslo modelis gali būti žalingas ne tik patentų „trolių“ atakuojamoms įmonėms, bet ir visai visuomenei dėl to, kad tokia praktika gali atgrasyti subjektų, veikiančių tam tikroje technologijų srityje, kurioje minėtos bendrovės aktyviai veikia, iniciatyvą investuoti į mokslinius tyrimus bei plėtrą ir taip stabdyti tolimesnį technologijų vystymąsi¹¹². Be to, teigiama, jog patentų „troliai“ taip pat gali daryti neigiamą įtaką naujų žaidėjų į rinką atėjimui¹¹³.

Paminėtina, jog daugiausia patentų „troliai“ yra paplitę JAV, o dabartinėje Europos patentų sistemoje tokio pobūdžio veikla besiverčiančių įmonių yra kur kas mažiau. Gali būti išskiriamos kelios šios tendencijos priežastys. Visų pirma, tarp Europos ir JAV patentų apsaugos sistemų egzistuoja tam tikri reguliaciniai skirtumai patentabilumo kriterijų bei patentavimo išimčių atžvilgiu. Pavyzdžiui, pagal Europos patentų konvenciją, vienos iš patentavimo išimčių yra ūkinės veiklos planai, taisyklės ir būdai, taip pat kompiuterių programos, skirtingai nuo JAV, kur šie objektai laikomi atitinkantys patentabilumo kriterijus bei galintys įgyti patentinę apsaugą. Toks patentavimo išimčių apibrėžimas lėmė tai, kad JAV įsigaliojo daugybė praktinės vertės neturinčių patentų, išduotų akivaizdiems ir plataus pobūdžio ūkinės veiklos metodams, kurie reikalavo minimalių investicijų. Minėtų patentų paplitimas sistemoje sudarė palankias sąlygas patentų turėtojams, taip pat ir patentų „troliams“, apkaltinti patento pažeidimais kitas įmones, kurios ilgą laiką naudojo tokius pačius ūkinės veiklos metodus savo veikloje ir taip pasipelnyti¹¹⁴.

¹¹¹ KANT, Michael Christian Alexander. *Cross - Border Patent Infringement Litigation within the European Union*: daktaro disertacija. Groningen: University of Groningen, 2015, p. 516.

¹¹² FUSCO, Stefania. Markets and Patent Enforcement: A Comparative Investigation of Non-Practicing Entities in the United States and Europe. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2014, 20 (2), p. 448.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ MAYERGOYZ, Anna. Lessons from Europe on How to Tame U.S. Patent Trolls. *Cornell International Law Journal*, 2009, t. 42 (2), p. 258 – 259.

Kita priežastis, atbaidanti patentų „trolius“ nuo veikimo Europos patentų sistemoje, yra daugelyje Europos valstybių galiojanti taisyklė, pagal kurią bylą laimėjusios šalies naudai iš kitos šalies priteisiamos jos patirtos bylinėjimosi išlaidos (kurios JAV paprastai yra didesnės nei Europoje)¹¹⁵. Pagal JAV teisinį reguliavimą, kiekviena iš bylos šalių pati turi padengti savo bylinėjimosi išlaidas, nepriklausomai nuo to, koks yra išspręsto ginčo rezultatas. Beje, galimos tam tikros šios taisyklės išimtys, tačiau jų taikymas teismų praktikoje yra retas¹¹⁶. Taisyklė, pagal kurią pralaimėjusi šalis turi padengti pralaimėjusiai šaliai bylinėjimosi išlaidas, yra ypač nepalanki patentų „troliams“, kadangi galimos situacijos, kai iniciavus bylą teisme dėl patento pažeidimo ir atsakovui pateikus priešiškinį dėl patento panaikinimo, o teismui priešiškinį patenkinus, padengtinios bylinėjimosi išlaidos gali siekti didžiules sumas, todėl patentų „troliams“ tai yra pernelyg didelė rizika, ypač atsižvelgiant į tai, jog jų turimi patentai dažnai neatitinka išradimo lygio.

Kaip dar viena iš priežasčių galėtų būti išskiriamas Europos patentų ginčų nagrinėjimo sistemos susiskaldymas¹¹⁷. Pagal šiuo metu galiojančią sistemą, Europos patento turėtojo teisės turi būti ginamos atskirai kiekvienos Europos konvencijos valstybės narės, kurioje galioja patento apsauga, nacionaliniuose teismuose, kai tuo tarpu JAV ginčų sprendimo sistema yra bendra – pirmoji instancija ginčams dėl patentų yra JAV apygardų federaliniai teismai, apeliacinė – bendras federalinės apygardos apeliacinis teismas, o kasacinė – JAV Aukščiausiasis Teismas. Taigi decentralizuota ginčų dėl Europos patentų sprendimo sistema yra daug kompleksiškesnė ir sudėtingesnė, palyginti su JAV sistema, kadangi ginčo inicijavimas valstybių narių teismuose reikalauja nuodugnios kiekvienos valstybės nacionalinių įstatymų bei teisinės sistemos ypatumų analizės ir būtent tai iki šiol ją darė ne tokią patrauklią patentų „troliams“. Be to, palankaus ginčo sprendimo rezultato pasiekimas, pripažįstant patento „trolio“ turimo patento pažeidimą, negarantuoja šiems didelių nuostolių priteisimo, nes patento pažeidimo pripažinimas apima mažą rinką, t. y. tik konkrečios valstybės teritoriją, kurioje sprendžiamas ginčas, taigi veikimas tokioje rinkoje kaip JAV yra gerokai naudingesnis. Tačiau pažymėtina, jog nors patentų „troliai“ daugiausiai veikia JAV, tam tikras šių bendrovių aktyvumas yra pastebimas ir Europoje. Remiantis mokslininkų atliktais

¹¹⁵THUMM, Nikalaus; GABISON, Garry. *Patent Assertion Entities in Europe* [interaktyvus]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, p. 40 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103321/jrc103321%20online%20version.pdf>>.

¹¹⁶MAYERGOYZ, Anna. Lessons from Europe on How to Tame U.S. Patent Trolls. *Cornell International Law Journal*, 2009, t. 42 (2), p. 266.

¹¹⁷MCDONAGH, Luke; HELMERS, Christian. Trolls at the High Court?. *LSE Law, Society and Economy Working Papers*, 2012, t. 13, p. 4.

tyrimais, Jungtinėje Karalystėje 2000–2010 m. buvo iniciuota 300 ginčų, susijusių su patentais, iš kurių 33 ginčiuose dalyvavo patentų „troliai“¹¹⁸. Patentų „trolių“ veikimas rinkoje taip pat pastebimas Vokietijoje, Šveicarijoje, Olandijoje, Liuksemburge, Suomijoje ir keliuose kitose Europos valstybėse¹¹⁹.

Kai kuriuose moksliniuose darbuose išsakoma pozicija, kad įsigaliojus paprastesnei bei lengviau naudojamai vieningos galios patento apsaugos sistemai gali išaugti tikimybė, jog patentų „troliai“ pasklis ir Europoje¹²⁰, todėl būtina įvertinti, kokie veiksniai gali paskatinti, o kokie, atvirkščiai – atbaidyti patentų „trolius“ nuo funkcionavimo Europos šalyse. Būtent šie klausimai analizuojami kitame darbo poskyryje.

6.1. Patentų „trolių“ paplitimą vieningos galios patento sistemos valstybėse galintys paskatinti veiksniai

Pirmoji priežastis, kuri gali lemti aktyvesnę patentų „trolių“ sklaidą Europos valstybėse, yra tikimybė, kad ieškiniai dėl patento pažeidimo ir priešieškiniai dėl patento panaikinimo toje pačioje byloje gali būti nagrinėjami skirtinguose vieningo patento sistemos teismuose. Pažymėtina, jog susirūpinimą šia problema bei galimus su šiuo aspektu susijusius neigiamus padarinius išreiškė keletas didžiausių pasaulio technologijų korporacijų, tokios kaip „Apple“, „Samsung“, „Google“, „Microsoft“ ir kitos, besikreipdamos į Europos Komisiją¹²¹. BPT susitarimo 33 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog kai byloje dėl patento pažeidimo pateikiamas priešieškinis dėl to paties patento panaikinimo, atitinkamas vietinis arba regioninis skyrius savo nuožiūra gali: a) pats nagrinėti ieškinį dėl pažeidimo bei priešieškinį dėl panaikinimo; b) priešieškinį dėl panaikinimo perduoti centriniam skyriui, kad jis priimtų sprendimą, ir sustabdyti ieškinio

¹¹⁸ HELMERS, Christian; LOVE, Brian; MCDONAGH, Luke. Is There a Patent Troll Problem in the U.K.? *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 2014, t. 24 (2), p. 525.

¹¹⁹ FUSCO, Stefania. Markets and Patent Enforcement: A Comparative Investigation of Non-Practicing Entities in the United States and Europe. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2014, 20 (2), p. 451.

¹²⁰ MALAGA, Miłosz. The European Patent with Unitary Effect: Incentive to Dominate? A Look From the EU Competition Law Viewpoint. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2014, t. 45 (6), p. 642; FENTEM, Andrew. *Patent trolls, innovation and Brexit: What the FT won't tell you*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <https://www.theregister.co.uk/2016/06/15/patent_trolls_innovation_and_brexit/>; WEINGER, Mackenzie. *Patent trolls rear their ugly heads in courtrooms around the world*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.ft.com/content/a1427d4c-0e25-11e6-b41f-0beb7e589515>>.

¹²¹ BRANDON, Jonathan. *Google joins Yahoo, Microsoft and HP in calls for EU patent system reform*, 2013 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.businesscloudnews.com/2013/09/26/google-joins-yahoo-microsoft-and-hp-in-calls-for-eu-patent-system-reform/>>.

dėl pažeidimo nagrinėjimą arba toliau jį nagrinėti; c) perduoti abiejų klausimų nagrinėjimą centriniam skyriui¹²². Galimybė, kad teismui nusprendus minėti klausimai būtų sprendžiami atskirai, galėtų sukurti situaciją, kai patento pažeidimo pripažinimas ir dėl to kylantys teisiniai padariniai įvyktų dar prieš tolesnį sprendimo dėl patento panaikinimo priėmimą. Tokia situacija būtų ypač nepalanki mažoms ar vidutinio verslo įmonėms, kadangi tam tikro įmonės produkto, susijusio su tariamai pažeidžiamu patentu, išėmimas iš rinkos kaip patento pažeidimo padarinys laikotarpiu, kol nagrinėjimas klausimas dėl patento panaikinimo, galėtų reikšti didelių pajamų praradimą. Nors kol kas neaišku, kaip teismas naudosis savo diskrecija išskirti klausimų dėl patento pažeidimo bei priešiškinio dėl patento negaliojimo tame pačiame ginče nagrinėjimą, vien galimybė, jog tokia situacija bus galima, verčia kai kuriuos verslo subjektus šiuo klausimu užimti skeptišką poziciją. Tačiau ar šie nuogąstavimai yra pagrįsti, paaiškės tik tuomet, kai vieningos galios patento bei Bendro patentų teismo sistema pradės funkcionuoti.

Kitas įvardijamas veiksnys yra tas, kad Bendro patentų teismo priimtas sprendimas byloje, susijusioje su vieningos galios patentu, turės poveikį visoje teritorijoje, kurioje patentas yra saugomas¹²³, atvirkščiai nei pagal dabartinę Europos patento sistemą, kurioje su patentu susijusio ginčo sprendimas kiekvienoje valstybėje turi poveikį apsiribojant tos valstybės teritorija. Tai reiškia, jog sprendimai dėl vieningos galios patento pažeidimo apims gerokai didesnę rinkos dalį, o tai suteiktų derybinį pranašumą patentų „troliams“, kadangi šių įmonių patentų pažeidimu kaltinami subjektai, baimindamiesi didesnio dydžio nuostolių priteisimo už galimą patento pažeidimą ar didelių bylinėjimosi išlaidų, būtų labiau linkę sudaryti nenaudingas patento licencijavimo sutartis, nei bandyti spręsti ginčą teisme. Kita vertus, nors minėti aspektai suponuoja, jog vieningos galios patento sistema gali tapti patrauklesnė patentų „troliams“, egzistuoja keletas faktorių, kurių pagalba šių įmonių paplitimas Europoje vis dėlto galėtų būti apribotas. Minėti aspektai analizuojami kitame poskyryje.

6.2. Patentų „trolių“ paplitimą vieningos galios patento sistemos valstybėse ribojantys veiksniai

Pirmasis iš veiksnių, kuris turėtų sulaikyti patentų „trolius“ nuo didesnio paplitimo Europoje, yra tas, jog EPO atliekamos išradimų ekspertizės bei paieškos procedūros, taip

¹²² 2013 m. vasario 19 d. Susitarimas dėl bendro patentų teismo steigimo. OL 2013, C 175/1.

¹²³ STROWEL, Alain. *Will 'Patent trolls' soon appear on the European market?*, 2013 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ipdigit.eu/2013/11/will-patent-trolls-soon-appear-on-the-european-market/>>.

pat patentabilumo kriterijai ir patentavimo išimtys, išliks tokios pačios kaip iki šiol. Dėl šios priežasties, nors EPO statistiniai duomenys rodo, jog patentų paraiškų skaičius EPO kiekvienais metais vis labiau auga, ir, tikėtina, kad, įsigaliojus vieningo patento apsaugos sistemai, toliau augs, išduodamų patentų kokybė neturėtų pakisti. Pažymėtina, jog patentų sistemoje saugomų patentų kokybė turi didelę reikšmę patentų „trolių“ paplitimui¹²⁴, kadangi šios bendrovės, kaip minėta, dažnai bando pasipelnyti įgydamos silpus patentus, dažniausiai neatitinkančius išradimo lygio (neakivaizdumo kriterijaus) bei turinčius neaiškias ir plačias apsaugos ribas. Paminėtina, jog tokio pobūdžio patentų, kurie daugiausia susiję su programinėmis įrangomis bei ūkinės veiklos metodais, išdavimas JAV būtent ir paskatino patentų „trolių“ aktyvumą, todėl ypač didelę svarbą šiame kontekste turi patentų biurai, kurių pareiga yra patikrinti, ar išradimas, kurio atžvilgiu yra prašoma įgyti patentinę apsaugą, atitinka patentabilumo kriterijus. Būtent nuo sistemoje išduodamų patentų kokybės gali priklausyti visos sistemos patrauklumas ir galimybių manipuluoti patentine apsauga apribojimas. Tam, kad EPO atliekamų procedūrų kokybė nenukentėtų dėl didėjančio patentų paraiškų kiekio, EPO dirbančių ekspertų skaičius bus padidintas 200 naujų ekspertų, o tai taip pat užtikrins, jog patentų išdavimo trukmė dėl didesnio krūvio neturėtų pailgėti.

Antra, egzistuoja ir tam tikri procedūriniai saugikliai, kurie turėtų neleisti patentų „troliams“ paplsti Europoje. Kaip jau minėta, vienas iš patentų „trolių“ atgrasančių veiksnių yra galimybė, kad pralaimėjus ginčą teisme atsiras prievolė padengti laimėjusios šalies teismo bei kitas išlaidas. Ši taisyklė, taikoma daugumoje valstybių narių, liks nepakitusi ir sprendžiant ginčą Bendrame patentų teisme. BPT susitarimo 69 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog laimėjusios ginčo šalies patirtas pagrįstas ir proporcingas teismo išlaidas ir kitas išlaidas iki ribos, nustatytos pagal Procedūros reglamentą, paprastai padengia pralaimėjusi šalis, išskyrus atvejus, kai teisingumas reikalauja kitaip. Padengtinų išlaidų dydžio ribos pagal 2016 m. birželio 16 d. Bendro patentų teismo Administracinio komiteto sprendimą dėl atlygintinų išlaidų ribų¹²⁵, kuris, pažymėtina, dar nėra galutinis, priklausys nuo ieškinio sumos, pvz., jeigu ieškinio suma siekia iki 250 tūkst. eurų, atlygintinų išlaidų riba yra iki 38 tūkst. eurų; jeigu ieškinio suma yra iki 500 tūkst. eurų, atlygintinų išlaidų riba yra 56 tūkst. eurų ir t. t. Pažymėtina, kad nustatytos

¹²⁴ NEW, William. *High Quality Patents Could Keep Patent Trolls In Check In Europe, EU Report Finds*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ip-watch.org/2016/10/27/high-quality-patents-keep-patent-trolls-check-europe-eu-report-finds/>>.

¹²⁵ 2016 m. birželio 16 d. Bendro patentų teismo Administracinio komiteto sprendimas dėl atlygintinų išlaidų ribų (projektas) (Decision of the Administrative Committee of the Unified Patent Court on the scale of recoverable cost ceilings (draft)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/recoverable_costs_2016.06.pdf>.

atlygintinų išlaidų ribos nėra absoliučios ir tam tikrais atvejais, esant ginčo šalių prašymui, teismui nusprendus, galės būti padidintos, pvz., dėl bylos sudėtingumo ar kelių kalbų proceso metu vartojimo, arba sumažintos, pvz., jeigu kyla grėsmė įmonės ekonominiam stabilumui, ypač jeigu prašanti šalis yra maža arba vidutinio verslo įmonė, universitetas, viešoji mokslinių tyrimų organizacija ar pan. Be to, paminėtina, jog BPT susitarimo 33 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog ieškinys daugeliui atsakovų gali būti pareikštas tik tuo atveju, jeigu atsakovai palaiko komercinius santykius ir jeigu ieškinys yra susijęs su tuo pačiu įtariamu pažeidimu. Ši procedūrinė taisyklė taip pat svarbi sustabdant patentų „trolių“ veikimą Europoje. JAV, iki tol, kol buvo atlikti tam tikri reguliaciniai pakeitimai, ieškinys daugeliui atsakovų galėjo būti pareikštas toje pačioje byloje remiantis vien tuo, kad atsakovai pažeidė tą patį patentą, jeigu bent kurie nors iš patentą pažeidžiančių veiksmų buvo atlikti toje pačioje teritorijoje. Šia taisykle buvo paranku naudotis patentų „troliams“, nes tai jiems padėdavo išvengti papildomų išlaidų inicijuojant atskiras bylas dėl patento pažeidimo skirtingiems subjektams atskirose teritorijose, o konkurentus, kurie dalyvaudavo byloje kartu kaip bendraatsakoviai, tai privertė tarpusavyje dalytis konfidencialia informacija bei bylinėjimosi išlaidomis, arba išleisti dar daugiau pinigų ginantis individualiai, dažniausiai nepalankiose jurisdikcijose, pasirinktose pačių patentų „trolių“¹²⁶. Dar vienas procedūrinis saugiklis, kuris, tikėtina, turėtų atbaidyti patentų „trolius“, yra įtvirtintas BPT susitarimo 62 straipsnio 1 dalyje, kuri nustato, jog priimdamas nutartį teismas gali patenkinti ieškinius dėl uždraudimo, pateiktus prieš įtariamą pažeidėją arba tarpininką, siekdamas užkirsti kelią bet kokiam gresiančiam pažeidimui, laikinai ir atitinkamais atvejais nustatant periodišką baudą, uždrausti tęsti įtariamą pažeidimą arba tokios veiklos tęsimui nustatyti sąlygas – reikalauti pateikti užstatą, kuriuo būtų užtikrinta kompensacija teisių turėtojui. Tai reiškia, kad laikotarpiu, kol bus priimtas galutinis sprendimas byloje dėl patento pažeidimo, teismas, naudodamasis savo diskrecija, gali pritaikyti laikinąją apsaugos priemonę, uždraudžiančią įtariamam pažeidėjui bet kokiais būdais naudoti technologiją ar produktą, tariamai pažeidžiantį patentą. Svarbu tai, jog JAV ši taisyklė taip pat buvo viena iš tų, kuria naudodavosi patentų „troliai“, tačiau skirtumas tas, kad šios laikinosios apsaugos priemonės taikymas JAV iki JAV Aukščiausiojo Teismo sprendimo byloje *eBay, Inc. v. MercExchange, L.L.C.*, sugriežtinusio laikinųjų apsaugos priemonių išdavimo sąlygas, esant ieškovo prašymui būdavo „automatiškas“. Pažeidimu kaltinamos įmonės, nenorėdamos, kad būtų laikinai apribojama jų komercinės veiklos laisvė, ir vengdamos

¹²⁶ WARENZAK, Matthew. *Patent Litigation Under the America Invents Act* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.sgrlaw.com/ttl-articles/1779/>>.

papildomų nuostolių, galinčių kilti ne tik dėl laikinųjų apsaugos priemonių, bet ir dėl potencialaus ieškinio patenkinimo, gavusios pranešimą iš patento „trolio“ apie patentą pažeidžiantį elgesį, verčiau sutikdavo iki teismo proceso pradžios susitarti su patento „troliu“ bei sumokėti licencijos mokesčius ar sudaryti taikos sutartį, o tai leisdavo patentų „troliams“ pasipelnyti beveik nepatiriant jokių išlaidų¹²⁷. Todėl BPT susitarimo 62 straipsnio formuluotė, pagal kurią būtent teismui yra paliekama diskrecija taikyti laikinąsias apsaugos priemones, neleidžia patentų „troliams“ manipuliuoti sistema ir įgyti pranašesnės derybinės padėties.

Kita priežastis, kuri taip pat neturėtų pasirodyti patraukli patentų „troliams“, yra ta, kad bendra ginčų, susijusių su vieningos galios patentais, sprendimo sistema turėtų sukurti daugiau teisinio aiškumo. Patentų „trolių“ egzistavimas labiau tikėtinas tose sistemose, kuriose patento pažeidimu kaltinamoms šalims sunku nuspėti, koks gali būti ginčo sprendimo rezultatas, todėl patento pažeidimu kaltinamos įmonės, norėdamos išvengti ginčo perkėlimo į teismą, verčiau ryžtasi kitais būdais išspręsti ginčus su patentų „troliais“. Taigi pirmiausia, didesnę teisinį aiškumą turėtų užtikrinti tai, jog ginčus dėl patentų spręstų ne nacionaliniai valstybių narių, kuriose išplečiama patento apsauga, teismai, o Bendro patento teismo padaliniai, todėl bus gerokai lengviau užtikrinti vieningą teismų praktiką patentų teisės srityje. Vadinasi, patento pažeidimu kaltinami subjektai, galėdami paprasčiau numatyti ginčo sprendimo teisme teisinį rezultatą, galės efektyviai kovoti su patentų „troliais“. Kaip minėta, sprendžiant patentų ginčus bus priimami profesionaliesni sprendimai, kadangi, kaip numatyta BPT 8 bei 9 straipsniuose, ginčus dėl vieningo galios patento nagrinės daugianacionalinės sudėties teisėjų kolegijos. Be to, viena pagrindinių naujovių yra tai, jog regioniniuose bei vietiniuose skyriuose – teismo pirmininko paskyrimu, o centriniame skyriuje bei apeliacinėje instancijoje nuolat, kartu su teisinės kvalifikacijos teisėjais, posėdžiaus po atitinkamą skaičių techninės kvalifikacijos teisėjų, turinčių patirtį ir išsilavinimą atitinkamų technologijų srityse. Tai turėtų padėti pagerinti teismų sprendimų kokybę, kadangi patentų ginčai dažnai yra susiję su sudėtingomis, kompleksiškomis bei pažangiomis technologijomis ir tam tikrais atvejais sprendžiant ginčą vien teisinės kvalifikacijos nepakanka, todėl techninės kvalifikacijos teisėjų dalyvavimas sprendžiant bylą turėtų padėti įvertinti bylos aplinkybes nuodugniau. Dėl minėtų priežasčių manytina, kad įsigaliojus Bendro patentų teismo sistemai pradės veikti kokybiškesnė teisinė kontrolė, o tai nėra patentų „troliams“

¹²⁷ DAVIS, Robin M. Failed Attempts to Dwarf the Patent Trolls: Permanent Injunctions in Patent Infringement Cases Under the Proposed Patent Reform Act of 2005 and *Ebay V. Mercexchange*. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, 2008, t. 17 (431), p. 433.

palankus veiksnys. Šiame kontekste pažymėtina, jog JAV ginčų dėl patentų sprendimo procese dalyvauja prisiekusieji, o tai, atsižvelgiant į patentų bylų sudėtingumą, ne visais atvejais gali užtikrinti objektyvų ir kokybišką ginčo sprendimo rezultatą, be to, tai padidina patentų „trolių“ paskatas šalies viduje ieškoti palankesnės jurisdikcijos, kur prisiekusiųjų prielankumas ieškovams patentų ginčiuose yra didesnis. Taigi, nuoseklesnės teismų praktikos užtikrinimas visų sistemoje dalyvaujančių valstybių lygiu ir reglamentavimas teisėjų sudėties atžvilgiu turėtų prisidėti prie teisinio aiškumo, kurio trūkumas iki šiol egzistavo esant suskaldytai ginčų dėl patentų sprendimo sistemai, todėl netgi išsiplėtus geografinėi rinkai, kurioje sprendimas byloje dėl patento turės galią, patentų „troliams“ būsima patentų apsaugos sistema šiuo atžvilgiu neturėtų būti patraukli.

Paminėti aspektai leidžia daryti išvadą, kad kuriant vieningos galios patento apsaugos sistemą apie galimą patentų „trolių“ grėsmę, ypač atsižvelgiant į JAV patirtį, buvo pagalvota. Nors literatūroje vyrauja įvairios nuomonės, naujoje sistemoje įtvirtinta nemažai saugiklių, kurių bendras veikimas turėtų apsaugoti nuo plačios patentų „trolių“ sklaidos Europoje. Tačiau atsižvelgiant į tai, jog, kaip minėta, tam tikra, nors ir nedidelio masto, patentų „trolių“ veikla jau pastebima kai kuriose Europos Sąjungos šalyse, manytina, kad visiškai izoliuoti sistemos nuo patentų „trolių“ nepavyks. Analizuojamų bendrovių veiklos paplitimas didžiąja dalimi priklausys nuo to, kaip bus formuojama teismų praktika, bei to, ar patento pažeidimu kaltinamos šalys turės galimybę patirdamos pakankamai nedideles išlaidas gintis pareikšdamos priešieškinį dėl patento panaikinimo patentų pažeidimo bylose. Esant tikimybei, jog tam tikras skaičius patentų „trolių“ visgi įgis patentų apsaugą tvirtesniame bendradarbiavime dalyvaujančiose valstybėse, būtina įvertinti, ar tai tokiu atveju galėtų turėti neigiamą poveikį Lietuvoje veikiantiems verslo subjektams ar išradėjams.

6.3. Poveikio Lietuvos rinkai vertinimas

Pirmiausia, vertinant galimą poveikį Lietuvos rinkoje veikiantiems subjektams, svarbu paminėti, kad vyrauja ne tik neigiamas, bet ir teigiamas požiūris į patentų „trolių“ vykdomą veiklą. Literatūroje galima rasti nuomonių, jog patentų „trolių“ veikla gali būti naudinga, ypač mažoms įmonėms ar individualiems išradėjams, kurie tam tikrais atvejais neturi pakankamai resursų, kad galėtų patys komercializuoti savo išradimus arba juos pelningai licencijuoti¹²⁸. Tam tikrais atvejais mažos ar bankrutuojančios įmonės ir individualūs išradėjai susiduria su sunkumais licencijuodami išradimus, kadangi didesnės

¹²⁸ SHRESTHA, Sannu K. Trolls or Market – makers? An Empirical Analysis of Nonpracticing Entities. *Columbia law review*, 2010, t. 110 (114), p. 127.

kompanijos ignoruoja minėtų subjektų reikalavimus įsigyti iš jų licencijas ar patentus žinodamos, jog patentų savininkų galimybės apginti turimas teises į patentą dėl finansinių resursų trūkumo yra ribotos, todėl šios toliau gali nevaržomai naudoti patentuotas technologijas savo veikloje ar produktuose. Tuo tarpu patentų „troliai“, įsigiję patentą, gali efektyviau apginti patentu saugomą išradimą ir neleisti didelėms kompanijoms neteisėtai naudotis kitų subjektų atrastais išradimais. Taip pat teigiama, kad patentų „troliai“, įsigydami patentus iš mažų įmonių arba individualių išradėjų, suteikia šiems daugiau galimybių gauti grąžą už padarytas investicijas¹²⁹. Taigi, pasak patentų „trolių“ gynėjų, taip jie gali paremti verslą ir paskatinti įmones investuoti į mokslinius tyrimus, inovacijas ar tolesnį verslo vystymą. Kitas patentų „trolių“ gynėjų pateikiamas argumentas yra tas, kad patentų „troliai“ padeda sukurti efektyvesnę patentų rinką padarydami patentus likvidesnius ir atlikdami rinkos „išvalymo“ funkciją. Be to, patentų „troliai“ prilyginami tarpininkams tarp patentų pirkėjų bei pardavėjų, kurie padeda sutaupyti laiką ir finansinius išteklius – išradėjui ieškant subjektų, kuriems išrasta technologija būtų reikalinga vykdant veiklą, o technologijas naudojantiems subjektams – naujų išradimų, kuriuos šie galėtų naudoti¹³⁰. Jų, kaip tarpininkų, vaidmuo pasireiškia tuo, kad, įgydami nenaudojamus patentus, patentų „troliai“ sukuria antrinę patentų rinką, kurioje patentai tampa paprasčiau prieinami subjektams, norintiems įgyti licenciją į patentuotą išradimą ir vėliau panaudoti išradimą kuriant naujas technologijas ar produktus, taip prisidėdami prie naujos informacijos technologijų srityje sklaidimo ir skatindami technologijų tobulėjimą. Tačiau visgi pažymėtina, kad didžioji dalis patentų „trolių“, bent jau JAV, veikia sparčiai tobulėjančiose rinkose, tokiose kaip kompiuterinių technologijų ar telekomunikacijų, kur patentuotos technologijos dažnai gali būti panašios tarpusavyje. Esant tokioms aplinkybėms dažna situacija, kai patento pažeidimu kaltinamo subjekto technologija ar produktas, kuriame tam tikra technologija yra naudojama, gali būti išrasta individualiai, nesiremiant patento „trolio“ įgyto patento idėja, tačiau tariamas pažeidėjas vis tiek yra priverčiamas įsigyti licenciją iš patento „trolio“. Tokiu atveju įgyta licencija kaltinamam patento pažeidimu subjektui nesuteikia praktinės naudos ir neskatina naujų technologinių žinių sklaidos, o tiesiog priverčia patirti papildomas išlaidas įsigyjant licencijas dėl technologijų, kurios galiausiai nėra panaudojamos. Remiantis atliktu

¹²⁹ FUSCO, Stefania. Markets and Patent Enforcement: A Comparative Investigation of Non-Practicing Entities in the United States and Europe. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2014, 20 (2), p. 448 – 449.

¹³⁰ MCDONOUGH, James F. The Myth of the Patent Troll: An Alternative View of the Function of Patent Dealers in an Idea Economy. *Emory Law Journal*, 2006, t. 56, p. 213 – 214.

tyrimu¹³¹, kurio tikslas buvo nustatyti, ar patentų „trolių“ suteikiamos licencijos prisideda prie inovacijų ar technologijų sklaidos, buvo nustatyta, kad 92 proc. tyrime dalyvavusių subjektų, kurie įsigijo iš patentų „trolių“ licencijas, tik nuo 0 proc. iki 10 proc. dažnumu panaudojo jas produktams tobulinti ar atrasti naujus produktus. Tai reiškia, jog patentų „trolių“ atliekamas išradimų licencijavimas neprisideda prie inovacijų vystymosi ir kartu didesnės socialinės gerovės. Patentų „trolių“ šiuo atveju veikia ne kaip technologinės informacijos bei naujų žinių skleidėjai, o daugiau kaip mokesčio, kuris tampa privalomu sumokėti kitiems rinkos subjektams užsitikrinant laisvą funkcionavimą rinkoje ir bylinėjimosi išvengimą, surinkėjais¹³².

Minėtų pozicijų kontekste vertinant, kaip patentų „trolių“ veikimas Lietuvoje paveiktų Lietuvos išradėjus, galima būtų kelti hipotezę, jog Lietuvos išradėjams patentų „trolių“ veikimas iš dalies galėtų būti naudingas, kadangi pagal Valstybinio patentų biuro statistiką, daugiausia iš Lietuvos organizacijų pateiktų patentų paraiškų dėl patento apsaugos Lietuvos teritorijoje įgijimo pastaraisiais metais (2013 m. – 40 proc., 2014 m. – 47 proc., 2015 m. – 52 proc.) pateikė įvairios Lietuvos mokslo įstaigos. Paminėtina, jog mokslo įstaigoms yra svarbu surasti subjektus, kurie sutiktų komercializuoti išrastus patentus arba juos įsigyti. Taigi patentų „trolių“ veikimas Lietuvoje galėtų padidinti galimybę Lietuvos išradėjams lengviau gauti investicinę grąžą už išradimus. Tačiau paminėtina, kad nors taip paremdami išradėjus patentų „trolių“ iš vienos pusės gali būti naudingi daliai rinkoje veikiančių subjektų, tačiau iš kitos pusės, atsižvelgiant į tai, jog patys patentų „trolių“ išradimo nenaudoja, o licencijuodami juos neatlieka inovacijų plėtrai reikalingos informacijos sklaidos, jie priverčia kitus subjektus patirti papildomų licencijų įgijimo ar galimo bylinėjimosi išlaidų. Dėl šios priežasties patentų „trolių“ nesukuria rinkai pridėtinės vertės, kadangi, suteikdami naudą daliai subjektų, kitiems jie padidina veikimo rinkoje sąnaudas, taip sumažindami pastarųjų galimybę investuoti į mokslinių tyrimų ir plėtros programas. Taigi nors dėl patentų „trolių“ funkcionavimas kai kuriems Lietuvos išradėjams galėtų būti palankus, tai nesukurtų reikšmingos naudos visos rinkos mastu.

Kitas svarbus aspektas, į kurį reikėtų atsižvelgti vertinant galimą patentų „trolių“ poveikį Lietuvos rinkoje veikiantiems subjektams, yra tikimybė tapti potencialia patento „trolio“ auka. Svarbu tai, jog JAV, kur patentų „trolių“ veikla pasireiškia labiausiai, patentų „trolių“ vis dažniau kaip savo taikinius pasirenka ne tik didelės korporacijos, bet ir mažesnes įmones. Patentų „trolių“, atakuodami mažesnio dydžio įmones, siekia ne kuo

¹³¹ FELDMAN, Robin; LEMLEY. Mark A. Patent Licensing Demands Mean Innovation?. *Owa Law Review*, 2015, t. 101, p. 156.

¹³² *Ibidem*, p. 145.

didesnio dydžio finansinės naudos gavimo iš atskirų subjektų, o bendro naudos gavimo apkaltinant pažeidimu didesnį skaičių, tačiau mažesnių įmonių. Kai kuriuose šaltiniuose teigiama, jog 55 proc. atsakovų bylose su patentų „troliais“ 2012 m. JAV sudarė įmonės, kurių metinė apyvarta neviršija 10 mln. dolerių (~9,4 mln. eurų)¹³³. Kitame tyrime¹³⁴, kurio tikslas buvo išlaidų, patiriamų bylinėjantis su patentų „troliais“, analizė, buvo apskaičiuota, kad vidutinė atsakovų bylose su patentų „troliais“ metinė apyvarta yra 10,8 mln. dolerių (~10,2 mln. eurų). Šiame kontekste pabrėžtina, jog 2015 m. Lietuvoje smulkusis ir vidutinis verslas sudarė net 99,5 proc. visų įmonių, o labai mažos įmonės – netgi 82 proc. visų Lietuvoje veikiančių įmonių¹³⁵. Taigi jeigu patentų „trolių“ veikimo tendencija Europoje ir Lietuvoje būtų panaši kaip ir JAV, patentų „troliai“ galėtų neigiamai paveikti mažas ir labai mažas įmones, kuriomis, pagal Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo 3 straipsnį¹³⁶, yra laikomos įmonės, turinčios atitinkamai – mažiau kaip 50 darbuotojų ir mažiau kaip 10 darbuotojų, ir kurių finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų: 1) įmonės metinės pajamos neviršija atitinkamai 7 mln. ir 2 mln. eurų; 2) įmonės balanse nurodyto turto vertė neviršija atitinkamai 5 mln. ir 1,5 mln. eurų.

Paminėtina, jog nedidelės įmonės yra daug lengviau pažeidžiamos, kadangi jų turimi ekonominiai resursai dažnai yra nepakankami apsiginti nuo kaltinimų patento pažeidimu. Mažesnės įmonės dažniau renkasi licencijos įsigijimą iš patentų „trolių“ arba taikos sutarties sudarymą dėl patento, kuris dažnai iš tiesų netgi nebuvo pažeistas arba yra abejotinos kokybės, tačiau bylinėjimosi išlaidoms esant pernelyg didelėms, šios yra priverstos pasirinkti mažiau laiko ir sąnaudų reikalaujantį variantą. Bet kuriuo atveju patentų „trolių“ reikalavimai mažoms įmonėms, kurie visuomet yra susiję su finansinėmis išlaidomis, gali neigiamai paveikti jų normalų funkcionavimą. Remiantis Jungtinėse Amerikos Valstijose atlikto tyrimo, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti patentų „trolių“ poveikį startuolių veiklai, rezultatai, apie pusę tyrime dalyvavusių respondentų, kurių metinė apyvarta buvo mažesnė nei ~9,4 mln. eurų, dėl patentų „trolių“ jiems pareikštų reikalavimų patyrė tam tikrą veiklos sutrikdymą, t. y. verslo strategijos pasikeitimą, verslo ar verslo dalies pasibaigimą, produktų pakeitimą, sumažėjusią įmonės vertę ir

¹³³ CHIEN, Colleen. Startups and Patent Trolls. *Stanford Technology Law Review*, 2014, t. 17 (461), p. 471.

¹³⁴ BESSEN, James E.; MEURER, Michael J. The Direct Costs from NPE Disputes. *Cornel Law Review*, 2014, t. 99 (387), p. 411.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/Verslo%20aplinka/Smulkus%20verslas/tyrimai_studijos_2004_2014%20m/SVV%20skaidres.pdf>

¹³⁶ Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 2, 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 14289.

pan¹³⁷. Todėl bendrovių resursų naudojimas bylinėjimuisi su patentų „troliais“ gali bendroves atitraukti nuo normalaus kasdienių, su verslu susijusių operacijų vykdymo ir trukdyti ilgalaikiam jų augimui. Tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad kuo mažesnė metinė įmonės apyvarta, tuo didesnė įtaka buvo daroma įmonės veiklos procesams.

Remiantis minėtais argumentais galima daryti išvadą, jog vis dėlto patentų „trolių“ aktyvus veikimas Lietuvos rinkoje greičiausiai galėtų padaryti daugiau neigiamą nei teigiamą poveikį. Nors, pasak kai kurių mokslininkų, patentų „troliai“ gali padėti mažesniai verslui gauti finansinę naudą perleidžiant jiems savo turimus patentus, tyrimai rodo, kad žalą dėl šių įmonių veikimo patirtų iš esmės panašaus dydžio įmonės kaip ir tos, kurios galimai gautų iš to naudos. Todėl tikėta, jog gaunama nauda būtų kur kas mažesnė nei bendri nuostoliai, kuriuos patirtų verslo subjektai. Remiantis prieš tai jau minėtu tyrimu, kuriame nagrinėtos atsakovų bylose su patentų „troliais“ patiriamos išlaidos, bendra tiek mažoms, tiek didesnėms įmonėms tenkanti nauda iš patentų „trolių“ sudarė tik apie 5 proc. visų išlaidų, kurios teko patentų „trolių“ atsakovams¹³⁸. Manytina, kad patentų „troliams“ veikiant Europoje kai kurių subjektų patiriama nauda bet kuriuo atveju nebūtų didesnė nei bendrai patiriami nuostoliai, todėl nukentėtų kolektyvinė socialinė gerovė. Be to, nedidelės bendrovės, individualūs išradėjai ar mokslo įstaigos, perleisdamos patentą patentų „troliui“, gali nepakankamai tiksliai numatyti tikrąją patento vertę, todėl gaunama nauda gali būti kur kas mažesnė nei perleidžiant patentą kitiems subjektams¹³⁹. Taigi apibendrinant darytina išvada, jog patentų „trolių“ veikimas Lietuvoje būtų žalingas Lietuvos rinkoje veikiantiems subjektams. Tačiau, kaip jau minėta, mažai tikėtina, kad patentų „trolių“ paplitimas Europoje dėl tam tikrų skirtumų tarp JAV patentų apsaugos sistemos bei būsimos vieningos galios patento sistemos galėtų prilygti šių bendrovių pasklidimui JAV. Kita vertus, geografiškai platesnė patento apsaugos teritorija, neaiškumai dėl to, kaip bus plėtojama teismų praktika ir kaip teismai, sprendami ginčus, naudosis jiems suteiktomis diskrecijos teisėmis tam tikrais klausimais, gali tapti veiksniais, kurie sudarytų palankesnes sąlygas patentų „trolių“ veikimui įsigaliosiančios vieningos galios patento apsaugos sistemos ribose, todėl Lietuvoje veikiantys verslo subjektai turėtų būti pasiruošę atitinkamai reaguoti į galimus patentų „trolių“ bandymus pasipelnyti jų sąskaita.

¹³⁷ CHIEN, Colleen. Startups and Patent Trolls. *Stanford Technology Law Review*, 2014, t. 17 (461), p. 476.

¹³⁸ BESSEN, James E.; MEURER, Michael J. The Direct Costs from NPE Disputes. *Cornel Law Review*, 2014, t. 99 (387), p. 410 – 411.

¹³⁹ SHRESTHA, Sannu K. Trolls or Market – makers? An Empirical Analysis of Nonpracticing Entities. *Columbia law review*, 2010, t. 110 (114), p. 129.

IŠVADOS

1. Įsigaliojus vieningos galios patento sistemai, subjektams, siekiantiems patentinės apsaugos didesnėje Europos Sąjungos valstybių teritorijoje, bus suteikta galimybė 25–iose Europos Sąjungos valstybėse įgyti bendrai galiojantį patentą, kuriam išduoti numatyta centralizuota procedūra. Patento apsaugos išdavimo procedūros centralizavimas leis patentinę apsaugą įgyti paprasčiau, nei naudojantis Europos patento sistema, ir padarys patentinės apsaugos sistemą Europoje prieinamesnę, kadangi patentinės apsaugos įsigaliojimas paskirose valstybėse nepriklausys nuo kompleksišku ir besiskiriančiu kiekvienos valstybės reikalavimų įvykdymo.
2. Patogesnė ir paprastesnė patento išdavimo procedūra paskatins subjektų, įskaitant ir Lietuvos subjektus, iniciatyvas įgyti patentinę apsaugą didesnėje teritorijoje. Dėl palankesnių sąlygų didelės teritorinės apsaugos įgijimui sudarymo Europoje, o ypač mažose rinkose kaip Lietuvos, augs patentinių paraiškų bei išduotų patentų skaičius, todėl Lietuvos subjektai vykdydami veiklą turės elgtis apdairiau ir rūpestingiau, kad būtų išvengta atsitiktinių vieningos galios patentų pažeidimo atvejų.
3. Patentinės apsaugos pratęsimo mokesčiai, mokėtini už vieningos galios patento apsaugą, dėl patiriamų išlaidų daugiausia naudos suteiks subjektams, kurie pagal Europos patento sistemą iki šiol patentinę apsaugą įgydavo bent 4–iose valstybėse narėse, kuriose dažniausiai prašoma Europos patento apsaugos (Vokietijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Nyderlanduose). Subjektams, kuriems aktuali patento apsauga tik trijų ar mažiau pagal patentavimą populiariausių ar kitų Europos Sąjungos valstybių teritorijose, už vieningos galios patentą mokėtinų pratęsimo mokesčių dydis bus didesnis nei mokesčių, mokėtinų pagal Europos patento sistemą.
4. Supaprastinti reikalavimai dėl patento dokumentų vertimų, palyginti su Europos patento sistema, gerokai sumažins bendrą išlaidų, susijusių su patento apsaugos įgijimu, dalį. Manytina, jog sumažintas privalomų patento dokumentų vertimų skaičius lems ne tik sumažėjusias išlaidas, bet ir mažesnę sistemos komplikotumą bei aiškumą numatant patirtinas išlaidas, todėl tai turėtų pozityviai paveikti iniciatyvas naudotis vieningos galios patento sistema.
5. Teismo mokesčių dydis neturėtų sudaryti kliūčių Lietuvos subjektams pasinaudoti ginčų dėl patentų sprendimo Bendrame patentų teisme galimybe, kadangi mažesnius finansinius pajėgumus turintiems subjektams bus suteikiamos lengvatos. Lietuvos subjektai, kurie bus ginčo dėl vieningos galios ar Europos patento

dalyviai, patirs papildomas su apgyvendinimu ir kelione susijusias išlaidas, kadangi tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismo skyriai bus įkurti ne Lietuvos teritorijoje.

6. Bendro patentų teismo įkūrimas užtikrins didesnę teisinę apibrėžtumą, kadangi bus išvengiama tapačių ginčų nagrinėjimo ir skirtingų teismų sprendimų pagal paskirų valstybių narių jurisdikcijas. Taip pat bus sumažintos galimybės rinktis ginčo sprendimui palankesnę jurisdikciją.
7. Nors vieningos galios patento sistemoje yra įtvirtintos taisyklės, kurios turėtų sulaikyti patentų „trolius“ nuo didesnio paplitimo Europoje įsigaliojus naujai patentų apsaugos sistemai, jų sklaida Europoje priklausys nuo to, kaip Bendras patentų teismas interpretuos ir taikys teisės šaltinius bei naudosis jam suteiktomis diskrecijos teisėmis. Dėl šios priežasties Lietuvoje veikiantys subjektai turėtų būti pasiruošę galimai susidurti su patentų „troliais“, kurie galėtų ypač neigiamai paveikti jų veiklą.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

A. Teisės aktai:

i. Tarptautiniai teisės aktai:

1. 1963 m. Europos konvencija dėl išradimų patentų materialinės teisės sąvokų vienodinimo (Strasbūro patentų konvencija) (Convention on the Unification of Certain Points of Substantive Law on Patents for Invention). *ETS 47 – Unification Law of Patents*, 1963 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/trtdocs/en/coe/trt_coe.pdf>.
2. 1970 m. birželio 19 d. Patentinės kooperacijos sutartis (PCT). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 75-1797.
3. 1975 m. gruodžio 15 d. Konvencija Nr. 76/76/EEC dėl Europos patento Bendrajai rinkai (Bendrijos patento konvencija). OL 1976, L 17/1.
4. 1989 m. gruodžio 15 d. Protokolas dėl Bendro apeliacinio teismo privilegijų ir imunitetų (Protocol on privileges and immunities of the common appeal court relating to Community patents). OL 1989, L 401 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695(04))>.
5. 1989 m. gruodžio 15 d. Protokolas dėl Bendro apeliacinio teismo statuto (Protocol on the statute of the common appeal court relating to Community patents). OL 1989, L 401 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695\(05\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41989A0695(05))>.
6. 1989 m. gruodžio 15 d. Protokolas dėl ginčų, susijusių su Bendrijos patento pažeidimu ir galiojimu, reguliavimo (Protocol on the settlement of litigation concerning the infringement and validity of Community Patents). OL 1989, L 401/34 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/treaties/en/eu007/trt_eu007_003en.pdf>.
7. 1989 m. gruodžio 15 d. Susitarimas Nr. 89/695/EEC dėl Bendrijos patento. OL 1989, L 401/1.
8. 1994 m. vasario 21 d. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 75-1796.
9. 2000 m. lapkričio 29 d. Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija). *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 147-5325.
10. 2013 m. vasario 19 d. Susitarimas dėl Bendro patentų teismo steigimo. OL 2013, C 175/1.

ii. Europos Sąjungos teisės aktai:

11. 2011 m. kovo 10 d. Europos Tarybos sprendimas 2011/167/ES, kuriuo leidžiama tvirčiau bendradarbiauti kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2011, L 76/53 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=309668>.
12. 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012, L 361/1.
13. 2012 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą. OL 2012, L 361/89.

iii. Nacionaliniai teisės aktai:

14. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Susitarimo dėl Bendro patentų teismo ratifikavimo. *Teisės aktų registras*, 2016, Nr. 26446.
15. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Susitarimo dėl Europos patentų išdavimo konvencijos (Europos patentų konvencijos) 65 straipsnio taikymo ratifikavimo. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 129-4918.
16. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Sutarties dėl Bendro patentų teismo Šiaurės ir Baltijos valstybių regioninio skyriaus įsteigimo ratifikavimo. *Teisės aktų registras*, 2016, Nr. 26441.
17. Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr. VIII-935 2, 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 14289.

B. Specialioji literatūra:

1. SPURGA, Saulius. *Europos Sąjungos plėtra ir integracija: mokomasis-metodinis leidinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
2. BAYLISS, Christopher. The Unitary Patent and Unified Patent Court: Potential Changes and Implications. *Cybaris®, an Intellectual Property Law Review*, 2014, t. 5(433), p. 435–456.
3. BEIER, Friedrich – Karl. The European patent system. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 1981, t. 14, p. 1–14.
4. BESSEN, James E.; MEURER, Michael J. The Direct Costs from NPE Disputes. *Cornel Law Review*, 2014, t. 99, p. 388–422.
5. BOELLING, Markus B.; KOERFER, Thomas. Unitary Patent Protection in Europe – An Attunement on the Upcoming New System. *Aipla Quarterly Journal*, 2014, t. 42(4), p. 495–525.
6. CHIEN, Colleen. Startups and Patent Trolls. *Stanford Technology Law Review*, 2014, t. 17 (461), p. 461–506.
7. CREMERS, Katrin; ERNICKE, Max; GAESSLER, Fabian *et al.* Patent litigation in Europe. *European Journal of Law and Economics*, 2016.
8. CRUZ, Jorge. The Community Patent Convention: What Sort of Future?. *The Journal of World Intellectual Property*, 1998, t. 1(5), p. 819–826.
9. DAVIS, Robin M. Failed Attempts to Dwarf the Patent Trolls: Permanent Injunctions in Patent Infringement Cases Under the Proposed Patent Reform Act of 2005 and *Ebay V. Mercexchange*. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, 2008, t. 17 (431), p. 431–452.
10. FELDMAN, Robin; LEMLEY, Mark A. Patent Licensing Demands Mean Innovation?. *Owa Law Review*, 2015, t. 101, p. 137–189.
11. FUSCO, Stefania. Markets and Patent Enforcement: A Comparative Investigation of Non-Practicing Entities in the United States and Europe. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2014, 20 (2), p. 439–465.
12. GLAZER, Klara. Advantages and Disadvantages of the Single European Patent. *Naše gospodarstvo/Our economy*, 2015, t. 61 (2), p. 24–34.
13. HELMERS, Christian; LOVE, Brian; MCDONAGH, Luke. Is There a Patent Troll Problem in the U.K.? *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, 2014, t. 24 (2), p. 509–554.
14. HILTY, Reto M.; JAEGER, Thomas; LAMPING, Matthias; ULLRICH, Hanns. The Unitary Patent Protection Package: Twelve Reasons for Concern. *Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper*, Nr. 12–12, 2012.

15. KRANAKIS, Eda. Patents and Power: European Patent-System Integration in the Context of Globalization. *Technology and Culture*, 2007, t. 48, p. 689–728.
16. MAHNE, Kevin Paul. A Unitary Patent and Unified Patent Court for the European Union: An Analysis of Europe's Long Standing Attempt to Create a Supranational Patent System. *Journal of the Patent & Trademark Office Society*, 2012, t. 94, p. 162–191.
17. MALAGA, Miłosz. The European Patent with Unitary Effect: Incentive to Dominate? A Look From the EU Competition Law Viewpoint. *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2014, t. 45 (6), p. 621–647.
18. MAYERGOYZ, Anna. Lessons from Europe on How to Tame U.S. Patent Trolls. *Cornell International Law Journal*, 2009, t. 42 (2), p. 241–270.
19. MCDONAGH, Luke; HELMERS, Christian. Trolls at the High Court?. *LSE Law, Society and Economy Working Papers*, 2012, t. 13.
20. MCDONOUGH, James F. The Myth of the Patent Troll: An Alternative View of the Function of Patent Dealers in an Idea Economy. *Emory Law Journal*, 2006, t. 56, p. 189–228.
21. PILA, Justine. The European Patent: An Old and Vexing Problem. *International & Comparative Law Quarterly*, 2013, t. 62(4), p. 917–940.
22. SHRESTHA, Sannu K. Trolls or Market – makers? An Empirical Analysis of Nonpracticing Entities. *Columbia law review*, 2010, t. 110 (114), p. 114–160.
23. ULRICH, Hanns. Harmonizing Patent Law: The Untamable Union Patent. *Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper*, 2012, t. 12–03.
24. ZAWADZKA, Zofia. The Unitary Patent Protection – A Voice in the Discussion from the Polish Perspective. *ICC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2014, t. 45 (4), p. 383–398.
25. KANT, Michael Christian Alexander. *Cross - Border Patent Infringement Litigation within the European Union*: daktaro disertacija. Groningen: University of Groningen, 2015.
26. LUGINBUEHL, Stefan. *Uniform Interpretation of European Patent Law with a Special View on the Creation of a Common Patent Court*: daktaro disertacija. Utrecht: Utrecht university, 2009.

C. Travaux préparatoires:

1. 1997 m. birželio 24 d. Europos Bendrijų Komisijos Žalioji knyga dėl Bendrijos patento ir patentų apsaugos sistemos Europoje, COM(1997) 314 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://aei.pitt.edu/1214/>>.
2. 2000 m. rugpjūčio 1 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl Bendrijos patento (Proposal for a Council Regulation on the Community patent), COM(2000) 412 galutinis [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0412:FIN:EN:PDF>>.
3. 2004 m. kovo 8 d. Europos Komisijos pasiūlymas Nr. 7119/04 dėl Bendrijos patento reglamento projekto (Proposal for a Council Regulation on the Community patent) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0412:FIN:EN:PDF>>.
4. 2007 m. balandžio 3 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Europos patentų sistemos stiprinimo, COM(2007) 165 galutinis.
5. 2011 m. balandžio 13 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas.

SEC(2011) 482 galutinis [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/sec2011-482-final_en.pdf>.

6. 2015 m. spalio 19 d. Bendro patentų teismo Procedūros reglamentas (projektas) (Preliminary set of provisions for the Rules of Procedure (“Rules”) of the Unified Patent Court. 18th draft of 19 October 2015) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/rules_of_procedure_2016.06.pdf>.
7. 2016 m. birželio 16 d. Bendro patentų teismo Administracinio komiteto sprendimas dėl atlygintinų išlaidų ribų (projektas) (Decision of the Administrative Committee of the Unified Patent Court on the scale of recoverable cost ceilings (draft)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/recoverable_costs_2016.06.pdf>.
8. 2016 m. vasario 25 d. Patariamojo komiteto taisyklės dėl teismo mokesčių bei atlygintinų išlaidų (galutinis) (Rules on Court fees and recoverable costs (final)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unified-patent-court.org/sites/default/files/agreed_and_final_r370_subject_to_legal_scrubbing_to_secretariat.pdf>.
9. Administracinio komiteto gairės dėl teismo mokesčių ir sėkmingai bylos šaliai atlygintinų išlaidų ribų nustatymo (projektas) (Guidelines for the determination of Court fees and the ceiling of recoverable costs of the successful party (draft)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.unified-patent-court.org/news/guidelines-determination-court-fees-and-ceiling-recoverable-costs>>.

D. Kita praktinė medžiaga:

1. 2011 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2011/statistics-trends/granted-patents.html#tab1>>.
2. 2013 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2013.html#tab4>>.
3. 2013 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2013.html#tab4>>.
4. 2014 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2014/statistics/granted-patents.html?tab=1#tab1>>.
5. 2015 m. EPO metinis pranešimas [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 6 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2015/statistics/applicants.html#tab3>>.
6. Advokatų profesinė bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“. Tyrimas: Bendrojo patentų teismo jurisdikcijos įgyvendinimo Lietuvoje galimybių vertinimas: vietinio skyriaus, regioninio skyriaus ir centrinio skyriaus palyginimas, 2014 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.tm.lt/dok/Ataskaita%20tyrimas%20BPT%20skyriai%20galutine%202014%2001%2024.pdf>>.
7. Advokatų profesinė bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“. Tyrimo „Vieningo patentų teismo steigimas – teisiniai aspektai“ ataskaita, 2012 [interaktyvus, žiūrėta

- 2017 m. kovo 14 d.] Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_vieningo_p_atentu_teismo_steigimas_teisiniai_aspektai.pdf.
8. American Intellectual Property Law Association Comments on Unitary Patent Renewal Fees [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <http://www.aipla.org/advocacy/intl/Documents/AIPLALettertoEPOSelectCommitteeonAdjustedProposalstoUnitaryPatentRenewalFees-5-20-15.pdf>.
 9. BRANDON, Jonathan. *Google joins Yahoo, Microsoft and HP in calls for EU patent system reform*, 2013 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <http://www.businesscloudnews.com/2013/09/26/google-joins-yahoo-microsoft-and-hp-in-calls-for-eu-patent-system-reform/>.
 10. Business – friendly fee pattern adopted for the unitary patent, EPO, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <https://www.epo.org/news-issues/news/2015/20150624.html>.
 11. EPO statistika. Granted patents 2007 – 2015 per country of residence of the applicant [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics.html#granted>.
 12. Europos Komisija. Costs comparison: "Classic" European Patent versus new Unitary patent [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 8 d.] Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/faqs/cost-comparison_en.pdf.
 13. Europos Komisija. Patent costs and impact on innovation: International comparison and analysis of the impact on the exploitation of R&D results by SMEs, Universities and Public Research Organisations. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/patent_cost_impact_2015.pdf.
 14. FENTEM, Andrew. *Patent trolls, innovation and Brexit: What the FT won't tell you*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: https://www.theregister.co.uk/2016/06/15/patent_trolls_innovation_and_brexit/
 15. HARHOFF, Dietmar. *Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Patent Litigation System*, 2009 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/litigation_system_en.pdf.
 16. IP5 Statistics Report 2015 Edition, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <http://www.fiveipoffices.org/statistics/statisticsreports/2015edition/IP5SR2015full.pdf>.
 17. KLINE, David. *Do Patents Truly Promote Innovation?*, 2014 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.ipwatchdog.com/2014/04/15/do-patents-truly-promote-innovation/id=48768/>.
 18. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: https://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/Verslo%20aplinka/Smulkus%20verslas/tyrimai_studijos_2004_2014%20m/SVV%20skaidres.pdf.
 19. LINDEMANS, Jan – Diederik. *Opt in or opt out? Changes to European patent law raise a number of questions for the industry*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: http://www.pmlive.com/pharma_news/opt_in_or_opt_out_925361.

20. LUNZE, Anja; REKTORSCHKE, Jan Phillip. *Can you afford to litigate in the Unified Patent Court?*, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.managingip.com/Article/3480083/Can-you-afford-to-litigate-in-the-Unified-Patent-Court.html>>.
21. MCDONAGH, Luke. *Exploring Perspectives of the Unified Patent Court and Unitary Patent Within the Business and Legal Communities* [interaktyvus]. The Intellectual Property Office, 2014 [žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/328035/UPC_Study.pdf>.
22. Member states of the European Patent Organisation, EPO [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.epo.org/about-us/organisation/member-states.html>>.
23. NEW, William. *High Quality Patents Could Keep Patent Trolls In Check In Europe, EU Report Finds*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ip-watch.org/2016/10/27/high-quality-patents-keep-patent-trolls-check-europe-eu-report-finds/>>.
24. O'BEIRNE, Fiona; MURPHY, Aoife. *Patently obvious?*, 2013 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.mccannfitzgerald.com/McFgFiles/knowledge/5056-Patently%20obvious.pdf>>.
25. Payment of renewal fees, EPO [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/natlaw/en/vi/index.htm>>.
26. *Preparing for the Unified Patent Court – Opt out or stay in*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<http://kluwerpatentblog.com/2016/06/07/preparing-unified-patent-court-opt-stay/>>.
27. RPX Corporation. 2015 Report, NPE Litigation, Market Place, and NPE Cost [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.rpxcorp.com/wp-content/uploads/sites/2/2016/07/RPX-2015-Report-072616.FinalZ.pdf>>.
28. Statistical data resources, Main comparable fees [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.fiveipoffices.org/statistics/statisticaldata.html>>.
29. STROWEL, Alain. *Will 'Patent trolls' soon appear on the European market?*, 2013 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ipdigit.eu/2013/11/will-patent-trolls-soon-appear-on-the-european-market/>>.
30. THUMM, Nikalaus; GABISON, Garry. *Patent Assertion Entities in Europe* [interaktyvus]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103321/jrc103321%20online%20version.pdf>>.
31. Translation requirements after grant, EPO [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/natlaw/en/iv/index.htm>>.
32. Unitary patent [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/growth/industry/intellectual-property/patents/unitary-patent/>>.

33. UPC – Provisional Application [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.unified-patent-court.org/news/upc-provisional-application>>.
34. Update on UPC ratifications – UK signals green light, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.unified-patent-court.org/news/update-upc-ratifications-uk-signals-green-light>>.
35. VAN POTTELSBERGHE, Bruno; DANGUY, Jerome. *Patent fees for a sustainable EU (Community) patent system*, 2010 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/patent_fees_report_en.pdf>.
36. WARENZAK, Matthew. *Patent Litigation Under the America Invents Act* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.sgrlaw.com/ttl-articles/1779/>>.
37. WEINGER, Mackenzie. *Patent trolls rear their ugly heads in courtrooms around the world*, 2016 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.ft.com/content/a1427d4c-0e25-11e6-b41f-0beb7e589515>>.
38. WILSON, David; MONTAGNON, Rachel; SHAPR, Christopher. *What should influence your decision to opt-out of the UPC?*, 2015 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.] Prieiga per internetą: <[http://sites.herbertsmithfreehills.vuturevx.com/20/10753/landing-pages/36-42-feature-upc\(1\).pdf](http://sites.herbertsmithfreehills.vuturevx.com/20/10753/landing-pages/36-42-feature-upc(1).pdf)>.

SANTRAUKA

2012 m. Europos Komisija ir Europos Parlamentas priėmė reglamentus, kuriais sukuriama vieningos galios patento Europos Sąjungoje sistema. 2013 m. 25 Europos Sąjungos valstybės narės pasirašė Susitarimą dėl Bendro patentų teismo, kurio pagrindu įkuriamas viršnacionalinis ginčų dėl patentų teismas. Šios reformos tikslas yra sukurti patentinės apsaugos sistemą, kuri, palyginti su Europos patento sistema, būtų efektyvesnė, paprastesnė, mažiau komplikauta bei pigesnė, ypač subjektams, kuriems aktuali patentinė apsauga didelės Europos Sąjungos valstybių teritorijos atžvilgiu. Tačiau literatūroje vyraujančios nuomonės dėl vieningos galios patento naudos yra nevienareikšmės.

Šio tyrimo tikslas yra išskirti vieningos galios patento privalumus ir problemas, siekiant įvertinti vieningos galios patento sistemos poveikį Lietuvoje veikiantiems subjektams. Pirmoji šio darbo dalis skirta patentų apsaugos sistemos istorinei analizei siekiant atskleisti vieningos galios patento susiformavimo raidą. Antroje dalyje atskleidžiami konkretūs sprendimai, kurie nulėmė vieningos galios patento sistemos atsiradimą, taip pat analizuojami teisės aktai, reglamentuojantys vieningos galios patento ir Bendro patentų teismo sistemas, bei pateikiama vieningos galios patento samprata. Kitose darbo dalyse, pabrėžiant skirtumus su šiuo metu galiojančia Europos patentų sistema, analizuojami konkretūs su vieningos galios patentu susiję aspektai, išskiriant šių privalumus ar problemas. Išskirtinis dėmesys darbe teikiamas vieningos galios patento sistemos poveikio Lietuvos subjektams vertinimui. Pažymėtina, kad atskira darbo dalis skirta Bendro patentų teismo sistemos analizei, kadangi ginčai dėl vieningos galios patento ir Europos patentų bus priskiriami išimtinai Bendro patentų teismo jurisdikcijai, todėl svarbu įvertinti, kokią įtaką tai padarys šiuo metu egzistuojančiai ginčų dėl patentų sprendimo tvarkai.

Atlikus tyrimą buvo padarytos išvados, jog vieningos galios patento sistema suteiks jos naudotojams privalumų pirmiausia dėl patento apsaugos išdavimo procedūros centralizavimo. Tai leis patentinę apsaugą įgyti paprasčiau, nei naudojantis Europos patento sistema, bei padarys patentinės apsaugos sistemą Europoje prieinamesnę. Patogesnė patento išdavimo procedūra paskatins subjektų iniciatyvas įgyti patentinę apsaugą didesnėje teritorijoje, tačiau tai taip pat lems išduotų patentų skaičiaus augimą, todėl Lietuvos subjektai turės elgtis apdairiau, kad būtų išvengta atsiktinių patentų pažeidimų. Bendro patentų teismo įkūrimas turėtų prisidėti prie didesnio teisinio apibrėžtumo ir galimybių rinktis palankesnę jurisdikciją ginčui spręsti apribojimo.

Naujoje sistemoje mažai tikėtina patentų „trolių“ sklaida, tačiau tai priklausys nuo to, kaip teismas naudosis suteiktomis diskrecijos teisėmis.

SUMMARY

Unitary Patent: Advantages and Problems

In 2012 the Council of the European Union and the European Parliament agreed on two regulations laying the foundation of unitary patent protection in European Union. Afterwards, in 2013, 25 European Union member states signed the Agreement on a Unified Patent Court, establishing a common supranational court with exclusive competence in respect of European patents with unitary effect and European patents granted under the provisions of the European Patent Convention. The aim of this reform is to simplify patent protection system, make it more cost effective and easy to use, especially for those seeking a wider scope of protection in Europe. However, the question persists, how exactly the new patent protection system in European Union will affect the existing patent protection landscape. It is worth noticing that there are divergent evaluations of effectiveness of the new system in scientific literature.

The aim of the master theses is to identify what are the benefits and problems related to the unitary patent and also evaluate the effect of unitary patent on Lithuania's entities. The first chapter of the thesis presents the historical aspects of development of unitary patent protection system and addresses the obstacles, which in the past have prevented the European countries from reaching the agreement on the creation of unitary patent title. The following chapter displays what were the final decisions, which led to establishment of unitary patent and Unified Patent Court systems, the legal instruments constituting so called unitary patent package and the conception of unitary patent. The next chapters analyze the main aspects related to unitary patent protection system and, by comparing it to current European patent, reveal its benefits and drawbacks. Exceptional attention is given to the assessment of the unitary patent system effect on entities operating in Lithuania. In addition, separate chapter is focused on analysis of Unified Patent Court in order to ascertain its impact on present patent litigation in Europe.

Research lead to conclusions that the establishment of unitary patent system will bring many benefits for system users, firstly because of centralized grant procedures, which will provide easier, less fragmented and burdensome access to a wider patent protection. More effective patent system should encourage initiatives to patent, however higher numbers of protected patents in Lithuania will mean higher possibilities of

unintentional patent infringements, so entities will have to operate more cautiously. Also the increase of patent trolling activity is possible, though high spread of their operation is not expected. Furthermore, the foundation of Unified Patent Court should contribute to more legal certainty and lessen opportunities for forum shopping.